

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔτος 64 – Τεύχος 3

«Τ' οὐρανοῦ τοῦ γλαυκοῦ φυτεῖες καί στέγες...»

Μάιος - Ἰούνιος 2015

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Εκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ἰγηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2014-2015 ΜΕ ΔΙΕΘΝ ΘΗΤΕΙΑ: πρωτοπρ. Κωνσταντῖνος Καραΐσαρίδης, καθηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ., ἀρχιμ. Δαμασκηνός Πετροῦκος, πρωτοπρ. Ἀντώνιος Καλλιγέρης, πρωτοπρ. Χριστόδουλος Μπίθας, πρωτοπρ. Δημήτριος Θεοφίλου, καθηγ. Γεώργιος Φίλιας. – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΓΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη. – ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ἀλέξανδρος Κατσιάρας. – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καὶ Βασίλειος Τζέροπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰπεύθυνος Τυπογραφείου: Χ. Κωβαῖος, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμὴ τεύχους 1 € (γιά ὄσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Φωτογραφία ἐξωφύλλου καὶ ἐσωτερικὴ διακόσμηση: Doug Patterson, Ἰερός Ναός Πρωτάτου, 2001 (Ἀπό τὴν ἔκδοση: Doug Patterson: Ζωγραφίζοντας σέ τόπους ἱερούς, Ἀγιορειτικὴ Ἔστια, Θεσσαλονίκη 2011, σελ. 15)
Προμετωπίδα ἐξωφύλλου: Ὁδοσσέα Ἐλύτη, Τό ἄξιόν ἐστι. Ἰκαρος Ἐκδοτικὴ Ἐταιρία, 1966', σ. 76.

Τό Περιοδικό «Ἐφημέριος» δέν εὐθύνεται γιά τό γλωσσικό ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ: Τά κείμενα τῶν συνεργατῶν νά μὴν ὑπερβαίνουν τίς 350 λέξεις ὅσον ἀφορᾷ στήν πρώτη σελίδα καὶ τίς 450 λέξεις γιά κάθε μία ἀπό τίς σελίδες πού ἔπονται.

Δέν γίνονται δεκτά δημοσιευμένα κείμενα.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 64

Μάιος - Ίούνιος 2015

Τεύχος 3

Περιεχόμενα

ΑΓΙΟΥ ΑΣΤΕΡΙΟΥ	
Λόγος εις τούς Ἀποστόλους Πέτρον καί Παῦλον	2
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Εἰσοδικόν	3
ΠΡΩΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ	
Ψυχογράφημα τοῦ ἐξομολόγου καί τοῦ ἐξομολογουμένου μέ βάση τό διήγημα τοῦ Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Ἀμάρτησε» (α')	4
ΜΙΑΤΙΑΔΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	
Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ στήν Ἱστορία. Ἐσπερινός τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς. Β' Ἀνάγνωσμα: Ἰωήλ 2:23-3:5	7
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Γιατί νά πιστεύω ἀκόμη στήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ (α')	10
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΣΚΑΛΤΣΗ	
Ἡ βαπτισματική ἀγωγή ὡς διαχρονικό αἶτημα. Προβληματισμοί καί δυνατότητες (α')	12
ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ	
Ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας Γ'	14
ΑΡΧΙΜ. ΧΕΡΟΥΒΕΙΜ ΒΕΛΕΤΖΑ	
Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς πῦρ ξεδιψῶν / πῦρ ἀλλόμενον	17
ΑΡΧΙΜ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗ	
«Οἱ δέ εὐθέως ἀφέντες τά δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῶ»	19
ΠΡΩΤ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ	
Τό γεγονός τῆς Ἀνάστασης ὡς ἀφορμή ἐπανόδου ἐκ τοῦ θανάτου εις τήν ζωήν	21
ΠΡΩΤ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ	
Νηστεία καί «ἐνεργειακή διατροφή»	23
ΣΤΑΥΡΟΥ ΓΟΥΛΟΥΔΗ	
Παρασκευή τῆς Θεοτόκου Ζωοδόχου Πηγῆς	25
ΠΡΩΤ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΛΟΝΤΟΥ	
Καيسάρεια Φιλίππου (Banias)	28
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΙΩΤΟΥ	
Τό μέγα ἀπόδειπνο	30
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ	
Τοῦ Σαββατόβραδου ἡ ἄλλη ἀναμονή	33
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΜΠΟΥΜΗ	
Ἀποστολικοί Κανόνες (γ')	36
ΑΡΧΙΜ. ΣΥΜΕΩΝ ΑΥΓΟΥΣΤΑΚΗΣ	
Ὁ Ἅγιος Παλλάδιος (Palladius): Πρῶτος Ἀπόστολος Ἰρλανδίας	38
Ἐπικοινωνία	40
Βιβλιοπαρουσίαση	43
Ἐφημεριακά	47

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ ΠΕΤΡΟΝ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΝ

«Ἀλλά κατά τήν διδασκαλία αὐτός ἦταν (ὁ ἀπόστολος Παῦλος)· γιά τήν τοῦ βίου φιλοσοφία τί ἄνθρωπος ἦταν; Πάντα καί συνεχῶς διέτριβε στόν λόγο καί ἐργαζόταν τό εὐαγγέλιο· δέν μεταλάμβανε δωρεάν οὔτε τόν ἄρτο πού τοῦ προσέφερε κανεῖς, ἀλλά τήν μέν ἡμέρα εἶχε τήν πάλη ἀπέναντι σέ μυριάδες ἐχθρούς, τήν δέ νύχτα τή σμίλη καί τά δέρματα καί τήν ἐργασία τῆς τέχνης του. Μέ ἀποτέλεσμα, ἀπό μέν αὐτή νά ἐξασφαλίζει τήν τροφή του, νά φανερώνεται δέ σέ ὅλους ἀπόστολος ὁ ὁποῖος ἐπωμίζεται τά βάρη του, ἀδάπανος κήρυκας καί μή δαπανῶν ἀκόμα καί τόν ἄρτο ἐκείνων πού τόν φιλοξενοῦσαν.

Ἄς ἀκούσουμε αὐτά τά λόγια, ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι δέν συμπαρευρισκόμαστε μόνο στά θυσιαστήρια, ἀλλά καί πλουτοῦμε ἀπό ἐκεῖνα καί καλοπερνᾶμε καί οἰκιοποιούμεαστε τήν ἱερή περιουσία καί διατάζουμε τούς ὑπηκόους τοῦ Χριστοῦ σάν νά ἦταν δοῦλοι μας. Δέν εἶναι ἡ ἱερωσύνη δεσποτεία, ἀλλά μάλλον δουλεία γιά τόν συνετό· δέν εἶναι ἀξίωμα ἀρχοντικῆς ἀλαζονείας, ἀλλά εὐλαβοῦς διακονίας οἰκονομία. Μήπως δέν εἶχε ἐξουσία ὁ θεσπέσιος Παῦλος νά τρώγει καί νά πίνει ἀπό τά ἱερά καί νά λαμβάνει μικρή ἐνίσχυση τῶν μυρίων πόνων, πού προκαλοῦνταν ἀπό τά χτυπήματα πού δέχονταν στό σῶμα; Ὅμως δέν ἔκανε χρήση τῆς ἐξουσίας, ὥστε, ἐφ' ὅσον δέν ἔλαβε τίποτε ἀπό τά γήινα, νά ἀπαιτήσει τά πάντα στούς οὐρανοῦς. Γι' αὐτό καί ἀξιώθηκε νά δεῖ ὑπεράνθρωπες θεωρίες, ὄντας ἀκόμα συνδεδεμένος μέ τήν φθαρτή σάρκα».

(Ἁγίου Ἀστερίου, ἐπισκόπου Ἀμασειᾶς
Λόγος εἰς τούς Ἀποστόλους Πέτρον καί Παῦλον)

X.B.

Σεβαστοί πατέρες,

στό τεῦχος αὐτό τοῦ Ἐφημερίου θά διαβάσετε στά *Προσόμοια* τό α' μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ π. Βασ. Γιαννακοπούλου μέ τίτλο «Ἄμάρτησε;», ὅπου προσεγγίζει ἕνα βασικό καί λεπτό θέμα τῆς ζωῆς τοῦ πιστοῦ. Στή στήλη *Παλαιοδιαθηκικά* ὁ κ. Μιλτ. Κωνσταντίνου πραγματεύεται «Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ στήν Ἱστορία», ἀπό τό Ἄναγνωσμα τοῦ Ἐσπερινοῦ τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς. Στή στήλη *Τίνα με λέγουσι οἱ ἄνθρωποι εἶναι* ὁ π. Κων. Παπαθανασίου ἀπαντᾷ «Γιατί νά πιστεύω ἀκόμη στήν Ἄνάσταση τοῦ Χριστοῦ;», ὁ κ. Π. Σκαλτσῆς ἐξετάζει στή στήλη *Πρός Ἐκκλησιασμόν* τή «Βαπτισματική ἀγωγή ὡς διαχρονικό αἵτημα» καί στά *Ἐκκλησιολογικά* ὁ κ. Δ. Μαυρόπουλος ἀναφέρεται στήν «Ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας». Στή *Διακονία τοῦ Λόγου* ὁ π. Χ. Βελέτζας ἔχει ὡς θέμα τήν Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς, μέ τίτλο «Πῦρ ξεδιψῶν-πῦρ ἀλλόμενον» καί ὁ π. Γ. Δορμπαράκης τήν περικοπή Κυριακῆς Β' Ματθαίου μέ θέμα «Οἱ δέ εὐθές ἀφέντες τά δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῶ».

Στίς *Ποιμαντικές Προσεγγίσεις* ὁ π. Δ. Θεοφίλου ἐξετάζει «Τό γεγονός τῆς Ἄναστάσεως ὡς ἀφορμή ἐπανόδου ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τήν ζωήν» καί ὁ π. Σωτ. Ἄθανασούλιας στή στήλη *Πρός Διάκρισιν* ἐνημερώνει γιά τήν εἰδοποιό διαφορά τοῦ χαρακτῆρα τῆς ὀρθόδοξης νηστείας ἀναφορικά μέ διάφορα κινήματα. «Παρασκευή τῆς Θεοτόκου Ζωοδόχου Πηγῆς» τιτλοφορεῖται τό ἄρθρο τοῦ κ. Στ. Γουλούλη στό *Ἀγριέλαιον εἰς Καλλιέλαιον καί «Καισάρεια Φιλίππου (Banias)»* τοῦ π. Σπ. Λόντου στίς *Βιβλικές πόλεις καί τοποθεσίες*. Στό *Τυπικαρεῖον* ὁ κ. Διον. Ἀνατολικιώτης ἀσχολεῖται μέ τό «Μέγα Ἀπόδειπνον καί τούς φαλλόμενους κανόνες» καί στίς *Ἐφημεριακές Ἰχνηλασίες* ὁ π. Κων. Καλλιανός καταθέτει μέ τόν τίτλο «Τοῦ Σαββατόβραδου ἡ ἄλλη ἀναμονή» τούς ποιμαντικούς προβληματισμούς του σέ διαπιστωμένες ἐφηβικές συμπεριφορές.

Στά *Κανονικά* ἡ συνέχεια τῆς μελέτης τοῦ κ. Π. Μπούμη γιά τούς Ἀποστολικούς Κανόνες. Ὁ Ἅγιος Παλλάδιος εἶναι τό θέμα τοῦ π. Συμ. Αὐγουστάκη στίς σελίδες *Μέ ὁδηγό τό Συναξάριο*. Στήν *Ἐπικοινωνία* θά βρεῖτε ἐνδιαφέρουσες θέσεις καί ἀπόψεις, πολλά νέα βιβλία ἀπό τήν κ. Λ. Ἰ. Χατζηφώτη στή *Βιβλιοπαρουσίαση καί ἐνημέρωση* «Περί κυρίας συντάξεως» στά *Ἐφημερικά* ἀπό τόν π. Γ. Βαμβακίδη. Ἀπό τή θέση αὐτή εὐχαριστοῦμε τήν «Ἄγιορειτική Ἐστία» γιά τήν εὐγενική ἄδεια νά διακοσμοῦμε τόν «Ἐφημέριο» μέ φωτογραφίες ἀπό τούς καταλόγους τῶν ὑπό τήν αἰγίδα τῆς πολύ σημαντικῶν ζωγραφικῶν ἐκθέσεων τῶν D. Patterson καί T. Vyner, οἱ ὁποῖες εἶχαν ὡς κύριο θέμα τό Ἅγιον Ὄρος.

*Μέ ἰδιαίτερο σεβασμό
Ἀλέξανδρος Κατσιάρας
Διευθυντής Συντάξεως*

Ψυχογράφημα τοῦ ἐξομολόγου καί τοῦ ἐξομολογουμένου μέ βάση τό διήγημα τοῦ Κωνσταντίνου Θεοτόκη “Ἀμάρτησε;” (α΄)

Πρωτοπρ. Βασιλείου Γ. Γιαννακοπούλου
Ἐφημερίου Ἱ. Ν. Ἁγίου Ἀλεξίου

Ἐντί Προλόγου

Ὁ Κωνσταντίνος Θεοτόκης (1872-1923) μᾶς μεταφέρει μέσα ἀπό τό διήγημά του «Ἀμάρτησε;», στήν Ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ. Ἦταν ἡ αὐγή τῆς Λαμπρῆς. Μέσα στήν Ἐκκλησία τά πάντα ἦσαν ἔτοιμα, προκειμένου νά ξεκινήσει ἡ Λαμπροφόρα Ἀναστάσιμη Θεία Λειτουργία. Ὁ κόσμος εἰσέρχεται στό Ναό στολισμένος, χαρούμενος καί μέ εὐλάβεια. Ὁ Ἱερέας, πού τόν σεβόταν ὄλο τό χωριό, ξεκίνησε τήν Ἀκολουθία. Ὅσο προχωροῦσε ἡ Θεία Λειτουργία ὁ Ἱερέας ἦταν ἀνήσυχος. Τήν πρώτη φορά πού πρόβαλε στήν Ὡραία Πύλη γιά νά εὐλογήσει τούς πιστούς, ἀναζήτησε κάποιον μέσα στό ἐκκλησίασμα καί μέ χτυποκάρδι κοίταξε ἕναν γέροντα ἐρευνητικά, ὁ ὁποῖος ἦταν κι ἐκεῖνος συγχυσμένος. Τότε σκέφθηκε ὁ Ἱερέας ὅτι ἐκεῖ θά ἦταν καί ἡ κόρη τοῦ γέροντα. Κατά τή διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας, ἄλλες ἔννοιες εἶχε στόν νοῦ του ὁ εὐλαβῆς Ἱερέας.

Ὁ Ἱερέας εἶχε δεχθεῖ στό Μυστήριό τῆς Ἐξομολόγησης τήν κόρη τοῦ γέροντα, ἡ ὁποία εἶχε μετανοήσει εἰλικρινά γιά τήν ἀγάπη πού εἶχε καλλιεργήσει γιά ἕναν παντρεμένο ἄνδρα. «Ἐκείνη ποτέ δέν θά τολμοῦσε νά ζητήσει τά θεῖα δῶρα, μά ὁ πατέρας της τήν ὑποχρέωσε, ὁ πατέρας της ἤθελε βεβαίωση, ἤθελε ἢ νά ἴναι περήφανος γιά τή θυγατέρα του ἢ νά ξεπλύνει τήν ντροπή του στό αἷμα!»¹. Ὁ Ἱερέας τήν εἶχε συμβουλευσεῖ νά μήν κοινωνήσει καί ὅτι θά ἦταν καλύτερο νά μήν πάει στήν Ἐκκλησία τῆ Λαμπρῆ. Ἄν πάλι δέν μποροῦσε νά κάνει ἀλλιῶς καί ἄν ἔπρεπε νά παρουσιασθεῖ γιά νά κοινωνήσει, θά προσποιόταν ὅτι τήν κοινωνήσε. Ὁ Ἱερέας ἦταν προβληματισμένος καί ἀναρωτιόταν τί ἔπρεπε νά κάνει. Νά τήν κοινωνήσει καί νά ἀμάρτησει ἢ νά χυθεῖ ἐξ αἰτίας του αἷμα στό χωριό του;

Ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα γιά νά κοινωνήσει τούς πιστούς, βγῆκε ὁ Ἱερέας μέ τό Ἅγιο Ποτήριό. Ἀνάμεσά τους ἦταν κι ἐκεῖνη. Ὅσο ἡ κόρη τοῦ γέροντα ἄφηνε ἄλλες νά κοινωνήσουν πρῖν ἀπό αὐτήν, τόσο περισσότερο ἀνησυχοῦσε ὁ πατέρας της. «Κι αὐτή ὠχρή τότες μέ δειλό βῆμα καί σάν ἀλαλιασμένη, ἔβαλε τό πόδι της στό πρῶτο σκαλί. Ὁ πατέρας σιμά της τήν ἐκοίταζε. Καί μ' ἀγαλλίασή του εἶδε τόν ἅγιο γέροντα νά τῆς βάζει ἀτάραχος τώρα, τή λαβίδα μέ τήν κοινωνιά στό στόμα, ἐνῶ μέ τήν φιλή του φωνή ἐπρόφερνε τά τυπικά: “Εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν καί εἰς ζωήν τήν αἰώνιον”»².

Ψυχογράφημα τοῦ ἑξομολόγου καί τοῦ ἑξομολογουμένου
μέ βάση τό διήγημα τοῦ Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Ἐμάρτησε»;

Εἶναι πραγματικά πολύ δύσκολο νά διακρίνουμε τίς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων, νά κρίνουμε καί νά ἀποφασίσουμε. «Κι ἂν αὐτό εἶναι γιά μᾶς τούς κοινούς θνητούς δύσκολο, τί βάρος συνιστᾷ καί τί εὐθύνες συνεπάγεται γιά τόν πνευματικό, πού σ' αὐτές τίς περιπτώσεις σχοινοβατεῖ καί βαδίζει στήν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ μή γνωρίζοντας πάντοτε πολύ καλά πότε νά δείξει τό ἐπεικεές καί πότε νά φανεῖ ἀκριβής»³. Ὑπάρχουν στιγμές στήν ποιμαντική δραστηριότητα τοῦ πνευματικοῦ, πού μετεωρίζεται, ἀνάμεσα στίς Συμπληγάδες τῆς Ἀκριβείας καί τῆς Οἰκονομίας. Εἶναι οἱ στιγμές γιά τίς ὁποῖες ὀφείλει νά ζητήσει τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, προκειμένου νά δώσει τή σωστή λύση. Προκειμένου νά ὀδηγήσει τόν ἄνθρωπο στήν ψυχική ἀνάπαυση.

Πῶς νά ὀρθοτομήσει τήν ἀλήθεια ὁ πνευματικός καί νά στοιχήσει στίς ἐπιταγές πού ὀριοθετεῖ ὁ ρβ' (102) κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί τό Ἐνταλτήριο Γράμμα πού ἔχει λάβει ἀπό τόν Ἐπίσκοπό του⁴; Ὁ πνευματικός βρίσκεται πολλές φορές σέ δίλημμα καί δέν γνωρίζει οὔτε τί νά πράξει οὔτε ἂν ἔπραξε ὀρθά ἢ λανθασμένα, ἂν ἔσφαλε ἢ «ἔμάρτησε». Πραγματικά βρίσκεται σέ δύσκολη κατάσταση. Δέν εἶναι ξεκαθαρισμένος ἂν κάνει αὐτό πού θέλει ὁ Θεός. Αὐτήν τήν προβληματική τήν δίνει μέ τρόπο ἀπαράμιλλο ὁ Κωνσταντῖνος Θεοτόκης στό ὁμώνυμο πασχαλινό διήγημά του «Ἐμάρτησε»;

Τρία εἶναι τά πρόσωπα πού πρωταγωνιστοῦν στό διήγημα «Ἐμάρτησε» τοῦ Κωνσταντίνου Θεοτόκη, ὁ Ἱερέας, ὁ πατέρας καί ἡ κόρη. Καί οἱ τρεῖς ἔχουν ἕνα διαφορετικό ρόλο μέσα στό διήγημα. Ὁ Ἱερέας εἶναι ἐκεῖνος πού δέχεται τήν μετάνοια τῆς κόρης καί τῆς συμπεριφέρεται μέ διάκριση, ὅπως ἀρμόζει σέ ἕναν ἔμπειρο Πνευματικό. Μεταξύ τῶν δύο προσώπων παρεμβάλλεται ὁ πατέρας, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ καί τό μεγάλο πρόβλημα στήν κόρη του. Διακατέχεται ἀπό ὑπερηφάνεια, δέν ἀφήνει ἐλεύθερη τήν κόρη του καί δέν γνωρίζει ἀπολύτως τίποτα περί τῆς Μετανοίας καί τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολόγησης. Ἡ κόρη εἶναι ἐκεῖνη πού κινεῖται μεταξύ τῆς μετάνοιάς της καί τῆς ὑποταγῆς στό θέλημα τοῦ πατέρα της. Εἶναι ἐκείνη πού βασανίζεται.

Ὁ Ἱερέας τοῦ διηγήματος εἶναι ἕνας ἀπό τούς πρωταγωνιστές. Πρόκειται γιά σεβάσμιο Ἱερέα, πού βιώνει ὅσο μπορεῖ καλύτερα τήν Ἱερωσύνη του. Ὁ Ἱερέας αὐτός εἶναι γεμᾶτος ἀγάπη, καλωσύνη, συγκατάβαση καί ταπείνωση. Σκύβει μέ κατανόηση στό πρόβλημα τῆς κοπέλας, τήν παρηγορεῖ, τήν συμπονᾷ καί προσεύχεται πρὸς τόν Θεό γιά τό θέμα της. Ὁ πνευματικός αὐτός φαίνεται ὅτι γνωρίζει πολύ καλά τί εἶναι ἁμαρτία. Γνωρίζει πῶς ἡ ἁμαρτία εἶναι τό πρόβλημα τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, ἄρα καί τό πρόβλημα τοῦ πατέρα καί τῆς κόρης του. Γνωρίζει, ἐπίσης, ὅτι ἡ ἁμαρτία ἀποτελεῖ πολύπλοκο καί συνθετικό γεγονός καί ὅτι ἔχει δραματικό χαρακτήρα. Κατανοεῖ ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος πάσχει καθολικά. Κατανοεῖ τήν ἀδυναμία τῆς ἀνθρώπινης φύσης καί τά προβλήματα πού προκύπτουν ἀπό αὐτήν.

Ἄν καί εἶναι σεβάσμιος Ἱερέας καί ἔμπειρος πνευματικός, ἡ ἀγωνία του γιά τήν πνευματική του κόρη κορυφώνεται μέσα στήν Θεία Λειτουργία. Ὁ νοῦς του φεύγει

κάποιες στιγμές από τό μεγάλο αυτό Μυστήριο και άπασχολείται μέ τό τί πρέπει νά πράξει κατά τή διάρκεια τῆς Θείας Κοινωνίας, όταν θά παρουσιασθεῖ μπροστά του ἡ κοπέλα. Βρίσκεται σέ μεγάλο δίλημμα, νά τήν κοινωνήσῃ ἤ ὄχι, παρόλο πού γνωρίζει τή διάπραξη τῆς άμαρτίας της. Βρίσκεται μπροστά σέ μία ανθρώπινη και δικαιολογημένη άνησυχία. Εἶναι και αὐτός ένας θνητός άνθρωπος πού κάποιες φορές δυσκολεύεται γιά τήν άπόφασή του. Άνησυχούσε γιά τό άν τελικά θά ἦταν άμαρτία ἡ μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας στήν κοπέλα. Αὐτή ἡ άνησυχία προερχόταν από τό άγιο βίωμά του. Ὁ Ἱερέας άνησυχούσε τόσο γιά τή δική του σωτηρία, ὅσο και γιά τή σωτηρία τῆς κοπέλας.

Ὁ Ἱερέας τοῦ διηγήματος εἶχε εισέλθει στό πρόβλημα τῆς κοπέλας και στενοχωριόταν. Στενοχωριόταν πού στά γεράματά του εἶχε νά αντιμετώπισῃ αὐτό τό μεγάλο δίλημμα. Φαίνεται νά μήν τοῦ εἶχε συμβεῖ μέχρι ἐκείνη τή στιγμή παρόμοιο περιστατικό. Μάλιστα ἐνδόμυχα άπευθυνόταν στόν Θεό ἔχοντας ένα παράπονο. Τό παράπονό του ἦταν γιατί ὁ Θεός νά μή σπλαχνίζεται τόν κόσμο του, παρά τόν άφήνει και άμαρτάνει και γιατί δέν δεσμεύει τή δύναμη τοῦ πειρασμοῦ. Άνθρώπινοι προβληματισμοί πού εἶχαν περικυκλώσει σάν σύννεφα τόν σεβάσμιο γέροντα. Καί τήν ὥρα τῆς Θείας Κοινωνίας κάνει αὐτό πού θά ἔκανε ὁ κάθε διακριτικός πνευματικός. Τῆς μετέδωσε τό Σῶμα και τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ άγιότητα τοῦ πνευματικοῦ ὁδηγεῖ στή διάκριση. Ἡ άγιότητα τοῦ βίου γεννᾷ τή διάκριση.

Ὁ πνευματικός πατέρας, ὡς άνθρωπος, τελώντας κάτω από τίς συνθήκες τῆς άτομικῆς του ζωῆς και τοῦ ιδιαιτέρου (οἰκογενειακοῦ και κοινωνικοῦ) περιβάλλοντός του, ἔχει βεβαίως τά δικά του προβλήματα, ὅμως προσπαθεῖ νά κατανοήσῃ και τά προβλήματα τῶν άλλων. Ὅπως ακριβῶς ἔκανε και ὁ σεβάσμιος Ἱερέας τοῦ διηγήματος. «Ἐφ' ὅσον δέ ὡς κύριον ἔργον αὐτοῦ ἔχει τήν πνευματικήν καθοδήγησιν τῶν ἐξομολογουμένων κατά τήν αντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν, ὀφείλει νά γνωρίζῃ τά προσωπικά του προβλήματα διά νά δύναται νά συμβουλευῇ και νά παιδαγωγῇ χωρίς νά παρεμποδίζεται από τάς άσυνειδήτους ἐπιδράσεις τῶν ιδιῶν του προβλημάτων»⁵. Ὁ πνευματικός δέν πρέπει νά φέρεται σάν νά κατέχει τόν πλοῦτο τῆς άγιότητας, δηλαδή νά διακατέχεται από μία φαρισαϊκή διάθεση.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΘΕΟΤΟΚΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: *Κορφιάτικες Ἱστορίες*, «Ἀμάρτησε», ἔκδ. Γαβριηλίδη, Ἀθήνα 2005, σελίδα 212.
2. Ὅπ. παρ., σελίδα 215.
3. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ.: *Στιγμιότυπα και Περιπλανήσεις σέ δρόμους Ποιμαντικῆς Διακονίας 1*, ἔκδ. Λύχνος, Ἀθήνα, σελίδα 108.
4. ΑΓΑΠΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, *Πηδάλιον*, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθήνα 1982, σσ. 311-313, 758.
5. ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΟΥ: *Μαθήματα Ἐξομολογητικῆς*, ἔκδ. οἰκ. Ἀφῶν Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1979, σελίδα 71.

Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ στήν Ἱστορία Ἐσπερινός τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς (Β' Ἀνάγνωσμα: Ἰωήλ 2:23 – 3:5)

Μιλτιάδη Κωνσταντίνου

Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

Η ΠΕΡΙΚΟΠΗ Ἰωήλ 2:23–3:5 εἶναι, σύμφωνα μέ τή λειτουργική παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, τό δεύτερο ἀνάγνωσμα ἀπό τήν *Παλαιά Διαθήκη* τοῦ Ἐσπερινοῦ τῆς γιορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς. Ὁ λόγος τῆς ἐπιλογῆς εἶναι προφανής, καθώς στή συγκεκριμένη περικοπή ὁ προφήτης ἐμφανίζεται νά προαναγγέλλει στούς κατοίκους τῆς Ἱερουσαλήμ, τούς ὁποίους προηγουμένως εἶχε καλέσει σέ μετάνοια, τήν ἀνταπόκριση τοῦ Θεοῦ στήν ἐπιστροφή τοῦ λαοῦ του, πού θά ἐκδηλωθεῖ μέ τή δωρεά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σέ ὅλους. Σύμφωνα μέ τό βιβλίον *Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*, ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος Πέτρος, κατά τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἐξηγεῖ στό πλήθος πού συγκεντρώθηκε ἔξω ἀπό τό σπίτι ὅπου ἦταν μαζεμένοι οἱ μαθητές τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἡ βουή πού ἀκούστηκε εἶναι ἐκπλήρωση τῆς σχετικῆς μέ τήν ἔκχυση τοῦ Πνεύματος προφητείας τοῦ Ἰωήλ.

Γιά τόν προφήτη Ἰωήλ ἐλάχιστα βιογραφικά στοιχεῖα εἶναι γνωστά, ἀλλά ἀπό τή συνάφεια καί τό περιεχόμενο τῶν προφητειῶν του εἰκάζεται μέ σχετική βεβαιότητα ὅτι ἔδρασε κατά τή μετά τήν ἐπιστροφή τῶν Ἰουδαίων (538 π.Χ.) ἀπό τή βαβυλωνία αἰχμαλωσία περίοδο. Τό ἔργο τοῦ προφήτη διαιρεῖται σέ δύο μέρη. Τό πρῶτο περιλαμβάνει τήν περι-

γραφική μιᾶς ἐπιδρομῆς ἀκρίδων πού ἀκολουθεῖται ἀπό ξηρασία, καί δίνει στόν προφήτη ἀφορμή νά καλέσει τόν λαό σέ μετάνοια καί προσευχές γιά ἀπαλλαγή ἀπό τήν πληγή, καί νά τόν προειδοποιήσει γιά τήν ἐπικείμενη ἔλευση τῆς ἡμέρας τῆς κρίσης τοῦ Κυρίου (1:2–2:17). Τό δεύτερο μέρος ἔχει ὡς θέμα του τήν ἀνταπόκριση τοῦ Θεοῦ στίς ἐκκλήσεις τοῦ λαοῦ του. Ὁ Θεός θά ἐκδηλώσει τό ἔλεός του, θά χορηγήσει πλουσιοπάροχα τό Πνεῦμα του στόν λαό του, θά κρίνει τούς ξένους λαούς καί θά ἀποκαταστήσει τόν λαό του (2:18 – 4:21).

Ἡ διμερῆς διαίρεση τοῦ βιβλίου ἀντικατοπτρίζεται καί στή λειτουργική του χρήση στήν ἐκκλησία. Ἐτσι, μέ ἓνα ἀνάγνωσμα πού ἔχει ὡς θέμα τήν ἐκκλήση τοῦ προφήτη γιά μετάνοια τοῦ λαοῦ (2:12 – 26) ἀνοίγει ἡ πένθιμη περίοδος τοῦ Τριωδίου καί μέ ἓνα ἀνάγνωσμα τοῦ ὁποίου τό περιεχόμενο ἀναφέρεται στήν ἀνταπόκριση τοῦ Θεοῦ στή μετάνοια τοῦ λαοῦ (2:23–3:5) ὁλοκληρώνεται ἡ χαρμόσυνη περίοδος τοῦ Πεντηκοσταρίου.

Ἡ περικοπή ἀρχίζει μέ μιά πρόσκληση τοῦ προφήτη πρὸς τόν λαό νά πανηγυρίσει, γιατί ὁ Θεός «ἔδωκεν ὑμῖν τά βρώματα εἰς δικαιοσύνην καί βρέξει ὑμῖν ὑετόν πρῶιμον καί ὄψιμον καθώς

ἔμπροσθεν» (2:23). Ἡ γλώσσα πού χρησιμοποιοῦν ἐδῶ ὁ προφήτης φαίνεται ἀρκετά δυσνόητη, καθὼς ἡ ἔκφραση «εἰς δικαιοσύνην» δέν ἀκολουθεῖται ἀπό κάποια ἀντωνυμία. Ἐάν ὑποθεθεῖ πῶς μέ τήν ἔκφραση αὐτή ὁ προφήτης δηλώνει ὅτι ὁ Θεός προσφέρει καί πάλι τροφή στόν λαό του γιά νά τόν δικαιώσῃ, ὡς ἀνταμοιβή γιά τή μετάνοιά του, ἢ ὅτι ἐνεργεῖ ἀνταποκρινόμενος στίς ἀπαιτήσεις μιᾶς δίκαιης συμπεριφορᾶς, ὁ Θεός φαίνεται νά ὑποτάσσεται σέ ἕνα σύστημα κανόνων δικαιοσύνης, ἕνα εἶδος ἀναγκαιότητας, πού ὁμως ἀπουσιάζει ἀπό τή σκέψη τοῦ προφήτη. Φαίνεται, κατά συνέπεια, πολύ πιθανότερο πῶς ἡ ἔκφραση «εἰς δικαιοσύνην» στό συγκεκριμένο χωρίο δηλώνει, ὅπως καί σέ πλῆθος ἄλλων χωρίων τῆς Βίβλου, τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο. Ἐκφραση τῆς ἀγάπης αὐτῆς εἶναι ἡ ἀποστολή τῆς βροχῆς, ἡ ὁποία στή συγκεκριμένη συνάφεια δηλώνει τήν ἀποκατάσταση τῶν σχέσεων τοῦ λαοῦ μέ τόν Θεό του. Ἡ περίοδος τῶν βροχῶν ἀρχίζει στήν Παλαιστίνη τόν Δεκέμβριο (πρώιμη βροχή) καί ὀλοκληρώνεται μέ τίς βροχές τοῦ Ἀπριλίου – Μαΐου (ὄψιμη βροχή). Συνέπεια τῆς κανονικῆς πτώσης τῶν βροχῶν εἶναι ἡ ἐπάρκεια τῆς χώρας σέ σιτάρι, κρασί καί λάδι, πού στή συγκεκριμένη συνάφεια ταυτίζονται μέ τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν λαό του.

Αὐτός ὁ παραλληλισμός τῆς βροχῆς μέ τήν ἀποκατάσταση τῶν σχέσεων Θεοῦ - Ἰσραήλ καί τῆς ἐπάρκειας τῆς χώρας σέ ἀγαθά μέ τή θεία εὐλογία ἡγεῖ ἴσως παράξενα στά αὐτιά τοῦ σύγχρονου ἀναγνώστη, ὁμως σέ ἕναν πολιτισμό ἡ ἐπιβίωση τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται σέ πολύ μεγάλο βαθμό ἀπό τόν ἔγκαιρο ἔρχομό

τῆς βροχῆς, ἡ ξηρασία ἰσοδυναμεῖ μέ ἀπουσία τοῦ Θεοῦ ἀπό τή συγκεκριμένη περιοχή, πού στή βιβλική γλώσσα περιγράφεται ὡς «ἀποστροφή τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ» ἀπό ἕναν λαό ἢ ἕναν τόπο. Ὁ ὄρος «πρόσωπον τοῦ Θεοῦ / τοῦ Κυρίου» ἔχει στή Βίβλο βαθύτατο θεολογικό νόημα, καθὼς δηλώνει τή σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τόν κόσμο, τήν παρουσία τοῦ Κυρίου μέσα στήν Ἱστορία. Γι' αὐτό οἱ πιστοί θεωροῦν ὅτι βρίσκονται συνεχῶς «ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» καί τόν παρακαλοῦν καθημερινά «μή ἀπορρίψῃς με ἀπό τοῦ προσώπου σου, καί τό Πνεῦμα σου τό Ἅγιον μή ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ» (Ψαλ. 50:13).

Μόνο μιᾶ πραγματική σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό, αὐτό πού στή βιβλική γλώσσα δηλώνεται μέ τόν ὄρο «γνώση τοῦ Θεοῦ», δίνει πραγματικό νόημα στή ζωή τοῦ ἀνθρώπου καί αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό ἔργο πού ἤρθε νά ἐπιτελέσει ὁ Χριστός στή γῆ, ὅπως ὁ ἴδιος βεβαιώνει στήν τελευταία προσευχή του (Ἰω. 17:1-3).

Ἡ ἐπίτευξη ὁμως μιᾶς πραγματικῆς σχέσης τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό δέν ἀποτελεῖ ἀνθρώπινο ἐπίτευγμα ἀλλά δωρεά τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ὑπό αὐτήν τήν προϋπόθεση ἡ σύνδεση τῆς καθόδου τῆς βροχῆς στή χώρα, πού περιγράφεται στήν παραπάνω ἐνότητα, μέ τήν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στούς ἀνθρώπους πού περιγράφεται στήν ἐνότητα πού ἀκολουθεῖ, ἀποκτᾶ ἕνα ξεχωριστό νόημα, καθὼς φαίνεται ἡ πρώτη νά ἀποτελεῖ προτύπωση τῆς δεύτερης· ὅπως ἡ ἀποστολή τῆς βροχῆς ἀπό τόν Θεό συμβάλλει στήν καλλιέργεια καί στήν ἀνάπτυξη τῶν φυτῶν, ἔτσι ἡ ἀποστολή τοῦ θείου Πνεύματος θά συμβάλλει στήν καλ-

λιέργεια και στην ανάπτυξη των σχέσεων του ανθρώπου με τον Θεό.

Ο παραλληλισμός της καθόδου του Πνεύματος του Θεού στους ανθρώπους με την πτώση της βροχής είναι μία εικόνα που χρησιμοποιούν και οι αρχαιότεροι προφήτες, όπως επίσης τονίζουν τη συμβολή του θείου Πνεύματος στην αποκατάσταση των σχέσεων του Θεού με τον λαό του (πρβλ. Ήσ. 32:15· 44:3· Ίεζ. 39:29). Αυτό όμως στο οποίο δίνει ιδιαίτερη έμφαση ο προφήτης Ίωήλ είναι το μέγεθος της προσφοράς του Θεού, όπως προκύπτει από το ρήμα που επιλέγει για την περιγραφή της. Το ρήμα «έκχέω», εκτός από παραστατικότητα, έμπεριέχει την έννοια της πλουσιοπάροχης δωρεάς. Έτσι, όλος ο λαός του Θεού, χωρίς οποιαδήποτε διάκριση που θά προέκυπτε από το φύλο ή την ηλικία, θά έχει τή δυνατότητα νά βιώσει τήν έμπειρία της παρουσίας του Θεού στή ζωή του. Όμως ο προφήτης προχωρεί ένα βήμα παραπέρα. Η κάθοδος του θείου Πνεύματος, που θά σημάνει τήν αποκατάσταση των σχέσεων του Θεού με τον λαό του, θά συνοδεύεται από «θαυμαστά σημάδια στον ούρανό και στή γή». Τά «σημάδια» αυτά συνοδεύουν πάντοτε, σύμφωνα με αρχαιότερα βιβλικά κείμενα, τήν εμφάνιση του Θεού, αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία των διαφόρων περιγραφών θεοφάνειας από τους συγγραφείς της Παλαιάς Διαθήκης. Θά ήταν, κατά συνέπεια, στοιχείο μάλλον σχολαστικής έρμηνείας ή προσ-

πάθεια νά συσχετίσει κανείς τά σημάδια που αναφέρονται στήν προφητεία με τά φαινόμενα που περιγράφονται στή σχετική με τήν κάθοδο του Άγίου Πνεύματος περικοπή του βιβλίου των Πράξεων (2:1-21), καθώς στόχος του προφήτη δέν είναι ή λεπτομερής περιγραφή ενός μελλοντικού γεγονότος αλλά ή θεολογική έρμηνεία της νέας παρέμβασης του Θεού στήν Ίστορία. Περιγράφοντας, λοιπόν, ο προφήτης τήν κάθοδο του Πνεύματος του Θεού με όρους και παραστάσεις που οδηγούν συνειρμικά σέ σκηνές θεοφάνειας, προΐδεάζει τούς αναγνώστες του ότι ο όρος «Πνεύμα» δηλώνει έδω τον Ίδιο τον Θεό, ο οποίος θά έγκατασταθεϊ ανάμεσα στους ανθρώπους.

Μερικούς αιώνες αργότερα ο Ίησους Χριστός θά ύποσχεθεϊ στους μαθητές του πώς όταν ολοκληρώσει τή δράση του στή γή δέν πρόκειται νά τούς αφήσει μόνους, αλλά θά παρακαλέσει τον Πατέρα του νά τούς στείλει κάποιον άλλον που θά βρísκεται συνέχεια μαζί τους και θά τούς συμπαραστέκεται (Ίω. 14:16,26). Το Άγιο Πνεύμα είναι ο συμπαραστάτης όλων των ανθρώπων· είναι ο Θεός που κατοικεί μόνιμα στον κόσμο, ανάμεσα στους ανθρώπους. Δέν χρειάζεται νά κάνει κανείς τίποτα μεγάλο, τίποτα θαυμαστό, τίποτα δύσκολο, τίποτα αξιόμισθο, καθώς παρέχει τή συμπαράστασή του δωρεάν. Χρειάζεται μόνον απόφαση νά τή δεχθεϊ κανείς, και μέ αυτή τή διαβεβαίωση ολοκληρώνει τήν έξαγγελία του ο προφήτης (3:5).

TINA ME ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

57. Γιατί νά πιστεύω ἀκόμη στήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ; (α)

Πρωτ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου
Ἐφημ. Ἱ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιοῦ Φαλήρου, Ἱ.Μ. Νέας Σμύρνης

ΓΙΑ ΠΟΛΛΕΣ γενιές ἀνθρώπων οἱ χριστιανοί θεολόγοι καθοδηγοῦσαν τοὺς πιστεύοντες στόν Χριστό ὅτι ἡ ἀνάστασή Του συνιστᾶ ἓνα μυστήριο πού πρέπει νά ἀποδεχθοῦν καί νά μὴ προσπαθοῦν νά τό κατανοήσουν. Ἔτσι, οἱ χριστιανοί συνήθιζαν νά λένε ἀπλῶς «πιστεύω» καί δέν χρειάζεται νά τό ἀντιλαμβάνονται. Διάχυτη ἡ ἀντίληψη στοὺς πιστοὺς ὅτι ὁ Χριστιανισμός βασίζεται σέ μυστήρια πού δέν χρειάζεται οἱ ἴδιοι νά κατανοοῦν.

α. Τό ζήτημα

σὴ νεωτερικὴ ἐποχὴ.

Ἡ ἀνωτέρω προτροπὴ ἢ στάση δέν ἀρκεῖ πλέον ὅχι μόνο γιὰ ἑκατομμύρια χριστιανοὺς, ἀλλὰ καί γιὰ ἐκείνους πού ζοῦν σέ ἓνα παγκόσμιο πολιτισμὸ πού τοὺς ὀδηγεῖ στό νά θέλουν νά καταλαβαίνουν, νά ἀντιλαμβάνονται καί νά κατανοοῦν. Εἰδικότερα ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τοὺς καρπούς τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας περὶ τὸν Ἰησοῦ, θέλουν νά γνωρίζουν ἂν ἡ ἀνάστασή του εἶναι πιστευτή. Ἐάν δέν εἶναι, τότε μιά ἄλλη κατεύθυνση γιὰ τὴ θεολογία τῆς Καινῆς Διαθήκης καί τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἔπρεπε νά βρεθεῖ.

Μέ ἐπίταση τίθεται στή νεωτερικὴ ἐποχὴ τό κεντρικὸ ἐρώτημα: Μπορεῖ ἓνας νεκρὸς νά ἀναστηθεῖ ἀπὸ τοὺς νε-

κρούς; Καταγραφή τέτοιου γεγονότος στὰ κείμενα τῆς Κ.Δ. δέν ἀπαντᾷ, πέρα ἀπὸ τίς πληροφορίες τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων τῆς ἀναστάσιμης πίστεως, συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐμφανίσεων τοῦ Ἰησοῦ. Στὴ συνέχεια οἱ ἱστορικοὶ ἐρμηνεύουν τίς μαρτυρίες τῆς Κ.Δ. στό κοινωνιολογικὸ τους πλαίσιο. Τελικὰ, εἶναι ἡ ἀνάσταση ἀδύνατη ἢ δυνατὴ; Μπορεῖ ἓνας ἐρευνητὴς νά πιστεύει στήν ἀνάσταση; Καί τί παρέχουν οἱ ἀπαντήσεις τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων γιὰ τὴν ἱστορικότητα τῆς ἀνάστασης τοῦ Ἰησοῦ;

β. Ἀμφισβητήσεις

γιὰ τὴν ἀνάσταση.

Γιὰ ὅσους ἀμφισβητοῦν τὴν ἱστορικότητα τῆς ἀνάστασης, οἱ λόγοι τους μποροῦν νά συνοψιστοῦν σέ ἑπτὰ ἰσχυρισμούς: (i) Εἶναι ἀδύνατη ἡ ἀνάσταση μέ βάση τὴ Νευτώνεια φυσικὴ. Διότι ἡ ἀνάσταση βασίζεται σέ μιά ἀντίληψη τριπλῆς διχοτόμησης τοῦ σύμπαντος (οὐρανός, γῆ καὶ ἅδης), ἐνῶ ἡ σύγχρονη κοσμολογία ἀποδεικνύει τέτοια ἰδέα ὡς μυθολογικὴ, καθὼς ὑπάρχει μόνο οὐρανός καὶ γῆ. Οἱ ἄνθρωποι πεθαίνουν· δέν ἀναβιώνουν. (ii) Ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίστηκε μόνο σέ ὅσους ἤδη πίστευαν σέ Αὐτόν. Ἐπειδὴ ἐμφανίστηκε μόνο σέ ὅσους πίστευαν σ' αὐτόν, ἡ πίστη τους γέννησε

τήν (ἀναστάσιμη) πίστη. (iii) Ἡ εὐχή καθοδήγησε τὴ σκέψη. Ὅταν ἀγαποῦμε πρόσωπα πού ἀποθνήσκουν, συχνά τὰ ὄνειρευόμαστε, τὰ ἐνθυμούμαστε ὡς παρόντα, τὰ αἰσθανόμαστε κοντά μας, καὶ εὐχόμαστε νὰ ἦταν ἀκόμα ζωντανά· κατ' αὐτόν τόν τρόπο ἡ εὐχή τῶν πιστευόντων καθοδήγησε καὶ τὴ σκέψη τους. (iv) Ὁ τάφος τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἄδειος ἐπειδὴ οἱ μαθητές του φρόντισαν τὸ σῶμα του. Ἡ ἀναστάσιμη πεποίθηση συχνά βασίζεται στὸν ἄδειο τάφο. Ἀλλὰ ὁ τάφος θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἄδειος γιὰ πολλοὺς λόγους (πρβλ. Μτ 28:13· Ἰω. 19:39). (v) Ἡ ἀναστάσιμη πίστη ξεκινᾷ μὲ τὸν χριστιανισμό. Οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ, τραυματισμένοι ἀπὸ τὸν φρικτὸ σταυρικὸ θάνατό του, ἐπινόησαν τὴν ἰδέα τῆς ἀνάστασης. Ἄλλωστε, ὡς Μεσσίας καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νὰ τελείωνε τὴ ζωὴ του σ' ἓναν σταυρὸ ὡς περιφρονημένος δοῦλος. (vi) Μόνο φονταμενταλιστές χριστιανοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ πιστεύουν στὴν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπειδὴ ἡ πίστη στὴν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἓνα δεῖγμα χριστιανικῆς ἀπολογητικῆς, πρέπει νὰ διορθωθεῖ. Μόνο παραπληροφορηθέντες ἢ ὀλιγογράμματοι συνεχίζουν νὰ πιστεύουν στὴν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ. (vii) Ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε· δέν ἀναβίωσε τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τοὺς νεκρούς. Ἐνας νεκρὸς ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νὰ ἐγείρει τὸν ἑαυτό του· ἢ εἶναι νεκρὸς ἢ εἶναι ζωντανός. Ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε, δέν θὰ μπορούσε νὰ ἀναστηθεῖ ἀπὸ τοὺς νεκρούς. Γι' αὐτὸ ὁ δοκητισμός, ἡ χειρότερη ἀπὸ ὅλες τὶς αἰρέσεις, βασίστηκε στὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς μόνον φάνηκε νὰ πεθαίνει στὸν σταυρὸ.

Ἀξιολογώντας τὶς ἀνωτέρω ἀμφισβη-

τήσεις γιὰ τὴν ἀνάσταση, παρατηροῦμε ὅτι αὐτές ἐπικεντρώνονται στὴν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ, ἔτσι πού καθιστοῦν τὴ ζωὴ του χωρὶς σπουδαιότητα καὶ ἀκόμη ἄνευ νοήματος. Κατ' αὐτούς, ὁ Ἰησοῦς ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Θεὸ σὲ αὐτὸ τὸν κόσμον· δίδαξε νὰ προσευχόμαστε γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ πάνω στὴ γῆ· ἦταν ὁ μόνος πού ἀποκάλυψε τὸν Θεὸ στὴν ἐγκόσμια ζωὴ μας. Ἀκόμη, σύμφωνα μὲ τοὺς ἀμφιβάλλοντες, ἀδικοῦμε τὴ νίκη του ἐναντίον τῆς βίας, ὅταν τονίζουμε ἓναν ξεπερασμένο μῦθο, αὐτὸν τῆς ἀνάστασης, ἀφοῦ οἱ νεκροὶ δέν ἀναβιώνουν καὶ πάλι. Ὑποστηρίζουμε μὲ ἔμφραση κάτι πού δέν ἔκανε. Τέλος, γι' ὅλους τοὺς ἀμφισβητίες, τιμοῦν τὴ μνήμη του ἀποκαλώντας τὸν Θεὸ Πατέρα, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς δίδαξε, καὶ ζοῦν μιὰ ζωὴ πού βοηθεῖ τοὺς ἐνδεεῖς, καὶ λαχταροῦν τὴ μακρινὴ πόλη τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία ὑπάρχει χώρος γιὰ ὅλους ὅσοι ἀγαποῦν τὸν Θεὸ καὶ ἐπιδιώκουν νὰ πράττουν τὸ θέλημά Του.

Κατὰ τὴ γνώμη μας, ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἰσχυρισμοὶ ἀπογυμνώνουν τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀκυρώνουν τὴ θεϊκὴ του υἰότητα, εἶναι ἀσυμβίβαστοι μὲ τὴν ὀρθόδοξη πίστη. Ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, χωρὶς ἀπολογητικὸ σκοπὸ, οἱ ἰσχυρισμοὶ αὐτοὶ δέν ἀνατρέπουν τὴν ἱστορικότητα τῆς ἀνάστασης τοῦ Ἰησοῦ, πού διατείνονται νὰ τὴν παρουσιάζουν ὡς δεῖγμα μυθολογίας μιᾶς προνεωτερικῆς ἐποχῆς, καὶ δέν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιλέγουμε καὶ νὰ ἀποδεχόμαστε κάποια ὀρισμένα γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, κι ἄλλα νὰ τὰ ἀπαξιώνουμε ἢ νὰ τὰ ἀπορρίπτουμε.

(Συνεχίζεται)

Ἡ βαπτισματικὴ ἀγωγή ὡς διαχρονικὸ αἶτημα. Προβληματισμοὶ καὶ δυνατότητες (α)

Τοῦ Παναγιώτη Ἰ. Σκαλτσῆ
Ἀναπλ. Καθηγητῆ Α.Π.Θ.

ΑΠΟ ΤΟΝ 4^ο καὶ κυρίως τὸν 5^ο αἰ. ὁ ὑφιστάμενος ἕως τότε νηπιοβαπτισμός γενικεύεται¹ με ἀρνητικές συνέπειες τόσο στὴν τάξη τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Βαπτίσματος, ὅσο καὶ στὶς δυνατότητες τῆς βαπτισματικῆς ἀγωγῆς. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτο ἀποσυνδέεται τὸ Βάπτισμα ἀπὸ τῆς θείας Λειτουργίας² καὶ κατ' ἀνάγκη ἐνοποιοῦνται οἱ προβαπτισματικὲς πράξεις³. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο ἡ βαπτισματικὴ ἀγωγή δέν περνᾷ μέσα ἀπὸ προβαπτισματικὲς καὶ μεταβαπτισματικὲς κατηχήσεις καὶ δέν ἀφορᾷ στοὺς νεοφωτιστούς. Ἀποδέκτες αὐτῆς τῆς διδασκαλίας εἶναι πλέον ἡ οἰκογένεια καὶ ὁ ἀνάδοχος πού ἐπωμίζονται νέο ρόλο καὶ ἠὺξημένες εὐθύνες⁴. Ἡ βαπτισματικὴ ἀγωγή στηριγμένη στὸν πλοῦτο τοῦ παρελθόντος καὶ στό περιεχόμενο τῶν εὐχῶν καὶ τῶν πράξεων τοῦ Βαπτίσματος, ὀφείλει νά λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν πραγματικότητα τοῦ σύγχρονου ἐκκοσμιευμένου ἀνθρώπου καὶ τῆς σημερινῆς κοινωνίας.

Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ ἀπασχολεῖ ὡς καὶ σήμερα ἔντονα τὴν Ἐκκλησία. Σέ ἡμερίδα πού ὀργανώθηκε στὶς 11.6.2009 ἀπὸ τὴν Σ. Ε. Θ. Λατρείας καὶ Ποιμαντικῶ Ἔργου με θέμα «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἱερέως στὸν σύγχρονο κόσμος» καταγράφεται τὸ γεγονός ὅτι «ὁ νηπιοβαπτισμὸς συνε-

τέλεσε, ὥστε νά ἐπικρατήσῃ ἡ ἀντίληψη πὺς ὁ ρόλος τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας περιορίζεται ἀποκλειστικά καὶ μόνο στὴν τελετουργία τῶν ἱερῶν μυστηρίων καὶ τῶν ἁγιαστικῶν πράξεων, με συνέπεια ὁ ποιμαντικὸς τους ρόλος νά συρρικνωθεῖ στό ἐλάχιστο»⁵.

Διαπιστώνεται ἐπίσης ὅτι οἱ περισσότεροι «ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ὄχι μόνο ἀγνοοῦν τὸ περιεχόμενο τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τίς συνέπειες, πού συνεπάγεται ἡ εἰς Χριστὸν πίστη καὶ ἐνσωμάτωσή τους στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ κατήχηση ἢ ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τῶν βαπτισμένων χριστιανῶν εἶναι οὐσιαστικὸ ἔργο τοῦ ἱερέως»⁶. Ἐπὶ πλέον στὴ σύγχρονη περί τοῦ θέματός μας βιβλιογραφία ἐπισημαίνεται καὶ «ἡ ἀμέλεια τῶν ποιμένων, ἡ ἀδιαφορία τῶν ἀναδόχων καὶ τῶν γονέων γιὰ τὴν χριστιανικὴ ἀγωγή», φαινόμενα πού «ὀδήγησαν συχνά στὴ συμβατικοποίηση τῆς χριστιανικῆς συνείδησής τους»⁷.

α) Ἡ πρώτη πρόκληση γιὰ τὴν βαπτισματικὴ ἀγωγή σήμερα εἶναι ἡ ἐκκοσμίκευση πού ἀφορᾷ τόσο στὴν ἐκ μέρους τῶν ἱερέων μὴ σωστὴ πολλές φορές τέλεσή του, ὅσο καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν θορυβώδη, ἀσεβῆ καὶ χωρὶς ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα συμμετοχὴ των στά τελοῦμενα ὥστε πολὺ συχνά νά γί-

νεται λόγος γιά ἀκατήχτητο λαό καί ἐμπορευματοποίηση τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου.

Ἐναντιβίβωλα τήν ἀπάντησι καί τή λύσι στό ζήτημα αὐτό τή δίδει ἡ διαμορφωθεῖσα λειτουργική μας παράδοσι καί ἡ πλούσι πατερική διδασχῆ. Πουθενά π.χ. δέν γίνεται λόγος γιά ταυτόχρονη τέλεσι, ἀπό διαφοροτικό βεβαίως ἱερέα, τῆς κατήχτησι καί τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ ὕδατος, ὅπως συνηθίζεται στίς μέρες μας, ὅταν ὑπάρχει ἡ πίεσι τοῦ χρόνου⁸. Σέ καμία διάταξι ἐπίσης δέν γράφεται ὅτι πρέπει νά παραλείπονται οἱ εὐχῆς

τοῦ Βαπτίσματος ἢ νά λέγονται ἀφώνως⁹. Ἐντιθέτως ὁ ἅγιος Συμεών Θεσσαλονικής ἐπισημαίνει ὅτι ὁ ἱερεύς «ὀφείλει... καί τάς ἱεράς καλῶς μελετῆσαι καί λέγειν εὐχῆς καί μετά προσοχῆς καί ἀργῶς, εἰ μή τις ἀνάγκη, ἀναγινώσκειν ἐν ἐπηκόῳ»¹⁰. Πουθενά δέν ἀναφέρεται ὅτι κατὰ τή Βάπτισι τό νερό μπορεῖ νά εἶναι λειψό ἢ νά παραβιάζεται ὁ τύπος τῆς τριπλῆς κατὰδυσι, ἡ ὁποία δηλώνει «τήν σωτήριον ὁμολογίαν» στήν Ἁγία Τριάδα καί παραλληλίζεται μέ τήν τριήμερον τοῦ Χριστοῦ ταφήν¹¹.

(συνεχίζεται)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Χ. Κ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, *Τό «κατ' ἀκριβειαν» Βάπτισμα καί οἱ ἐξ αὐτοῦ παρεκκλήσεις*, Διδακτ. Διατριβή, Ἀθήνα 2001, σσ. 159-172. Βλ. καί Ι. (Η.) ΥΑΖΙΓΙ (Ἱεροδ.), ὁ.π., σσ. 100-105.
2. Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, «Τό Ἅγιον Βάπτισμα. Ἱστορικο-τελετουργική θεώρησι», ἐν *Τό Ἅγιον Βάπτισμα (Χρονικόν, Εἰσηγήσεις, Πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μ. Δράμας, ἔτους 1996)*, Δράμα 1996, σσ. 203-207. Βλ. καί Ν. ΜΙΛΟΣΣΕΒΙΤΣ, *Ἡ θ. Εὐχαριστία ὡς κέντρον τῆς θείας Λατρείας. Ἡ σύνδεσις τῶν μυστηρίων μετά τῆς θείας Εὐχαριστίας*, ἔκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, σ. 67 ἐξ. Β. Ι. ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗ (Πρωτοπρ.), *Μεθοδολογικά πρότερα τῆς ποιμαντικῆς. Λεντίῳ ζωννύμενοι*, ἔκδ. «Μυθδονία», Θεσσαλονίκη 2000, σσ. 129-136.
3. Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, ὁ.π., σσ. 199-200. ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Λειτουργική Α'. Εἰσαγωγή στή θεία Λατρεία*, Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 286-287.
4. Γ. Θ. ΒΕΡΓΩΤΗ, «Τό μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος καί ἡ ποιμαντική του σήμερα», ἐν *Τό Ἅγιον Βάπτισμα (Χρονικόν, Εἰσηγήσεις, Πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μ. Δράμας, ἔτους 1996)*, Δράμα 1996, σσ. 41-48. Ι. Β. ΚΟΓΚΟΥΛΗ, *Κατηχητική καί Χριστιανική Παιδαγωγική*, Θεσσαλονίκη 1990, σ. 169.
5. *Ἐκκλησία* 86 (Αὐγ.-Σεπτ. 2009), τεῦχ. 8, σ. 537.
6. Ὁ.π., σ. 541.
7. Β. Ι. ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗ (Πρωτοπρ.), *Ἅγιον Βάπτισμα. Ἱστορικο-τελετουργική θεώρησι*, ὁ.π., σ. 210.
8. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, *Μικρόν Εὐχολόγιον*, τόμ. Α', Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1998, σ. 261 ἐξ.
9. Διάλογος..., ἘΑ'-ἘΒ', ΡΓ 155, 212C. Βλ. καί Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, ὁ.π., σ. 200.
10. ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, *Μυσταγωγική κατήχησις Β'*, 4, SC 126, 110. Βλ. καί Γ. Ν. ΦΙΛΙΑ, *Λειτουργική*, τόμ. Α', σσ. 386-387.

Ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας Γ'

Δημήτρη Μαυρόπουλου

ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ἄρθρο θά προσεγγίσουμε τίς συνέπειες πού ἰδρύονται ἀπό τήν ἀντίληψη τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος Χριστοῦ:

α) Ἡ ἐνότητα τῶν πολλῶν μέ ἕναν ἕκαστο καί ἀντίστροφα: Σύμφωνα μέ τήν περιγραφή πού μᾶς παρέχει ὁ ἀπόστολος Παῦλος («*Ἑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καί μέλη ἐκ μέρους*», Α' Κορ. 12,17) καί στήν πρός Ρωμαίους («*Καθάπερ γάρ ἐν ἐνί σώματι πολλά μέλη ἔχομεν, τά δέ μέλη πάντα οὐ τήν αὐτήν ἔχει προᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοί ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, τό δέ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη*», 12,4-5), ἡ ἑνταξία τῶν πολλῶν στό ἕνα σῶμα τοῦ Χριστοῦ (τήν Ἐκκλησία) ἀναδεικνύει ἐνότητα τῶν μελῶν μεταξύ τους καί μέ τήν κεφαλή τοῦ σώματος (τόν Χριστό), διαφυλάσσοντας συγχρόνως τήν ἑτερότητα ἑκάστου μέλους. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἑτερότητα ἑκάστου πιστοῦ, τό μοναδικό καί ἀνεπανάληπτο τοῦ προσώπου του, ἀναδύεται ἀκριβῶς λόγῳ τῆς σχέσης μέ τά ἄλλα μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τέτοια ὑπαρξιακοῦ περιεχομένου σχέση ἰδρύεται μέ τό βάπτισμα ἑκάστου πιστοῦ, μέ τό ὁποῖο καταργοῦνται οἱ φυσικές σχέσεις (οἰκογενειακές, φυλετικές ἢ κοινωνικές) καί ἐγκαινιάζονται οἱ πνευματικές, μέ τήν ἔννοια ὅτι μιά νέα, μή βιολογική γέννηση, δι' ὕδατος καί Πνεύματος, μᾶς εἰσάγει σέ νέο τρόπο ὑπαρξίας. Αὐτή ἡ νέα πραγματικότητα λαμβάνει περιεχόμενο ἀπό τή μέλλουσα Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί νοηματοδοτεῖ τόν παρόντα βίῳ τῶν πιστῶν. Ψηλαφεῖται ὡς πραγματικότητα καί ὡς νέα

βιοτή, ναί μέν στή ζωή ἑκάστου πιστοῦ, κυρίως ὅμως στήν ἔκφρασή της ἐντός τῆς θείας Λειτουργίας.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἀπό τά ἀποστολικά χρόνια ὡς σήμερα, στή θεία Λειτουργία προσερχόμεστε ἀφήνοντας πίσω τίς μέριμνες τοῦ βίου («*πάσαν τήν βιωτικήν ἀποθώμεθα μέριμναν...*»), ἀλλά καί τήν ἀτομικότητά μας. Ὑπόβαθρο ἀλλά καί ἐνεργούμενο στήν εὐχαριστιακή σύναξη εἶναι ἡ ἐνότητα τῶν πολλῶν στό ἕνα σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτό καί ὁ λόγος στή θεία Λειτουργία ἐκφέρεται σέ πληθυντικό ἀριθμό (μέ δύο ἐξαιρέσεις: α) τή μυστική εὐχή τοῦ ἱερέα πρός τόν Χριστό, νά τόν ἀξιώσει νά λειτουργήσῃ ὡς ὁ Χριστός ἀνάμεσά μας: «*ἐκάνωσόν με [...] ἱερουργῆσαι τό ἅγιον καί ἄχραντον σῶμά σου καί τό τίμιον αἷμα σου*», καί β) τό Σύμβολο τῆς Πίστεως πού ἀποτελεῖ τήν ἐγγύηση ἑνός ἑκάστου γιά τήν ἔγκυρη παρουσία του στό εὐχαριστιακό δεῖπνο. Αὐτό ἐπίσης σημαίνει ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ πιστοῦ δέν εἶναι ἀτομική, ἀλλά ἐνεργεῖται μέσῳ σχέσης μέ τούς πολλούς, καί βέβαια τῶν πολλῶν σέ σχέση μέ τόν Ἕνα Χριστό. Ἡ διατύπωση τοῦ ἀπόστολου Ἰωάννη εἶναι ἐξαιρετικά εὐστοχη στό σημεῖο αὐτό: «*Καί ταύτην τήν ἐντολήν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν ἀγαπᾷ καί τόν ἀδελφόν αὐτοῦ*» (Α' Ἰωάν. 4,21).

β) Ἡ σχέση τῶν μελῶν τοῦ σώματος (τῶν πιστῶν) μέ τήν κεφαλή (τόν Χριστό): Ἡ ἀγιότητα πού χαρακτηρίζει τούς πολῖτες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀντλεῖται ἀπό τήν

αγιότητα τῆς κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτή ἡ ἀγιότητα πρὸς τοὺς πιστοὺς χαρίζεται, εἶναι δωρεὰ τοῦ Χριστοῦ σέ ὅσους ἐπιθυμοῦν νά τοῦ ἀνήκουν. Πρόκειται γιά συνθήκη πού τὴν ζοῦμε μέσα στή θ. Λειτουργία καί γνωρίζουμε τὴ σημασία της, δεδομένης τῆς ἀμαρτωλότητάς μας καί τῆς ροπῆς τῆς φύσης μας πρὸς τὴν ἀμαρτία. Γι' αὐτό καί ὅταν ὁ ἱερέας ὑψώνει τὰ τίμια Δῶρα γιά νά μᾶς προσκαλέσει στήν κοινωνία μέ τόν Χριστό, ἐπισημαίνει: «*Τά ἅγια τοῖς ἀγίοις*», γιά νά λάβει τὴν ἐνσυνείδητη ἀπάντησή μας ὅτι ἅγιος εἶναι ἕνας καί μόνον: «*Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός...*». Δέν προσερχόμαστε στή θ. Κοινωνία μέ ἀπαιτήσεις πού προέρχονται ἀπό ἀντικειμενικές πρακτικές εὐσέβειας καί ἀρετῆς, ἀλλά ἀποδεχόμενοι αὐτὴ τὴ δωρεὰ πού μᾶς παρέχει ἡ ἀγιότητα τοῦ Χριστοῦ. Τό κρίσιμο στοιχεῖο πού θά ἐπιτρέψει στά μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ νά ἀποδεχτοῦν τὴ θεία χάρη, τὴ θεία υἰοθεσία, εἶναι ἡ ἄσκηση τῆς εὐσέβειας καί τῆς ἀρετῆς ἐκάστου πιστοῦ, ἔστω καί ὡς πρόθεση («... καί τὴν πρόθεσιν ἐπαινεῖ», ἐπισημαίνει ὁ ἱερός Χρυσόστομος). Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής (Πρὸς Θαλάσσιον, Λ', PG 90, 369A) ὑπογραμμίζει ὅτι «*διὰ τὴν ἀλήθειάν ἐστιν ἡ ἀρετὴ, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἀρετὴν ἡ ἀλήθεια*».

Αὐτὰ ὅλα σημαίνουν ὅτι μέ τό βάπτισμά του κάθε πιστός ἐντάσσεται στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τό ὁποῖο τόν ὀδηγεῖ ὡς μέλος του στήν ἔνωση μέ τόν Χριστό καί στόν ἀγιασμό του. Ὁ Χριστός ἀγιάζει τό σῶμα του καί κατά συνέπεια κάθε μέλος του. Στήν πρώτη χριστιανική περίοδο ἡ Ἐκκλησία ὑποδεχόταν τόν νεοφώτιστο, τόν ἔχριε μέ τίς δωρεές τοῦ Ἀγίου Πνεύματος (Χρῖσμα) καί τόν ἔνωνε διὰ τῆς θ. Κοινωνίας μέ τόν Χριστό. Τό Βάπτισμα δηλαδή

δέν εἶναι ἰδιωτική ὑπόθεση πού ἀφορᾶ στή φυσική οἰκογένεια (μέ τοὺς συγγενεῖς καί τοὺς φίλους), ὅπως φαίνεται νά γίνεται σήμερα, ἀλλά ὑπόθεση τῆς Ἐκκλησίας. Μετά τὴ βάπτισμα κάθε πιστός αὐξάνει καί σώζεται ἐντός τῆς Ἐκκλησίας ὡς μέλος τοῦ σώματος Χριστοῦ, τό ὁποῖο τροφοδοτεῖται ἀπὸ τὴν κεφαλή του, τόν Χριστό: «*εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καί τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ*» (Ἐφ. 4,12-13).

γ) Τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί τὰ λειτουργήματα ἐντός αὐτοῦ: Εἶναι γνωστή ἡ περιγραφή τῶν διακονημάτων πού ἐπιχειρεῖ νά ἀναπτύξει ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐντάσσοντας ἕκαστο μέλος τοῦ σώματος Χριστοῦ σέ συναρμογή μέ τὰ ἄλλα μέλη καί τελικὴ ἀναφορά στήν κεφαλή τοῦ σώματος, τόν Χριστό: «*Καθάπερ γάρ ἐν ἐνὶ σώματι πολλὰ μέλη ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, τό δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. Ἐχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητεῖαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδούς, ἐν ἀπλότητι, ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν, ἐν ἰλαρότητι*» (Ρωμ. 12,4-8). Αὐτὴ ἡ περιγραφή ἐπαναλαμβάνεται, κατὰ κάποιον τρόπο, καί στήν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή του, μέ σαφὴ ἀναφορά στοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας, σ' αὐτό πού ὀνομάζουμε «*ἐραρχία*»: «*Ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. [...] Καὶ αὐτός ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ*

προφήτας, τούς δὲ εὐαγγελιστάς, τούς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους» (4,7 καὶ 11). Ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας συμβάλλουν στὴν αὐξηση τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ καὶ κάθε πιστὸς ἀντλεῖ ἀπὸ τούς ἄλλους νόημα ὑπαρξῆς. Λαὸς καὶ κλῆρος συνεργάζονται σ' αὐτὴ τὴν ἀγιαστικὴ αὐξηση. Εἶναι λάθος νὰ ἀπομονώσουμε τὴν Ἐκκλησία ὡς ὑπόθεση τῶν κληρικῶν καὶ μάλιστα νὰ ἀντιπαρατιθέμεθα σὲ μιὰ τέτοια Ἐκκλησία, πού τὴν ἀντιλαμβάνομαστε σὰν νὰ μὴν τῆς ἀνήκουμε. Κλῆρος καὶ λαὸς εἴμαστε μέλη τοῦ ἑνός καὶ μόνου σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὅλοι ἁμαρτωλοὶ πού πορευόμαστε πρὸς τὴν ἀγιότητα ἐπειδὴ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ τοῦ σώματος, ὁ Χριστός, εἶναι ἅγιος.

Ἐπίκαιρες ὡς πρὸς τὸ θέμα μας θεωρῶ δύο καταγραφές πού παραθέτει ὁ Ζήσιμος Λορεντζᾶτος στὸ ἔργο του *Collectanea*:

α) τὴν 192: «Ἡ Ἐκκλησία εἶναι κλῆρος καὶ λαός. Ὅπως μέσα στὸ λαὸ ὑπάρχουν παλιάνθρωποι, ἔτσι καὶ μέσα στὸν κλῆρο ὑπάρχουν παλιάνθρωποι. Γιὰ τοῦτο βαφτιστήκαμε Χριστιανοί: γιὰ νὰ ἔχομε τὴ δυνατότητα νὰ δοκιμάσουμε (ἂν θέλομε) νὰ πάψομε νὰ εἴμαστε παλιάνθρωποι ἢ μοναχὰ ἄνθρωποι ἁμαρτωλοὶ. Κάθε φορὰ πού ἀκούω σκάνδαλα στὸν κλῆρο («τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων») προσπαθῶ νὰ μὴν κάνω διάκριση ἀπὸ σκάνδαλα πού ἀκούω στὸ λαὸ («τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων»). Ἡ Ἐκκλησία εἶναι αὐτὴ πού στεγάζει καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δέ, μιὰ πού στὴν Ἑλλάδα ὅλοι οἱ κάτοικοι εἶναι Ὀρθόδοξοι. Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μᾶς στεγάζει ὅλους, μὲ τὰ ἐλαττώματά μας ἢ τίς παλιανθρωπιές μας –καὶ τὰ προτερήματά μας, ἂν ἔχομε– ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ὑποσχεμένη δυνατότητα νὰ πάψομε ἀποτελεσματικὰ νὰ εἴμαστε παλιάνθρωποι ἢ μοναχὰ ἄνθρωποι ἁμαρτωλοὶ καὶ νὰ

ἐπωφεληθοῦμε (ἂν θέλομε) ἀπὸ τὸ θεοτικὸ «ἀμέτρητον ἔλεος». Τί σκάνδαλα στὸν κλῆρο, τί σκάνδαλα στὸ λαὸ, σκάνδαλα δικὰ μας εἶναι καὶ τὰ δύο, σκάνδαλα τοῦ κόσμου τούτου. Πῶς ἔλεγε ὁ Πλάτωνας; «Αἰτία ἐλομένου, θεὸς ἀνάτιος»» καὶ

β) τὴν 895: «Ἐφυγε καὶ ὁ Παῖσιος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ τελευταῖος ἀπὸ τούς Γέροντες –πνευματικοπαίδι μὲ τὴν ἀράδα του καὶ αὐτὸς τοῦ Ἀρσένιου ἀπὸ τὰ Φάρασα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (ἀπὸ τὰ Φάρασα καὶ αὐτός)– πού ἀξιώθηκα νὰ διαβάσω βιβλίου του ἢ νὰ γνωρίσω στὴ ζωὴ μου. Νὰ ἔχει τὴν εὐχὴ του ὁ κόσμος ὅλος καὶ ἰδιαίτερα οἱ Ὀρθόδοξοι, ὅσοι θέλουν, γιὰ τὸν ἕνα ἢ γιὰ τὸν ἄλλο λόγο, νὰ διορθώσουν ἐκεῖνοι τὴν Ἐκκλησία ἀντὶ νὰ διορθώσει ἡ Ἐκκλησία ἐκείνους. Ἀμήν!».

Λόγος ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ προαιώνια βουλή τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅπως ὁ Θεὸς εἶναι κοινωνία προσώπων ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως, τὸ ἴδιο τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κοινωνία προσώπων. Ἡ Ἐκκλησία σώζει τὸν κόσμον μὲ αὐτὸ πού εἶναι: σῶμα Χριστοῦ. Κι ἂν δεχόμαστε ὅτι ὁ Χριστός σώζει τὸν κόσμον, τὸ δεχόμαστε γιατί ὁ Χριστός εἶναι Ἐκκλησία. Εἶναι ματαιοπονία, καὶ μάλιστα παγιδευτικὴ, νὰ νομίζει κάποιος ὅτι μπορεῖ νὰ φτάσει στὸν Χριστὸ προτοῦ ἐνταχθεῖ στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ Χριστός τὴν κεφαλὴ τοῦ σώματος. Διάσταση μεταξύ τους δέν ὑπάρχει. Ἡ κεφαλὴ «ἐκτρέφει καὶ θάλπει» τὸ σῶμα, καὶ τὸ σῶμα ζωογονεῖται ἀπὸ τὴν κεφαλὴ. Οὔτε ἡ ἁμαρτία, ἐγγενῆς ροπή τῆς ἀνθρώπινης φύσης, μπορεῖ νὰ διαιρέσει τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν κεφαλὴ. Ἡ θεραπεία τῆς ἁμαρτίας (ἢ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία) συντελεῖται ἐντὸς τοῦ σώματος, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς πῦρ ξεδιψῶν / πῦρ ἀλλόμενον Ἰω. 7.37-52

Ἄρχιμ. Χερουβείμ Βελέτζα
Ἱεροκήρυκος Ἱ.Μ. Κερκύρας

ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ, πλήρωμα καί ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στους ἀγίους Ἀποστόλους καί σέ ὀλόκληρη τήν Ἐκκλησία, ἐκπλήρωση τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅτι δέν θά ἐγκαταλείψει μέ τήν Ἀνάληψή Του τόν κόσμο, ἀλλά θά στείλει τόν Παράκλητο, γιά νά κατευθύνει καί νά συγκροτεῖ, μέ τήν ἐνοποιητική του δύναμη, τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ περικοπή πού διαβάζουμε κατὰ τή Θ. Λειτουργία, μᾶς μεταφέρει τή μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Μέσα στό πλῆθος πού εἶχε μαζευτεῖ γιά τή γιορτή τῆς σκηνοπηγίας, τήν ὁποία γιόρταζαν οἱ Ἑβραῖοι πενήντα μέρες μετά τό Πάσχα, στάθηκε ὁ Ἰησοῦς καί μέ δυνατή φωνή εἶπε: «Ὅποιοι διψᾶ, ἄς ἔλθει σέ ἐμένα νά πιεῖ, γιατί ὅπως λέει ἡ Γραφή, ἐκεῖνος πού πιστεύει σέ ἐμένα θά ἀναβλύσει ἀπό μέσα του ποταμούς ὕδατος ζῶντος». Ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης ἐξηγεῖ ὅτι μέ τά λόγια αὐτά ὁ Χριστός ἐννοοῦσε τό Ἅγιον Πνεῦμα, τό ὁποῖο ἐπρόκειτο νά λάβουν ὅσοι Τόν εἶχαν πιστέψει, γιατί ἀκόμα δέν ὑπῆρχε τό Ἅγιον Πνεῦμα ἀνάμεσα στους ἀνθρώπους, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς δέν εἶχε ἀκόμα δοξαστεῖ, μέ τήν Ἀνάσταση καί τήν Ἀνάληψή Του στους Οὐρανοῦς. Τότε τό πλῆθος διχάστηκε, ἄλλοι ἔλεγαν

ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι προφήτης, ἐνῶ ἄλλοι Τόν ἀμφισβητοῦσαν. Κάποιοι πάλι, ἀπεσταλμένοι τῶν Φαρισαίων, ἦσαν ἐκεῖ μέ σκοπό νά συλλάβουν τόν Ἰησοῦ, ὅμως τελικά δέν τό ἀποτόλμησαν, θαυμάζοντας τά λεγόμενά Του. Οἱ φαρισαῖοι ἀγανακτοῦν, λέγοντας «μήπως καί σεῖς πλανηθήκατε; εἶδατε κανένα ἀπό τούς ἄρχοντες ἢ ἀπό τούς φαρισαίους νά ἔχει πιστέψει σέ αὐτόν; ἀλλά ὁ ὄχλος ὁ καταραμένος τόν πιστεύει, πού δέν γνωρίζει τό νόμο». Τέλος, στό ἐπιχείρημα τοῦ νομομαθοῦς Νικοδήμου, πού εἶχε γνωρίσει τόν Χριστό καί εἶχε συνομιλήσει μαζί Του, ὅτι ὁ νόμος δέν κρίνει κανένα ἄν προηγουμένως δέν τόν ἀκούσει, ἀπαντοῦν ὑπεροπτικά, ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς προέρχεται ἀπό τή Γαλιλαία, δέν μπορεῖ νά εἶναι προφήτης.

Ἀπό αὐτή τή διήγηση γίνεται φανερό, ὅτι ὁ Χριστός ἀποτελεῖ τήν πηγὴ τῆς ζωῆς, τοῦ ζῶντος ὕδατος, πού ξεδιψᾶ κάθε ἄνθρωπο πού πιστεύει σέ αὐτόν. Τό εἶπε στή Σαμαρείτιδα, μᾶς καλεῖ καί σήμερα νά ἔρθουμε κοντά Του καί νά γίνουμε δοχεῖα τῆς ζωοποιοῦ καί ἁγιαστικῆς δύναμης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γιατί ἔχει τήν δύναμη, ὅπως ἀκριβῶς ἔκαμε μέ τούς ἀγίους Ἀποστόλους, πού ἀπό φοβισμένους μαθητές τούς μεταμόρφωσε σέ μία στιγμή σέ διάπυρους

κήρυκες και διδασκάλους, να φωτίσει την ύπαρξή μας, να αγιάσει τη ζωή μας, να μᾶς προσφέρει την βεβαιότητα της Ἀναστάσεως και τῆς σωτηρίας.

Τό Ἅγιο Πνεῦμα, τό ὁποῖο ἔστειλε ὁ Χριστός στόν κόσμο, εἶναι ἐκεῖνο πού ἐνεργεῖ τήν ἐνότητα στήν Ἐκκλησία, ἐπιτελεῖ τά Μυστήρια, κατευθύνει τούς πνευματικούς μας πατέρες και μᾶς προφυλάσσει ἀπό τίς παγίδες τοῦ νοητοῦ ἐχθροῦ. Χωρίς τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ Ἀπόστολοι δέν θά τολμοῦσαν νά βγοῦν ἀπό τό ὑπερῶο τῆς Ἱερουσαλήμ, οὔτε νά κηρύξουν μέ παρηρησία στόν κόσμο τά ὅσα ἔζησαν. Χωρίς τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οἱ Μάρτυρες δέν θά παρέμεναν ἀκλόνητοι στήν πίστη και θά ὑπέκυπταν στίς ἀπειλές τῶν τυράννων. Χωρίς τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ Ἐκκλησία θά εἶχε καταλυθεῖ ἀπό τούς διῶκτες της και ἀπό τίς αἱρέσεις, πού σέ κάθε ἐποχή προσπαθοῦν νά πλανήσουν τά μέλη της. Χωρίς τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δέν θά μπορούσαν μέ ὁμοφωνία νά ὀρθοτομήσουν τήν Ἀλήθεια μέσα ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

Ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποτελεῖ τό κριτήριο τῆς Ἀληθείας και τῆς γνησιότητας: «τό πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ» και δέν οἰκεῖ κατ' ἀνάγκην στούς σοφούς ἤ στούς κληρικούς. Οἱ Φαρισαῖοι ἀρνοῦνται τόν Ἰησοῦ και προτάσσουν ὡς σημεῖο αὐθεντικότητας τῆς γνώμης τους, ὅτι οὔτε αὐτοί οὔτε οἱ ἄρχοντες πιστεύουν στόν Χριστό, ἀλλά

ὁ ὄχλος πού δέν γνωρίζει τόν νόμο. Αὐτό τό ἐπιχείρημα τό ἀκοῦμε ἀκόμα και σήμερα, ὅταν κάποιοι θέλουν νά ἀμφισβητήσουν τίς ἀλήθειες τοῦ Εὐαγγελίου και τῆς πίστεώς μας. Μᾶς λένε, ὅτι ἐφ' ὅσον ἔτσι πράττουν οἱ ἐπιφανεῖς και οἱ γραμματιζούμενοι, κατὰ τόν ἴδιο τρόπο ὀφείλουμε κι ἐμεῖς νά κινούμαστε. Γιά τήν Ἐκκλησία ὁμως δέν ἀποτελεῖ κριτήριο ἡ γνώμη τῶν πολλῶν, οὔτε τῶν ἐπιφανῶν, ἀκόμα και ἂν πρόκειται γιά τούς ἴδιους τούς ποιμένες της, ἀλλά ὁ φωτισμός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στήν περίοδο τῆς εἰκονομαχίας, γιά παράδειγμα, ἀκόμα και ἐπίσκοποι και πατριάρχες εἶχαν πλανηθεῖ και ἔγιναν πολέμιοι τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ και τῶν Ἁγίων. Ὅταν ὁμως συγκλήθηκε Σύνοδος σύμφωνα μέ τήν τάξη και τήν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, τότε τό Ἅγιο Πνεῦμα ἦταν ἐκεῖνο πού κατεύθυνε τή σκέψη τῶν ἐπισκόπων και τῶν μοναχῶν σέ ὁμοφωνία και ἔτσι ἔχουμε τήν Ἑβδομη Οἰκουμενική Σύνοδο, ἡ ὁποία και ἀποκατέστησε τήν ἀληθινή πίστη και τήν προσκύνηση τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

Ἄς εὐχηθοῦμε ἐπομένως και ἄς προσευχηθοῦμε, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός νά προσφέρει πλούσια τή χάρη και τόν φωτισμό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στή ζωή μας, ὥστε νά μᾶς φωτίζει και νά μᾶς καθοδηγεῖ μέσα στήν πολυφωνία και τή σύγχυση πού ἐπικρατεῖ στόν κόσμο μας, ὥστε νά μᾶς δείχνει πάντοτε τήν Ἀλήθεια και νά μᾶς προφυλάσσει ἀπό τίς πλάνες και ἀπό τίς παγίδες τοῦ ἐχθροῦ, προάγων ἡμᾶς «εἰς εὐδίδιους λιμένας».

Κυριακή Β΄ Ματθαίου «Οἱ δέ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ»

Ἄρχιμ. Γεωργίου Δορμπαράκη

ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ τῆς κλήσης τῶν Πρώτων μαθητῶν τοῦ Κυρίου μᾶς μεταφέρει τό εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα. Ὁ Κύριος περιδιαβαίνοντας τὰ παράλια τῆς λίμνης τῆς Γαλιλαίας καλεῖ τόν Ἄνδρέα καί τόν ἀδελφό του Σίμωνα, καί λίγο ἀργότερα τόν Ἰάκωβο καί τόν ἀδελφό του Ἰωάννη, πού ἦσαν ὅλοι ψαράδες, νά Τόν ἀκολουθήσουν, ὥστε νά γίνουν ἀλιεῖς τῶν ἀνθρώπων. «*Δεῦτε ὀπίσω μου, καί ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων*». Κι ἐκεῖνοι «*εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν Αὐτῷ*» (Μάρκ. 1.17-18).

1. Οἱ μαθητές ἀκολούθησαν τόν Χριστό ὄχι διότι ἐκεῖνοι Τόν διάλεξαν, μέσα στό πλαίσιο ἴσως μίας μεταφυσικῆς ἀναζήτησής τους ὥστε νά ἔχουν τήν καύχηση τῆς δικῆς τους πρωτοβουλίας, ἀλλά διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τούς διάλεξε καί τούς κάλεσε, ὅπως σέ ἄλλη περίπτωση τούς τό σημείωσε: «*οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς*» (Ἰωάν. 15.16). Κι αὐτό σημαίνει βεβαίως ὅτι κανεῖς ἀπό μόνος του δέν ἀκολουθεῖ τόν Χριστό, ἂν δέν δεχθεῖ τήν κλήση ἀπό τόν Θεό, συνεπῶς ἂν δέν μπεῖ στόν “ζυγό” τῆς ὑπακοῆς σ' Ἐκεῖνον. «*Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐάν μή ὁ πατήρ μου ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ αὐτόν*» (Ἰωάν. 6.44). Κι ἐννοοῦμε κλήση, ἡ ὁποία θά μιλήσει στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου καί ὄχι θά κρού-

σει ἀπλῶς τὰ τύμπανα τῶν αὐτιῶν του. «*Πολλοί γάρ οἱ κλητοί, ὀλίγοι δέ ἐκλεκτοί*» (Λουκ. 14.24). Μέ ἄλλα λόγια μιλάμε γιά μία κλήση, ἡ ὁποία συναντᾷ τόν ἄνθρωπο σέ κατάσταση ἐτοιμότητας πρός ἀνταπόκριση, σέ κατάσταση δηλαδή ὠριμότητας γιά σχέση μέ τόν Θεό.

2. Πῶς διακρίνει κανεῖς τή γνησιότητα τῆς κλήσης γιά ἀκολουθία τοῦ Χριστοῦ; Ὁ Κύριος ἀπαντᾷ: «*ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων*» (Μάρκ. 1.17). Ἡ ἀκολουθία τοῦ Χριστοῦ ὀδηγεῖ ἀμέσως στό ἄνοιγμα πρός τόν συνάνθρωπο καί σέ ἱεραποστολική δράση. Ἐνας ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ δέν μπορεῖ νά εἶναι καί νά παραμένει ἀπόστολος μέ τήν ἔννοια ὅτι ἀπέκτησε ἕνα ἀξίωμα πρός προσωπική ἀπόλαυσή του – ὅ,τι ὁ Κύριος ἔλεγε μέ ἰδιαίτερη βδελυγμία: «*Οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν*» (Μάρκ. 10.42). Ὁ Κύριος καλεῖ τόν ἄνθρωπο νά Τόν ἀκολουθήσει, γιά νά ἀγκαλιάσει καί νά διακονήσει τόν συνάνθρωπό του μέ σκοπό τή σωτηρία του, πού σημαίνει ὅτι ὁ ἀπόστολος γίνεται συνεργός τοῦ Θεοῦ. Κι αὐτό συμβαίνει ὄχι μόνο στούς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά σέ ὅλους τούς πιστούς Του, ἀνεξάρτητα ἀπό τό διακόνημα πού μπορεῖ νά ἔχουν ἀναλάβει: εἶναι μαθητές, ἀκολουθοῦν τόν Χριστό, στό βαθμό

πού αγαποῦν μέ ὅλη τή δύναμη τῆς ψυχῆς τους τόν ὅποιο συνάνθρωπό τους, ἀκόμη καί τόν ἐχθρό τους.

3. Κατανοεῖ κανεῖς ὅτι μία τέτοια χαρισματική κατάσταση ἔχει τόν χαρακτήρα τῆς θυσίας – γεγονός πού παραπέμπει στήν ὀρθόδοξη ἐκκλησιαστικότητα τοῦ πιστοῦ ὡς μέλους Χριστοῦ: μόνον ὁ βαπτισμένος στό ὄνομα Αὐτοῦ καί μετέχων ἐν μετανοίᾳ στό σῶμα καί τό αἷμα Ἐκεῖνου παίρνει καί τή δύναμή Του γιά νά ζήσει θυσιαστικά σάν Ἐκεῖνον. Διότι συνήθως οἱ ἄνθρωποι, μπροστά στήν ἀγάπη τοῦ χριστιανοῦ, (συνέχεια τῆς ἀγάπης του πρὸς τόν Θεό), ἀντιδρῶν καί ἐναντιώνονται, συχνά δέ τούς ὀδηγοῦν καί στό μαρτύριο. Ὁ Κύριος δέν ὑποσχέθηκε στούς ἀκολουθούς Του δάφνες καί ροδοπέταλα. Τούς εἶπε ὅτι θά ὑποστοῦν βάσανα καί διωγμούς, ἀλλά μέ τόν τρόπο αὐτό θά παραμένουν ἐνωμένοι μέ Ἐκεῖνον καί θά βοηθοῦν οὐσιαστικά τούς ἀνθρώπους – ὅ,τι συνέβη δηλαδή καί στόν Ἰδιο. «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καί ἀράτω τόν σταυρόν αὐτοῦ καί ἀκολουθεῖτω μοι». Γι' αὐτό καί ἡ χριστιανική πίστη δέν εἶναι πρὸς λαϊκή κατανάλωση καί δέν μπορεῖ ποτέ νά γίνεῖ τοῦ «συρμού». Ἀπαιτεῖ γενναιότητα καί πραγματική ἀγάπη πρὸς τόν Χριστό, κάτι πού ἐξηγεῖ καί τή συρρίκνωσή της σέ στατιστικά στοιχεῖα παγκοσμίως.

4. Ποιές οἱ προϋποθέσεις αὐτῆς τῆς ἀκολουθίας τοῦ Χριστοῦ;

(α) «ἀφέντες τά δίκτυα». Μπορεῖ καί

ἀκολουθεῖ κανεῖς τόν Χριστό, ὅταν προβεῖ σέ ἀποταγή ὅποιουδήποτε στοιχείου τόν δένει μέ τόν κόσμο, ἔστω κι ἂν αὐτό θεωρεῖται, κοσμικά, καλό. Τό ζητούμενο δηλαδή πάντοτε γιά τόν Χριστιανό δέν εἶναι ἄλλο ἀπό αὐτό πού συνιστᾷ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐάν τό θέλημα Ἐκεῖνου περνᾷ μέσα ἀπό τό «ἄφημα» ἀκόμα καί τῆς δουλειᾶς του, τῶν πάντων καλύτερα – «ἰδοῦ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καί ἠκολουθήσαμεν σοι» (Ματθ. 19.27) θά πῶν ἄλλοῦ οἱ ἀπόστολοι στόν Χριστό – τότε αὐτή εἶναι ἡ προτεραιότητα τοῦ πιστοῦ. Μέ ἄλλα λόγια, ἂν κάτι μέ “δένει” παθολογικά μέ τόν κόσμο, ὅσο κι ἂν θεωρεῖται κοντινό καί ἀπαραίτητο σέ μένα, πρέπει νά εἶμαι ἔτοιμος νά τό ἀφήσω.

(β) «εὐθέως», δηλαδή χωρίς ἀναβολή, ἀμέσως. Ὅταν μέ καλεῖ ὁ Θεός, ὅταν γνωρίζω τό ἅγιο θέλημά Του, ἀλλά ἀναβάλλω τήν ἀνταπόκρισή μου καί τήν ἐφαρμογή αὐτοῦ τοῦ θελήματος στή ζωή μου, ἀπό κεῖ καί πέρα ἀρχίζει ἡ εὐθύνη τῆς ἐναντίωσής μου στόν Θεό. Καί συνήθως συμβαίνει τό ἐξῆς: διαρκῶς καί μεταθέτω τήν ἀπόφαση ἀκολουθίας τοῦ Χριστοῦ γιά...ἀργότερα, ἄρα δέν Τόν ἀκολουθῶ ποτέ. Ἀπό τήν ἀποψη αὐτή, ἡ χριστιανική ζωή ἔχει τό στοιχεῖο τῆς ἀποφασιστικότητος. Ἄνθρωπος πού ἔχει πειστεῖ γιά τήν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ καί γιά τή σωτηρία πού προσφέρει ὡς ζωντανή σχέση μέ τόν Θεό, δέν μπορεῖ νά ἀναβάλλει. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἢ ἡ ὁσία Μαρία ἢ Αἰγυπτία εἶναι ἐντελῶς ἐνδεικτικά παραδείγματα τῆς ἀλήθειας αὐτῆς.

Τό γεγονός τῆς Ἀνάστασης ὡς ἀφορμή ἐπανόδου ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τήν ζωήν

Πρωτ. Δημητρίου Θεοφίλου Μ.Δ
Ἵποψήφιου Διδάκτορος Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α
Ἐφημέριου Ι.Ν. Ἁγ. Χαραλάμπους
καί Ἁγ. Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου Ἰτέας, Ἰ.Μ. Φωκίδας

ΜΙΑ ΝΕΑ εὐκαιρία καί πάλι, θά σιωπήσουμε μέ συνενοχή μπροστά στόν ὄχλο πού κραυγάζει, τό ἄρον ἄρον σταύρωσον αὐτόν!; Θά ἀφουγκραστοῦμε τή σιωπή ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου; Θά παρακολουθήσουμε σιωπηλοί, ἄν ὄχι καί μέ κάποια δόση ἐνδοτισμοῦ καί ἄρνησης, μία δίκη παρωδία; Θά ἀτενίσουμε ψηλά στό σταυρό Του Ἐκεῖνον, μέ ἀνοιχτά τά χέρια νά μᾶς ἀγκαλιάζει ὅλους «δικαίους» καί «ἀδίκους»; Ἡ θά ψηλαφίσουμε τόν ἀψηλάφητο μαζί μέ τόν Θωμᾶ.

Τό κεντρικό καί κυρίαρχο νόημα τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἶναι ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό τό κοσμοσωτήριο γεγονός ἔχει καταντήσει ἐθιμοτυπία καί φολκλόρ, γύρω ἀπό ἓνα ἀνεπίγνωστο παγανισμό. Τό ἔθιμο ἔχει παραγκωνίσει τό ἦθος καί ἔτσι οἱ κατά συνθήκη ἢ κατ' ἔθος «χριστιανοί», ἔχουμε ἀπομεινέει ἄηθοι ἐθιμολάτρες, ἀνάμεσα σέ στοιχειωμένα σύμβολα καί σέ ἀπολιθωμένα νοήματα. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελεῖ ἀφορμή ἐπανόδου τοῦ ταλαιπωρημένου ἀνθρώπου, ἀπό τόν θάνατο στή ζωή, περνώντας ἓνα διπλό μήνυμα – ἀπάντηση, τόσο ὡς νόημα ζωῆς ὅσο καί ὡς ἀπόκριση στό θάνατο. Ὁ ἀνακαινισμένος καί μετάνοημέ-

νος ἄνθρωπος ζεῖ σάν νά πρόκειται νά πεθάνει σήμερα, καί πεθαίνει σάν νά πρόκειται νά ζήσει αἰώνια.

Δέν φοβάται οὔτε ξορκίζει τό θάνατο, ἐπειδή γνωρίζει καλά πώς ἀποτελεῖ τήν ἄλλη ὄψη τοῦ ἴδιου «νομίσματος». Ἡ ζωή γιά τόν αὐθεντικό ἄνθρωπο, εἶναι ἄρρηκτα συνυφασμένη μέ τήν ἀλήθεια νοήματος καί τήν ἐλευθερία ἐπιλογῆς. Ἐτσι ὅταν ἔρθει ὁ θάνατος τόν καλωσορίζει, «κερνώντας» τόν χάρο. Γιά τόν συνειδητοποιημένο χριστιανό, ἡ ζωή δέν εἶναι μόνο ἐδῶ ἀλλά καί ἀλλοῦ, ἔτσι δέν τόν τρομοκρατεῖ ἡ ἰδέα ἢ ἡ ἐμπειρία τοῦ θανάτου, ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖ πύλη μετάβασης ἀπό τά πρόσκαιρα στά αἰώνια καί ἀπό τά ἐπίγεια στά ἐπουράνια.

Ἐάν εἶχαμε ἀναλογιστεῖ καί ἀποδεχθεῖ τή μετά τόν θάνατο ὄντως ζωή, τό γεγονός τῆς Ἀνάστασης θά μᾶς συγκλόνιζε διά βίου καί δέν θά τό γιορτάζαμε, μόνο ἐπετειακά κάθε χρόνο, μέ τόσο «πλαστικό», «πρόχειρο» καί «ἀήθη» τρόπο. Γιά νά συναισθανθεῖ ὁμως κάποιος τήν ἀνάσταση ὡς προσωπικό βίωμα, καλεῖται νά ἀπαρνηθεῖ τόν παλαιό ἑαυτό του, νά σηκώσει στή πλάτη τόν σταυρό του καί νά ἀκολουθήσει τό Χριστό. Ἐνῶ στή θεωρία ἡ Ἐκκλησία

ἀποτελεῖ τό χωρο φανέρωσης τῆς σταυρο-
αναστάσιμης πραγματικότητας μέσα ἀπό
τό εὐχαριστιακό γεγονός, αὐτό τό γεγονός
πολλές φορές παραμένει ἀπενεργοποιη-
μένο, μέ ὄρους καθημερινότητας, ἐκεῖ
ὅπου χάνονται νοήματα καί ψυχές μέσα σέ
ὀμιχλώδεις γραφειοκρατικούς διαδρό-
μους, σέ κώδικες ποινικῆς δικονομίας καί
παιχνίδια λάγνας ἐξουσίας. Κάποιες φο-
ρές μερικοί μπορεῖ νά λογίζονται, πώς ὁ
Χριστός μπορεῖ νά μὴν κατοικεῖ πιά, σέ
«ναούς» πού μετατράπηκαν σέ οἴκους
ἐμπορίου, καί σέ «μέγαρα», πού ἔχουν
καταστεῖ κέντρα ἐξουσίας, δολοπλοκίας
καί παραχάραξης ἀληθειῶν.

Ἡ Ἄνάσταση τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τήν
πεμπτουσία τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἡ
ὅποια κινεῖται πολύ πέρα ἀπό τήν ὅποια
πεποίθηση ἢ βεβαιότητα. Ὁ ἀπόστολος
Παῦλος ἐπισημαίνει ὅτι: «Εἰ δέ Χριστός
κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς
λέγουσι τινές ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νε-
κρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δέ ἀνάστασις νεκρῶν
οὐκ ἔστιν, οὐδέ Χριστός ἐγήγερται· εἰ δέ
Χριστός οὐκ ἐγήγερται, κενόν ἄρα τό κή-
ρυγμα ἡμῶν, κενή δέ καί ἡ πίστις ὑμῶν.
εὐρισκόμεθα δέ καί ψευδομάρτυρες τοῦ
Θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατά τοῦ Θεοῦ
ὅτι ἤγειρε τόν Χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν,
εἶπερ ἄρα νεκροί οὐκ ἐγείρονται· εἰ γάρ
νεκροί οὐκ ἐγείρονται, οὐδέ Χριστός ἐγή-
γερται. εἰ δέ Χριστός οὐκ ἐγήγερται, μα-
ταία ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἐστέ ἐν ταῖς ἁμαρ-
τίαις ὑμῶν. ἄρα καί οἱ κοιμηθέντες ἐν Χρι-
στῷ ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικό-
τες ἐσμέν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι
πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. Νυνὶ δέ Χριστός
ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχή τῶν κεκοι-
μημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γάρ δι' ἀνθρώ-
που ὁ θάνατος, καί δι' ἀνθρώπου ἀνάστα-
σις νεκρῶν. ὥσπερ γάρ ἐν τῷ Ἀδάμ πά-

ντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καί ἐν τῷ Χρι-
στῷ πάντες ζωοποιηθήσονται».

Ὁ Ἄναστημένος Χριστός καταπάτησε
τόν θάνατο, καταργώντας ταυτόχρονα τό
κράτος καί τήν ἐξουσία τοῦ διαβόλου, συμ-
παρασύροντας θετικά τόν ἄνθρωπο σέ
σύν-ἀνάσταση, ἔτσι ξανά ὁ ἀπόστολος
Παῦλος, ἀναφέρει χαρακτηριστικά: «Οὐ
θέλομεν δέ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ
τῶν κοιμωμένων, ἵνα μὴ λυπησθε καθῶς
καί οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. εἰ γάρ
πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε καί ἀνέ-
στη, οὕτω καί ὁ Θεός τοὺς κοιμηθέντας διὰ
τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. τοῦτο γάρ ὑμῖν
λέγομεν ἐν λόγῳ Κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ
ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τήν παρου-
σίαν τοῦ Κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς
κοιμηθέντας· ὅτι αὐτός ὁ Κύριος ἐν κελεύ-
σματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καί ἐν σάλπιγγι
Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καί οἱ
νεκροί ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον,
ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι
ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέ-
λαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα,
καί οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα.
᾿Ωστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λό-
γοις τούτοις»³.

Ὁ σημαντικός θεολόγος καί στοχαστής,
Olivier Clement, ἀναφορικά πρὸς τήν σχε-
σιακή κατάσταση, ἀνάμεσα στό Θεό καί
τόν ἄνθρωπο, μέ ἐνάργεια ἐπισημαίνει: Ὁ
Θεός δέν εἶναι ἓνα πράγμα, μία πέτρα, μία
κούρνια πάνω ἀπό τόν χρόνο. Ὁ Θεός δέν
εἶναι οὔτε ἓνα ἄτομο στόν οὐρανό, πού
τό βλέμμα του μᾶς ἀπολιθώνει. Τό χωρίς
ὄριο πέλαγος τῆς ὑπερούσιας πληρότητας
ἐνυπάρχει, στόν ἴδιο τόν Θεό, σέ μία μυ-
στηριώδη ἀμοιβαιότητα. Γι' αὐτό ὁ ζωντα-
νός Θεός εἶναι πιό μέγας ἀπό τίς ἀντι-
λήψεις μας γιά τήν δύναμη, τή γνώση ἢ τήν
αἰωνιότητα. Ἦ πιό μικρός, σάν τόν κόκο

σινάπεως, στό μέτρο πού οί ἀντιλήψεις αὐτές ἐκφράζουν τόν ἀνεστραμμένο κόσμο τῆς πτώσης. Ὁ Θεός εἶναι ἐλευθερία, πού θέλει τήν ἐλευθερία καί παραχωρεῖ τήν ἐλευθερία. Ἡ πραγματική του ὑπερβατικότητα, εἶναι πού μπορεῖ πραγματικά νά ἀγαπάει. Γιατί ὁ Θεός εἶναι «ὁ Φιλάνθρωπος», ὅπως τό ἐπαναλαμβάνει ἡ βυζαντινή λειτουργία. Ἡ πραγματική του πρόγνωση εἶναι πού γνωρίζει τόν ἄλλον ὅπως εἶναι, δηλαδή ἡ ἀναμονή τοῦ ἀπρόοπτου. Ἡ πραγματική του παντοδυναμία εἶναι πού ἀφήνει ν' ἀναπηδάει μία ἐλευθερία ἰκανή νά τόν ἀρνεῖται: ἡ δημιουργία βρίσκεται στή σκιά τοῦ Σταυροῦ. Εἶναι, τελικά, τό ὅτι βγήκε φανερά ἀπό τήν ἀπάθειά του γιά νά κατέβει στόν θάνατο καί στήν κόλαση πού δημιούργησε ὁ ἄνθρωπος, ἄφησε νά τόν δολοφονήσουν γιά νά προσφέρει στούς δολοφόνους τήν ἐλευθερία. Νά τήν προσφέρει ὄχι σάν ἀντικείμενο, ἀλλά σάν ζωή, μέσα στήν ἀμοιβαιότη-

τα τῆς ἀγάπης, στόν ἐσωτερικό φωτισμό αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα⁴.

Ὅποιος τολμήσει νά ζήσει ὄντολογικά τήν Ἀνάσταση ὡς καθημερινή πρακτική, καλεῖται νά ἀπεμπλακεῖ καί νά ἀποδευθεῖ ἀπό τήν ἐφήμερη χρονικότητα, σχετικοποιώντας τό παρόν. Γιά νά ἐπιστέψει ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν ἐξορία τοῦ θανάτου στή πατρική κατοικία τῆς ζωῆς, καλεῖται νά ἀνταποκριθεῖ στή πρόκληση, νά ἀποστασιοποιηθεῖ ἀπό τίς ὅποιες ὕλικές καί βιολογικές βεβαιότητές του καί νά ἀπλώσει τά χέρια, ὅπως τό νήπιο πού ἀρχίζει νά μαθαίνει νά περπατᾶ, γιά νά καθοδηγηθεῖ σέ ἄλλες καταστάσεις, μετά-βιολογικῆς προοπτικῆς.

Ἡ ὄντως ζωή εἶναι ἀλλοῦ. Ἐτσι ὅποιος αὐτό τό λησμονεῖ ἢ τό ἀγνοεῖ, καταδικάζει τόν ἑαυτό του νά ζήσει μέ ὄρους αἰχμαλωσίας καί ἀπομόνωσης, τόσο στή βιολογική του φάση ὅσο καί στή μετά-βιολογική.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἰωάν. 19.15.
2. Α' Κορ. 15.12-22.
3. Α' Θεσ. 4.13-18.

4. CLEMENT OLIVIER, *Ἡ Θεολογία μετά τόν θάνατο τοῦ Θεοῦ*. Ἐκδ. Δωδώνη, Ἀθήναι 1973, σσ. 47-49.

Νηστεία και «ένεργειακή διατροφή»

Πρωτ. Σωτηρίου Ό. Ἀθανασούλια
Ἐφημ. Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Τριπόλεως

ΟΠΩΣ ΕΙΝΑΙ γνωστό, ἡ νηστεία εἶναι μέθοδος μέ πολλαπλές ὀφέλειες καί μέ πολύ εὐεργετικά ἀποτελέσματα γιά τόν ἄνθρωπο. Τήν συνιστοῦν οἱ γιατροί γιά τήν υἰγεία τοῦ σώματος, τήν ἐπιβάλλουν οἱ θρησκευεῖς γιά τούς δικούς τους λόγους, τήν συναντᾶμε καί στήν Ὁρθόδοξη Παράδοση, σέ ἐξέχουσα θέση καί μέ βαθύτατες καί πανάρχαιες ρίζες. Κατά τή Βιβλική διήγηση, εἶναι ἡ πρώτη ἐντολή τοῦ Θεοῦ στόν Παράδεισο, γενικότερα δέ, εἶναι ἡ μέθοδος μέ τήν ὁποία ἀγίασαν κορυφαῖες προσωπικότητες τῆς Π. Διαθήκης, ἀλλά καί μεγάλοι Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας. Βέβαια, ὁ σκοπός της, ὁ ρόλος της καί ἡ ἐφαρμογή της διαφέρουν σέ κάθε περίπτωση. Στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέν νηστεύουμε οὔτε γιά τή θεραπεία τοῦ σώματος, οὔτε τή βελτίωση τῆς υἰγείας, οὔτε γιά νά ἀδυνατίσουμε, οὔτε γιά νά ἀποκτήσουμε ὠραῖο σῶμα. Νηστεύουμε, γιὰτί μέ αὐτό τόν τρόπο δηλώνεται ὅτι «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνο ζήσεται ἄνθρωπος».

Ὁ χαρακτήρας τῆς ὀρθόδοξης νηστείας διαστρέφεται σήμερα ἀπό ὀμάδες τοῦ ἀποκρυφιστικοῦ καί ἀνατολικοθρησκευτικοῦ κινήματος τῆς Νέας Ἐποχῆς (New Age), ὅπως διαστρέφονται καί πολλά ἄλλα στοιχεῖα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Οἱ ὀμάδες αὐτές κάνουν λόγο γιά «νηστειοθεραπεία» καί προβάλλουν τή λεγόμενη «ένεργειακή διατροφή», τήν ὁποία ταυτίζουν, συνήθως, μέ τήν

Ὁρθόδοξη νηστεία. Τί εἶναι, ὅμως, ἡ «ένεργειακή διατροφή»; Ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ὀπαδοί της, εἶναι μιὰ θεραπευτική μέθοδος, μέ ἐντυπωσιακά ἀποτελέσματα. Ἡ μέθοδος αὐτή θεμελιώνεται σέ μιάν ἄλλη θρησκευτική πίστη καί εἰσάγει σέ μιὰ «πνευματικότητα», ριζικά διαφορετική ἀπό τή χριστιανική.

Ἐνα πρόγραμμα νηστειοθεραπείας ἀρχίζει, συνήθως, μέ πλήρη ἀποχή ἀπό κάθε τροφή, ἀκόμη καί ἀπό νερό, γιά ἕνα τριήμερο ἢ καί περισσότερο. Περιλαμβάνει ἀπαγόρευση κάποιων τροφῶν διά βίου, ἐνῶ, στό πλαίσιο τοῦ οἰκολογικοῦ προσωπείου τῆς Ν. Ἐποχῆς ἐπιβάλλεται πολλές φορές ἡ χορτοφαγία. Οἱ ὀπαδοί τῶν λεγομένων «ἐναλλακτικῶν θεραπειῶν» ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ νηστεία δέν θεραπεύει ἀπλῶς τίς ἀρρώστιες, ἀλλά ἐπίσης «διώχνει τά “κακά πνεύματα”, ἀπομακρύνει τίς ἀρνητικές σκέψεις, ἀνοίγει τήν ψυχή πρὸς τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πού βρίσκεται μέσα της, καθαρίζει τήν καρδιά, ἀγιάζει τό σῶμα σάν ναό ἐνότητας πνεύματος καί ψυχῆς καί ὀδηγεῖ τελικά τόν ἄνθρωπο στήν ἐξεύρεση τοῦ Θείου Θρόνου μέσα του» (<http://www.amen.gr/index.php?mod=news&op=article&aid=5042>). Πῶς, ὅμως, θεραπεύει ἡ νηστεία; Ὅχι, βέβαια, μέ τίς φυσικές ιδιότητες τῶν τροφῶν, ὅπως θά ἔλεγε ἕνας ὀπαδός τῆς κλασικῆς ἱατρικῆς, ἀλλά μέ τίς «πνευματικές λειτουργίες» τῆς νηστείας.

Ἐὰς μὴ μᾶς παρασύρει ἡ ὀρολογία τῶν ομάδων αὐτῶν καὶ τῶν ὀπαδῶν τους, πού μοιάζει μὲ τὴ χριστιανική. Πίσω ἀπὸ μιά τυπικά χριστιανική ὀρολογία κρύβεται ἡ πλήρης ἀντιστροφή τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ «θεός», στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται, δὲν εἶναι ὁ Τριαδικός Θεός τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀλλὰ ὁ «θεός» τῆς Νέας Ἐποχῆς, δηλαδή μιά ἀπρόσωπη οὐσία ἢ ἐνέργεια, πού διαχέεται στό σύμπαν καὶ εἰσρέει μέσα στά πράγματα. Ἡ διαταραχὴ τῆς ροῆς αὐτῆς τῆς ἐνέργειας στὸν ἄνθρωπο προκαλεῖ, ὑποτίθεται, τίς ἀσθένειες. Ἡ νηστεία καί, γενικά, ἡ διατροφή, ἔχει σκοπὸ ἀκριβῶς νὰ ἀποκαταστήσει τὴν ὀμαλὴ ροῆς αὐτῆς τῆς συμπαντικῆς ἐνέργειας. «Ἐνεργειακὴ διατροφή» εἶναι ἡ διατροφή πού ἐξασφαλίζει ἢ διατηρεῖ σὲ ἀρμονία τὴ ροὴ τῆς θεϊκῆς ἐνέργειας μέσα μας. Ὡς θεραπευτικὴ μέθοδος, ἡ νηστεία ἔχει σκοπὸ νὰ ὠθήσει τὸν ὀργανισμό νὰ ἀναλάβει μόνος του δράση ἐναντίον τῆς ἀσθένειας. Σὲ κείμενα τοῦ χώρου γίνεται λόγος γιὰ «αὐτοθεραπεία» καὶ «αὐτοκαθαρισμὸ» τοῦ ὀργανισμοῦ, ἡ δὲ νηστεία προβάλλεται ὡς μέθοδος αὐτοθεραπείας τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος καλεῖται νὰ στρέψει τὴν προσοχὴ του πρὸς τὸν «ἑαυτό» του. Ἀπώτερος σκοπὸς τῆς νηστείας εἶναι ὁ «ἑαυτός» μας. Στρεφόμενος πρὸς τὸν ἑαυτό του, ὁ ἄνθρωπος ἀνακαλύπτει τὸν «θεό» πού βρίσκεται μέσα του, δηλαδή ἀνακαλύπτει ὅτι εἶναι «θεός» ὁ ἴδιος, ἢ ἀνακαλύπτει τὴν ἀληθινὴ φύση του, πού εἶναι δηθεν «θεϊκὴ»! Πρόκειται σαφῶς γιὰ μιά προοπτικὴ αὐτοθέωσης τοῦ ἀνθρώπου, μέσα ἀπὸ μιά διατροφικὴ τεχνική, πού ἀντιστρέφει πλήρως τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία γιὰ

τὴ σχέση Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καί, γενικά, τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἄνθρωπος δὲν χρειάζεται, πλέον, τὸν Θεό γιὰ νὰ σωθεῖ ἢ νὰ θεραπευτεῖ καὶ ὁ Χριστός δὲν εἶναι ὁ «ἰατρός τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν», ἀλλὰ καθέννας εἶναι ὁ ἴδιος καὶ μόνος του ἰατρός καὶ θεραπευτὴς τοῦ ἑαυτοῦ του. Βέβαια, οἱ ομάδες τῆς Νέας Ἐποχῆς δὲν μᾶς ἔχουν ἐξηγήσει γιὰτί, ἀφοῦ κατέχουν τίς μεθόδους «αὐτοθεραπείας» καὶ «αὐτοθέωσης», οἱ ἄνθρωποι συνεχίζουν ἀκόμη νὰ ἀσθενοῦν καὶ νὰ πεθαίνουν!

Εἶναι φανερό ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, ὅτι ἡ λεγόμενη «ἐνεργειακὴ διατροφή» τῆς Νέας Ἐποχῆς δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὴ νηστεία τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ «πνευματικὲς προϋποθέσεις» τῆς διαφέρουν ριζικά ἀπὸ αὐτὲς τῆς ὀρθόδοξης νηστείας. Στὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας ἡ νηστεία δὲν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλὰ κατανοεῖται ὡς ἓνας προσωπικὸς ἀγώνας ἐναντίον τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ συνειδητοποιεῖται μόνον σὲ ἀναφορὰ μὲ τὴν σχέση τοῦ πιστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν Χριστό, πού συμβάλλει στὴν κάθαρση τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, στὴν ἀντιμετώπιση τῶν προσβολῶν τοῦ διαβόλου, στὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κακοὺς λογισμούς, στὸν ἀγώνα κατὰ τῆς ἁμαρτίας, στὴν ἀπόκτηση τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, στὴ σωτηρία καὶ στὴ θέωση τοῦ ἀνθρώπου. Γενικά, ἡ νηστεία, σὲ συνδυασμὸ μὲ ἄλλα πνευματικὰ μέσα τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ τὴν ἄσκηση ἄλλων χριστιανικῶν ἀρετῶν, συμβάλλει καθοριστικὰ στό νὰ πέσουν τὰ τεῖχη τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τῆς φιλαυτίας μας, ὥστε νὰ ἔχουμε ζῶσα κοινωνία καὶ σχέση μὲ τὸν Χριστό, ἀπὸ τὴν ὁποία πηγάζει ἡ σωτηρία μας.

Σταύρου Γ. Γουλούλη

Δρος βυζαντινῆς τέχνης

Η ΕΟΡΤΗ τοῦ Πάσχα ὡς γνωστόν θεωρεῖται ὀκταήμερος, ἀπό Κυριακή σέ Κυριακή. Ἡ δεύτερη λέγεται Καινή Κυριακή, Ἀντίπασχα, ὄντας τό ἄλλο ἄκρο τοῦ Πάσχα, ἡ Ὁγδὴ ἡμέρα. Ἐδῶ κρύβεται τό μυστήριο τοῦ ἀριθμοῦ «Ὁκτώ», πού συμβολίζει τήν ἀναγέννηση, τήν ἀνακαίνιση τῶν πραγμάτων. Ἡ χριστιανική Ὁγδὴ Ἡμέρα συμβολίζει τήν κατάσταση τῶν Ἐσχάτων, τήν ἀποκαλυπτική Καινή Ἱερουσαλήμ (Ἀποκάλυψη κεφ. 20-22). Μετά τίς ἐπτὰ ἡμέρες πού χρειάσθηκε γιά νά δημιουργηθεῖ ὁ κόσμος, ἀνατέλει ἡ ὀγδὴ καί τελευταία, ὅταν σύμφωνα μέ τόν Ἰωάννη Θεολόγο ἡ πόλη τοῦ Θεοῦ ἐμφανίζεται μετά ἀπό τρεῖς ἐπτάδες πληγῶν (σφραγίδες, σάλπιγγες, φιάλες).

Ἡ Καινή Ἱερουσαλήμ, ἐντειχισμένη καί τετράγωνη, περιγράφεται μέ ποιητικές εἰκόνες ἀνυπέβλητου κάλλους. Τό φῶς τοῦ Θεοῦ λάμπει παντοῦ. Καί στό μέσον ἕνας τεράστιος ποταμός ἀναβλύζει ἐνῶ στίς ὄχθες του ἀναφύεται τό ξύλον τῆς ζωῆς πού δίνει κάθε μῆνα καί νέο καρπό. Τό νερό καί ὁ καρπός τῆς Ζωῆς θά τρέφουν γιά πάντα τά ἔθνη.

Ἀπό αὐτή τήν ἀπαράμιλλη περιγραφή τῆς Πόλης τῆς Ὁγδῆς Ἡμέρας πηγάζουν πασχαλιάτικες παραστάσεις, συμπληρώνοντας ἀνάλογες ἀπό τό ἑβραϊκό

Πάσχα, τό πέρασμα ἀπό τήν Ἐρυθρά Θάλασσα, θέμα τό ὁποῖο στήν καθιερωμένη χριστιανική τυπολογία συμβολίζει τό μυστήριο τοῦ βαπτίσματος. Αὐτή τή διάσταση τοῦ ἀναζωογονοῦντος ὕδατος φαίνεται ὅτι περιέχει ἡ γιορτή τῆς ἕκτης ἡμέρας τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος, ἡ Ζωοδόχος Πηγῆ. Γιά τήν ἀκρίβεια ἡ ἀναστάσιμη Πηγῆ τῆς ζωῆς. Βεβαίως ἡ γιορτή ἀναφέρεται στή Θεοτόκο, ἀλλά πίσω ἀπό τήν κινητή θεομητορική γιορτή –εἶναι καί ἡ μοναδική– κρύβεται ὁλόκληρη ἱστορία.

Εἶναι πασίγνωστο τό μεγάλο προσκύνημα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς στήν Κωνσταντινούπολη. Εἶναι ἡ Ζωοδόχος Πηγῆ στό Μπαλουκλί ἢ Παναγία ἡ Μπαλουκλιώτισσα (ἀπό τό μπαλί=ψάρι), ἱερό χριστιανικό ἀγίασμα πού βρίσκεται στήν ἔξω ἀπό τή δυτική πύλη, δηλαδή τή Χρυσή Πύλη, ὅπου ὑπῆρχαν τά λεγόμενα «παλάτια τῶν πηγῶν». Στήν πρόμιση ὅμως χριστιανική εἰκονογραφία οἱ ἰχθεῖς σέ νερό συμβολίζουν τίς ψυχές τῶν πιστῶν. Τό ἀγίασμα ἐπομένως ἀπό κάποια ἐποχή μπορεῖ νά νοηθεῖ ὡς μικρόκοσμος τῆς Ἐκκλησίας. Δέν εἶναι ἀποκλειστικά θεομητορική συμβολική εἰκόνα.

Ὁ ναός τῆς Θεοτόκου ἰδρύθηκε, σύμφωνα μέ παράδοση, ἀπό τόν αὐτοκράτορα Λέοντα Α' (457-474) στόν χῶρο

ἐκτός τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως¹, ὅπου ὑπῆρχε «δάσος κυπαρίττων», λειμών μέ ἄνθη καί μία πηγῆ. Μέ τόν χρόνο ἡ πηγῆ καλύφθηκε ἀπό τήν ἰλύ παραμένοντας ἕνα νοτισμένο ἔδαφος (βαρικό): «καί ἦν ὁ τόπος ἰλὺς δὴ καί μόνη συνεστηκυῖα ἐπὶ νοτίδι βραχυτάτη γνωριζομένη». Εἶναι γνωστή ἡ παλαιότητα παράδοση πού θέλει ἕνας ναός νά κτίζεται μέ μία ἱεροφάνεια. Ὁ Λέων Α' πρὶν ἀκόμη γίνεαι αὐτοκράτορας εἶχε συναντήσῃ στήν περιοχῇ αὐτῇ ἕνα τυφλό πού διψοῦσε. Ψάχνοντας νά βρεῖ νερό ἄκουσε μία φωνή «Οὐ χρεών σε, Λέον, λεγούσης ἀγωνίαν. ἐγγύς γάρ τὸ ὕδωρ...». Στῆ συνέχεια ἡ φωνή τόν ὄρισε νά χρίσει μέ τῆ λάσπη τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ τυφλοῦ γιά νά δεῖ τὸ φῶς καί ἀργότερα νά κτίσει ναό εὐτρεπίζοντας τόν χῶρο: «Λέον, φησὶν οὕτωσί, βασιλεῦ εἰσιῶν τὸ συνηρεφές τουτοῖ καί κατάσκιον...ἐπίχρισον μὲν τοὺς ὀφθαλμούς τῷ πηρῷ... Ἦτις δὲ εἰμι ἐκ πολλοῦ τόν χῶρον κληρωσαμένη...». Ἡ φωνή γυναικός ἦταν τῆς Θεοτόκου πού προφήτευσσε ταυτόχρονα τήν ἀνοδο τοῦ Λέοντα στόν θρόνο καί τήν οἰκοδομῆ τοῦ ναοῦ. Πράγματι «κατά τήν τῆς Θεομήτορος πρόρρησιν» ὁ Λέων ἀνῆλθε στόν θρόνο καί ἴδρυσε τόν ναό: «αὐτίκα τήν εὐεργετιν ἀμείβεται. Καί δὴ τόν τόπον ἐκεῖνον ἀνακαθάρας, καί τῆς πηγῆς ἀναστομώσας τήν φλέβα νεῶν τῇ Θεομήτορι ἀνιστᾶ, ἐπ' αὐτὴν δὲ τήν πηγὴν περιστήσας τόν ὄροφον»².

Σχεδόν ἢ καί ἀκριβῶς ἕνα αἰῶνα ἀργότερα, τὸ 560, ὁ ναός ἀνακαινίζεται ἢ κτίζεται ἀπὸ τήν ἀρχὴ ἀπὸ τόν Ἰουστινιανό Α' (527-565). Ὁ Κεδρηνός ἀναφέρει ὅτι τὸ 33^ο ἔτος τῆς βασιλείας του (=559/560) κτίσθηκε ὁ ναός τῆς Θεοτό-

κου Πηγῆς, μέ τὰ ἀχρησιμοποίητα ὑλικά τῆς Ἁγίας Σοφίας³. Πλήν ὁμως τὸ τεράστιο ἐργοτάξιο εἶχε κλείσει τὸ 537 περίπου, ὅταν ἔγιναν τὰ πρῶτα ἐγκαίνια τοῦ Ἰουστιανείου ναοῦ. Ὅποτε θά ἐννοεῖ τὰ ἔργα πού ἔγιναν πρὶν ἀπὸ τὸ 562, στὰ δεύτερα Ἰουστινιάνεια ἐγκαίνια, πού εἶχαν ξαναρχίσει λόγω τῆς προηγηθείσης πτώσεως τοῦ τρούλλου. Ἡ ἐπετειακὴ ἀντίληψη, ὑπαρκτὴ στῆ ρωμαϊκὴ παράδοση ὡς μία μορφὴ τῆς αἰώνιας *renovatio* τῆς Ρώμης, δείχνει ὅτι ἀρχικά ὁ ναός εἶχε σχέση ὄχι μόνον μέ τήν Θεοτόκο, ἀλλὰ καί μέ τῆ Σοφία τοῦ Θεοῦ, τήν πραγματικὴ Πηγῆ τῆς Ζωῆς, ὅπως θέλει γνωστὴ ἐγκωμιαστικὴ παράδοση. Ἐξ ἄλλου ἡ Θεοτόκος εἶναι ἡ μία πλευρὰ τοῦ ὄλου μυστηρίου τῆς Θείας Σοφίας πού περιέχεται συλλήβδην στῆ Θεία Ἐνσάρκωση μέ τίς εὐχαριστιακές διαστάσεις πού ἀποκτᾶ στῆ λατρεία. Ὁ Νικηφόρος Κάλλιστος ταυτίζει μὲν τῆ φωνὴ πού ἄκουσε ὁ Λέων μέ τῆ φωνὴ τῆς Θεοτόκου⁴, ἀλλὰ τὸ θαῦμα δέν συνδυάζεται μέ ἐμφάνιση τῆς Θεοτόκου, ὅπως συνηθίζεται νά περιγράφεται στήν ἀγιολογικὴ παράδοση.

Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου Πηγῆς ἀναφέρονται στίς 9 Ἰουλίου⁵. Ἐκτοτε ἐτιμᾶτο μέ κάθε ἐπισημότητα, ἀφοῦ ἐδῶ ἐρχόταν ἡ αὐτοκρατορικὴ ἀκολουθία στήν ἑορτῆ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ⁶. Τὸ νερό ποταμοῦ ὡς Πηγῆ τῆς Ζωῆς σέ ἀναφορά μέ τήν Ἀνάληψη εἶναι τὸ θέμα μιᾶς εἰκόνας τοῦ ζωγράφου Γεωργίου Σκορδίλη τοῦ 1660⁷. Ἐδῶ βέβαια τὸ θέμα ἐμφανῶς κατάγεται ἀπὸ τήν ὅλη λατρεία στόν ναό τῆς Θεοτόκου Πηγῆς. Ὅμως τήν πρῶτη ἐποχῇ, μπορεῖ νά προσδιορίσει καλύτερα τήν ἀγιολογικὴ τῆς διάσταση ἢ χρι-

στιανική εικονογραφία, όπως αποτυπώνεται στο γνωστό ψηφιδωτό της μονής Λατόμου Θεσσαλονίκης (τέλη 5^{ου} αιώνα προς αρχές 6^{ου}) με τον κατά τους προφήτες ένσαρκωθέντα Θεό Λόγο να ακτινοβολεί σε περιλαμπρή δόξα πάνω από μία λίμνη/θάλασσα με ψάρια. Νά δεχθούμε ότι κάποιο ανάλογο πρόγραμμα υπήρχε στον αρχικό ναό της Ζωοδόχου Πηγής, της Ένσαρκωμένης δια της Θεοτόκου Θείας Σοφίας; Πάντως όλος ο χριστιανικός συμβολισμός δείχνει να στηρίζεται σε μία καθιερωμένη κοσμολογική αντίληψη ότι το νερό είναι ή ύλη όπου δημιουργείται ή ζωή, τά όντα, και κατ' επέκτασιν στο νερό της βασιλείας του Θεού, του ωκεανού της θείας Σοφίας γεννιέται ή πνευματική ζωή, οί Πιστοί. Απομακρύνεται δηλαδή από μία στενή θεομητορική αντίληψη.

Είναι γεγονός ότι στά τέλη του 5^{ου} αι., ήταν εποχή που ή Κωνσταντινούπολη σιγά-σιγά γινόταν πόλη της Θεοτόκου. Ο Κωνσταντίνος βέβαια τό 330 τήν είχε αφιερώσει στον Χριστό (Σωτήρα) και τους αγίους Μάρτυρες (Ευσέβιος, *Βίος Κωνσταντίνου*, III, 48.1-2). Τότε επίσης είχε ιδρυθεί και ή Θεοτόκος των Βλαχερνών στη ΒΔ. άκρη της Κωνσταντινούπολης. Στην άλλη μεριά, τή ΝΔ. δίπλα

στη Χρυσή Πύλη, είχε ιδρυθεί ή Θεοτόκος Ίερουσαλήμ γύρω στο 500. Ενδιάμεσα, επίσης κοντά στη Χρυσή Πύλη, ήταν ή Θεοτόκος της Πηγής, όπου κατέφευγαν για να βρούν ίαση οί ασθενείς και πονεμένοι. Πιο παλιά εκεί κοντά ήταν τό Μαρτύριο του Ιατρού αγίου Διομήδη.

Η επιλογή της Ίερουσαλήμ δίπλα στη Χρυσή Πύλη, από όπου περνούσαν οί νικητές αυτοκράτορες με τον στρατό τους, έδειχνε θεατρικώς ότι ή έντειχισμένη πόλη ήταν μία νέα Καινή Ίερουσαλήμ ή περιείχε τήν Καινή Ίερουσαλήμ. Η παρεμβολή της Θεοτόκου δέν αναφέρεται στην Άποκάλυψη, αλλά νοείται ως πρώτη κληρονόμος του Παραδείσου στην μεταγενέστερη παράδοση.

Άφου ή έντειχισμένη πόλη είναι και Ίερουσαλήμ, ή Πηγή κοντά στά τείχη δέν αναπαριστά παρά τον ποταμό της ζωής της Άποκαλύψεως. Είναι εις θεραπεία των έθνων (Άποκάλυψη 22.1-2), που προσέρχονται να βρούν ίαση και σωτηρία στην πόλη του Θεού. Ασφαλώς οί αντίληψεις αυτές ενισχύονται και από τό γεγονός ότι ή Κωνσταντινούπολη ήταν έγγυση προστασίας από τους έξωτικούς έχθρους, οί όποιοι έμφανίζονται τήν ίδια εποχή στά Βαλκάνια (Ούννοι, Βησιγότθοι, κ.ά.).

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. C. MANGO, *Η Κωνσταντινούπολη ως Θεοτοκούπολη, Μήτηρ Θεού. Άπεικονίσεις της Παναγίας στη βυζαντινή τέχνη*. Έπιμ. Μ. Βασιλάκη, Skira, Άθήνα-Μιλάνο 2000, 17-25, 18 (τοπογρ. Σχέδιο).
2. ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ, PG, 146, 72-77.
3. R. JANIN, *Les églises et les monastères de Constantinople*, Paris 1969, 224. C. MANGO, *The Art of the Byzantine Empire*, 103.
4. ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ, PG, 146, 72-77.
5. R. JANIN, *Les églises et les monastères de Constantinople*, 227, όπου πηγές.
6. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ, *De Cerimoniis*, I, 18, έκδ. Βόννης, 108-114. PG, 112, 332D-340A.
7. ΙΩ. ΒΑΡΑΛΗΣ, *Εικόνα με ιδιότυπη παράσταση Άνάληψης*, ΔΧΑΕ4, ΙΕ' (1989-1990), Άθήνα 1991, 161-176, ιδίως 170-174. Κάτω από τήν Άνάληψη υπάρχει τό ρεύμα ποταμού όπου λούονται μία δεκάδα άνθρωποι. Υπάρχει και ένα έθιμο να έορτάζεται ή Άνάληψη στη θάλασσα.

Καισάρεια Φιλίππου (Banias)

Πρωτ. Σπυρίδωνος Ν. Λόντου

Ἐφημερίου Ζωοδόχου Πηγῆς ὁδ. Ἀκαδημίας

Ὑποφ. Διδάκτορος Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.

«Ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη τῆς Καισαρείας Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητάς αὐτοῦ, λέγων τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι ἐγὼ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; Οἱ δὲ εἶπον ἄλλοι μὲν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἥλιον καὶ ἄλλοι Ἴερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν. Λέγει πρὸς αὐτούς Ἀλλὰ σεῖς τίνα με λέγετε ὅτι εἶμαι; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων Πέτρος εἶπε Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν Μακάριος εἶσαι, Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωῆ, διότι σὰρξ καὶ αἷμα δὲν σοὶ ἀπεκάλυψε τοῦτο, ἀλλ' ὁ Πατὴρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ ἐγὼ δὲ σοὶ λέγω ὅτι σὺ εἶσαι Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς πέτρας θέλω οἰκοδομήσει τὴν ἐκκλησίαν μου, καὶ πύλαι ἄδου δὲν θέλουσιν ἰσχύσει κατ' αὐτῆς»¹.

Ἡ πόλις Καισάρεια τοῦ Φιλίππου² βρίσκεται περίπου 25 μίλια ΒΔ τῆς θάλασσας τῆς Γαλιλαίας, στή ΝΔ πλευρὰ τοῦ ὄρους Ἐρμών. Ἡ δευτέρα ὀνομασία τῆς εἶναι Πανιάς ἐπειδὴ ἐκεῖ ὑπῆρχε σπήλαιο ὅπου λατρευόταν ὁ Πάνας. Ἐκεῖ ἀκόμα πηγάζει μία ἀπὸ τίς πηγές τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ. Βρισκόταν σὲ στρατηγικὸ σταυροδρόμι στὰ ὑψίπεδα τοῦ Γκολάν. Ἀπὸ ἐκεῖ περνοῦσε ἡ Via Maris πρὸς τὴ Δαμασκὸ, ὁ δρόμος πρὸς τὰ δυτικὰ στὰ παράλια τῆς Μεσογείου καὶ στὶς πόλεις Τύρο καὶ Σιδῶνα καὶ ὁ δρόμος πρὸς τὰ νότια, στή Γαλιλαία.

Ἀρχικά ἦταν μᾶλλον Χαναανιτικὸ ἱερό γιὰ τὴ λατρεία τοῦ εἰδωλολατρικοῦ θεοῦ Βάαλ (Βάαλ-Ἐρμών)³.

Οἱ κατακτήσεις τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἔφεραν στὸ χῶρο αὐτὸ τοὺς Ἕλληνες. Οἱ Πτολεμαῖοι συνέχισαν τὴν ἀνάπτυξη τῆς πόλης, ἀλλὰ σὲ καθοριστικὴ μάχη με τοὺς Σευλεκίδες ἔχασαν τὸν ἔλεγχό τῆς. Ἡ περιοχὴ δόθηκε ἀπὸ τὸν Αὐγούστο στὸν Ἡρώδη τὸν Μέγα τὸ 20 π.Χ., ὁ ὁποῖος ἔκτισε ναὸ μὲ λευκὰ μάρμαρα πρὸς τιμὴ του. Στὴ περιοχὴ ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι ναοὶ μὲ ἀγάλματα καὶ κόγχες λαξευμένες στὸ βράχο μὲ εἰδῶλια.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρώδη Φίλιππος ἴδρυσεν τὴν πόλη πού ἀποτελέσει τὴ διοικητικὴ πρωτεύουσα τῆς μεγάλης τετραρχίας καὶ τὴν ὀνόμασε Καισάρεια πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐγούστου Καίσαρα, καὶ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ πόλη Καισάρεια στὰ παράλια τῆς Μεσογείου (ἀρχαία ὀνομασία «Στράτωνος Πύργος» - Maritima). Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Φιλίππου, ἡ πόλη παρέμεινε γιὰ ἓνα διάστημα ὑπὸ ρωμαϊκῆ δικαιοδοσία καὶ μετὰ πέρασε στὸν Ἀγρίππα Β' καὶ ὀνομάστηκε Νερωνιάς, πρὸς τιμὴν τοῦ Νέρωνα.

Στὴ πόλη αὐτὴ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἀπάντησε στὴν ἐρώτηση τοῦ Ἰησοῦ ποιὸς λένε οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁμολογώντας ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Στὴ πόλη αὐτῆ, ὅπου λατρεύο-

νταν παγανιστικοί θεοί, ο Χριστός ἀνακοίνωσε στό Παῦλο τήν ἴδρυση τῆς Ἐκκλησίας Του. Εἶναι μυστήριο γιατί ὁ Ἰησοῦς ἐπέλεξε αὐτό τό μέρος νά ἀποκαλύψει ποιός ἦταν στούς μαθητές Του, ἀλλά ὑπάρχουν μερικές ἐνδιαφέρουσες ἐνδείξεις. Στή Καισάρεια τοῦ Φιλίππου ἦταν τό σπήλαιο τοῦ Πανός, τόπος τῆς εἰδωλολατρικῆς Πύλης τοῦ Ἱσραήλ. Ἦταν σέ αὐτή τήν περιοχή ὅπου ὁ πρῶτος βασιλιάς τοῦ Ἰσραήλ (Ἱεροβοάμ) ὁδήγησε τό βόρειο βασίλειο τοῦ Ἰσραήλ στήν εἰδωλολατρία. Αὐτό ἦταν ἐπίσης τό μέρος ὅπου οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ρωμαῖοι ἔλαβαν «ἀποκαλύψεις» ἀπό τόν Πάνα, πού ἀναφερόταν στήν κλασική γραμματεία ὡς «μάντης» καί δωρητής τῶν ἀποκαλύψεων. Ἡ κατανόηση τοῦ φυσικοῦ τοπίου παρέχει μεγαλύτερη ἐκτίμηση γιά τό λόγο πού ὁ ναός τοῦ Πανός ὀνομαζόταν «οἱ πύλες τοῦ Ἱσραήλ». Ποτάμια πού ρέουν ἔξω ἀπό τίς σπηλιές τοῦ ναοῦ καί ὀμίχλη ἀπό τούς καταρράκτες δημιουργοῦσαν ἀπόκοσμη ἐντύπωση. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς δήλωσε ὅτι οἱ πύλες τοῦ Ἱσραήλ δέν θά μπορέσουν νά ἐπικρατήσουν τῆς Ἐκκλησίας Του¹, οἱ μαθητές εἶχαν τήν εἰκόνα κοιτάζοντας τό εἰδωλολατρικό ναό καί ἀκούγοντας τή βοή τῶν καταρρακτῶν. Φανταστεῖτε τόν ἀντίκτυπο τῆς στιγμῆς πού ὁ Κύριος, μαζί μέ τούς μαθητές, εἶχαν φυσική παρουσία στό χῶρο καί τούς διακήρυξε τήν ὑπεροχή Του ἔναντι τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ματθ. 16:13-18.
2. Ἐνδεικτικά βλέπε JOHN WILSON, «Caesarea Philippi: Baniyas, The Lost City of Pan», 2004, JOHN WILSON AND VASSILIOS TZAFERIS, «A Herodian Capital in the North: Caesarea Philippi (Paniyas)» in «The Word of Herods», 131-43, Vassilios Tzaferis and Shoshana Israeli, «Paniyas» (2 Vols IAAR 37-38, Jerusalem, Israel Antiquities Authority, 2008.
3. Κριτ. 3:3 καί Α΄ Χρον. 5:23.
4. Ματθ. 16:19.
5. Israel Antiquities Authority Review, vols 37-38, Jerusalem, 2008.

Ἀρχαιολογικές ἀνασκαφές διεξήχθησαν ἀπό τήν Israel Antiquities Authority ὑπό τήν διεύθυνση τοῦ Zvi Maoz καί ἀργότερα ἀπό τόν ἀείμνηστο Β. Τζαφέρη, οἱ δημοσιεύσεις τοῦ ὁποίου⁵ ἀφοροῦν στό ἔργο τῆς κοινῆς ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς πού πραγματοποιήθηκε μεταξῦ 1988-2000 καί ἀποτελεῖτο ἀπό τήν Israel Antiquities Authority, τήν Nature Reserves Authority καί κοινοπραξίας Ἀμερικανικῶν Πανεπιστημίων μέ τό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν ἀποτελούμενη ἀπό τόν ὀμ. καθηγητή Νικ. Ὀλυμπίου καί φοιτητές τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Οἱ ἀνασκαφές ἔφεραν στό φῶς ἐρείπια λατρευτικοῦ κέντρου ἀφιερωμένου στόν Πάνα, διαφόρων φάσεων τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου. Περιελάμβανε ναό, αὐλές, σπηλιά καί κόγχες γιά τελετές. Ἀρκετές διακοσμημένες κόγχες σκαλίσθηκαν στό βράχο, ὅπου μᾶλλον τοποθετοῦσαν ἀγάλματα στό παρελθόν. Ἐπιγραφές μέ ἀναφορά δωρητῶν, ἦσαν σκαλισμένες ἀνάμεσα στίς κόγχες. Ὑπῆρχε ἐπίσης ναός τοῦ Δία. Ἀπό τούς ναούς πού ὑπῆρχαν ἐδῶ, μόνο θεμέλια σώθηκαν. Μετά τήν μουσουλμανική κατάκτηση τοῦ 7^{ου} αἰ. τό εἰδωλολατρικό λατρευτικό κέντρο πού ὑπῆρχε καθ' ὅλη τή βυζαντινή περίοδο καταστράφηκε καί οἱ λίθοι τῶν τοίχων ἀφαιρέθηκαν γιά ἐπαναχρησιμοποίηση. Τέλος ἦρθαν στό φῶς ρωμαϊκό ἀνάκτορο, ἀγορά καί ἀψίδες.

Τό μέγα απόδειπνο

Διονυσίου Ἀνατολικιώτου
Δρος μουσικολόγου-τυπικολόγου
ἐπιμελητοῦ τῶν Διπτύχων

ΚΑΤΑ ΤΗΝ πρώτη ἐβδομάδα τῆς Τεσσαρακοστῆς στό μέγα απόδειπνο ψάλλεται ὁ μέγας Κανών, κατανεμημένος σέ τέσσερα μέρη ὅπως βρῖσκεται στό λειτουργικό βιβλίο τοῦ Τριωδίου, ἐνῶ στό τέλος τῆς ἀκολουθίας διαβάζεται ὑπό τοῦ ἱερέως τό Εὐαγγέλιον τῆς παννυχίδος. Ἡ συσσωμάτωσι τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἀρχαίας ἀκολουθίας τῆς παννυχίδος ὑποδηλώνει ὅτι τό απόδειπνο περιλαμβάνει καί ἄλλα στοιχεία της καί ὅτι τρόπον τινά τό απόδειπνο εἶναι διάδοχος ἀκολουθία τῆς παννυχίδος¹, ἡ ὁποία παρά ταῦτα ἔχει ἐπιβιώσει μέχρι σήμερα στήν μοναστηριακή πρᾶξι ὡς ἰδιαίτερη ἀκολουθία πού τελεῖται σπανίως καί σέ εἰδικές περιπτώσεις. Στοιχεῖα τῆς παννυχίδος στό σημερινό μέγα απόδειπνο εἶναι οἱ ψαλμοί 50 καί 90, τά τροπάρια «Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς» καί «Τῆς εὐσπλαχνίας τήν πύλην», οἱ στίχοι «Ἡ ἀσώματος φύσις τά χερουβίμ», τά 40 «Κύριε, ἐλέησον», ἡ συμπερίληψις ψαλλομένου κανόνος, καί τό προαναφερθέν Εὐαγγέλιον τῆς α' ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν.

Στίς ὑπόλοιπες ἐβδομάδες τῆς Τεσσαρακοστῆς τό μέγα απόδειπνο τελεῖται φυσικά χωρίς τόν μέγα Κανόνα καί ἄνευ Εὐαγγελίου· προβλέπεται ὅμως ἀπό τά τυπικά νά ψάλλωνται σέ αὐτό κάποιοι ἄλλοι κανόνες ἀπό τό Θεοτοκᾶριον ἢ ἀπό

τό Μηναῖον. Σχετικῶς μέ αὐτούς τούς κανόνες ὑπάρχουν κατά τόπους διάφορα τυπικά καί διάφορες λειτουργικές συνήθειες, οἱ ὁποῖες παραλλάσσουν ἀκόμη καί ἀπό μοναστήρι σέ μοναστήρι. Ἐπειδή στό σημεῖο αὐτό ὑπάρχουν συχνά ἀπορίες γιά τό ποιό εἶναι τό ἀκριβέστερο τυπικό, παρουσιάζονται ἐδῶ οἱ κυριώτερες τυπικές περιπτώσεις μέ κάποια σύντομα σχόλια.

α) Σέ πολλές περιοχές (ἴσως στίς περισσότερες) τό μέγα απόδειπνο διεξάγεται χωρίς νά ψάλλεται κανένας ἀπολύτως κανόνας (πλήν τῆς α' ἐβδομάδος βεβαίως καί πλήν τῶν ἀποδείπνων τῆς μεγάλης ἐβδομάδος). Αὐτό δέν συμβαίνει μόνον σέ ἐνορίες, ἀλλά καί σέ μοναστικές ἀδελφότητες ὅπως σέ σκήτες, μοναστικά κελιά καί ἡσυχαστάρια μέ πολύ μικρό ἀριθμό μοναζόντων, σέ ἰδιόρρυθμα κοινόβια καί σέ ἀρχαῖες λαῦρες μέ κοινοτικό καί ὄχι ἀκριβῶς κοινοβιακό μοναχισμό.

β) Τό ἰσχύον Τυπικόν τῆς Μ. Ἐκκλησίας (ὑπό Γ. Βιολάκη, Κων/πολις 1888) στίς διατάξεις τοῦ Τριωδίου (§23, ὑποσ. 17) ἀναφέρει ὅτι μετά τήν δοξολογία ψάλλεται ἀπό τό Θεοτοκᾶριον μόνον ὁ ὠρισμένος κανόνας τῆς ἡμέρας ὁ εἰς τόν ἦχον τῆς ἐβδομάδος. Τοῦτο τηρεῖται καί σέ πολλές ἐνορίες, ἰδίως νησιωτικῶν περιοχῶν, πού ἔχουν τό Θεοτοκᾶριον ὡς ἀπαραίτητο λειτουργικό βιβλίο τουλάχιστον γιά τήν πε-

ρίοδο τῆς Τεσσαρακοστῆς. Ἄλλοῦ ὅμως τό Θεοτοκάριον εἶναι σχεδόν ἄγνωστο καί δέν χρησιμοποιεῖται ποτέ. Στήν μονή τοῦ θεοβαδίστου Συναίου Ὁρους, ἡ ὁποία εἶναι τουλάχιστον μισή χιλιετία ἀρχαιότερη ἀπό τά ἱερά κοινόβια τοῦ Ἄθωνος, δέν φάλλεται Θεοτοκάριον οὔτε στό ἀπόδειπνο οὔτε στόν ἑσπερινό οὔτε σέ ἄλλη ἀκολουθία.

γ) Μία ἄλλη τάξι γιά τούς κανόνες βρίσκειται στό βιβλίον τοῦ Τριωδίου. Στό τέλος τῆς α΄ Κυριακῆς τῶν νηστειῶν, μετά τόν καταναυκτικό ἑσπερινό τῆς Κυριακῆς ἐσπέρας, ὑπάρχει σημείωσις, ἡ ὁποία λέει περίπου τά ἑξῆς. Κατά τήν διάρκεια τῆς μ. ἐβδομάδος καί κατά τήν διακαινήσιμο οἱ κανόνες τοῦ μηναίου παραλείπονται, διότι δέν συμπάλλονται ἀκολουθίες ἀγίων μέ τίς δεσποτικές ἀκολουθίες ἀπό τό Σάββατο τοῦ Λαζάρου μέχρι τήν Κυριακή τοῦ Θωμᾶ. [Στό κείμενο τοῦ Τριωδίου ἡ αἰτιολογία δέν εἶναι πλήρης, ἀλλά ἐξυπακούεται, διότι θεωρεῖται γνωστή σέ ὅλους (δηλαδή ἦταν γνωστή τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ, ὅταν ἀκόμη δέν εἶχαν χαθῆ τά λειτουργικά βιώματα)]. Γιά νά μήν παραλειφθοῦν τελείως οἱ κανόνες τῶν ἡμερῶν τοῦ Μηναίου, προβλέπεται νά προφάλλωνται αὐτοί στό μέγα ἀπόδειπνο ἀπό τήν Δευτέρα τῆς β΄ ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν μέχρι τήν Πέμπτη πρό τοῦ Λαζάρου μαζί μέ τούς κανόνες τῆς Θεοτόκου (ἀπό τό Θεοτοκάριον). Μάλιστα ὀρίζονται καί οἱ λεπτομέρειες τῆς συμπαλωδῆσέως των· σέ κάθε ὠδή προηγεῖται ὁ κανὼν τῆς Θεοτόκου καί ἔπεται ὁ κανὼν τοῦ Μηναίου· μετά τήν γ΄ ὠδή φάλλεται τό κάθισμα τοῦ Μηναίου καί μετά τήν ἕκτη ὠδή τό κάθισμα τῆς Θεοτόκου· ἀφοῦ συμπληρωθοῦν οἱ κανόνες, φάλλονται τά 4 προσόμοια τῆς Θεοτόκου, πού βρίσκονται στό τέλος τοῦ κανό-

νος τῆς, καί ἀμέσως μετά τά 3 προσόμοια τοῦ ἀγίου μαζί μέ τό θεοτοκίον, πού βρίσκονται στόν ἑσπερινό, πρὶν ἀπό τόν φαλέντα κανόνα τοῦ Μηναίου. Ὄταν συμπληρωθοῦν οἱ κανόνες τοῦ Μηναίου, λέγεται μόνον τό Θεοτοκάριον.

Ἡ σημείωσις αὐτή προέρχεται ἀπό τό Τυπικόν τῆς λαύρας τοῦ ἀγίου Σάββα². Μάλιστα στό Τριώδιον καί στό Τυπικόν μετά τούς κανόνες δέν ἀναφέρονται τά προσόμοια τῆς Θεοτόκου, ἴσως λόγω παραλείψεως κειμένου σέ κάποια ἀντιγραφή· λέγονται ὅμως κανονικά ὅπου τηρεῖται ἡ παροῦσα διάταξις. Πρέπει νά ἐπισημανθῆ ἐδῶ ὅτι αὐτή ἡ τάξις μέ δύο κανόνες καθημερινῶς στό μέγα ἀπόδειπνο δέν εἶναι ὑποχρεωτική γιά ὅλες τίς περιπτώσεις, ἀλλά ἀναφέρεται σέ ὠργανωμένα κοινόβια μέ ἰκανό ἀριθμό μοναχῶν, ἱερέων καί φαλτῶν· ἀλλιῶς δέν εἶναι εὐκόλο νά τηρηθῆ. Μάλιστα τό ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι αὐτή ἡ διάταξις δέν ἐτηρεῖτο οὔτε σέ αὐτήν τήν μονή τοῦ ἀγίου Σάββα, διότι δέν ἦταν κοινόβιο ἀλλά λαύρα, ὅποτε ἐκεῖ τό μέγα ἀπόδειπνον ἐτελεῖτο «ἐν τοῖς κελλίοις»³ καί φυσικά λεγόταν χωρίς κανέναν κανόνα. Αὐτά τά ὀλίγα, γιά νά καταλαβαῖνουμε καί τό σωστό νόημα τῶν τυπικῶν διατάξεων· διότι σήμερα ὠρισμένοι νεώτεροι ἀπό ὑπερβολικό ζῆλο κινούμενοι, χωρίς ἐπαρκεῖς γνώσεις καί κυρίως χωρίς ἐμπειρίες, ἀλλά βασιζόμενοι στήν ὅποια θεωρητική τους κατάρτισις, ἔχουν κάμει σημαία τους τό τυπικό τοῦ ἀγ. Σάββα ἢ τό ἀντίστοιχο τοῦ Γ. Ρήγα καί ἀστόχως ἀπαιτοῦν μοναχική ἀκρίβεια ἀπό τίς ἐνοριακές κοινότητες, χωρίς νά λαμβάνουν ὑπόψιν τους τά διαφορετικά μοναστηριακά τυπικά πού ὑπάρχουν. Πάντως σέ ὠρισμένες ἐνοριακές ἐκκλησίες πράγματι στό μέγα ἀπόδειπνο συμπάλλονται ἀμφοτέρω οἱ

κανόνες, δηλαδή ένας του Θεοτοκαρίου και ένας του Μηναίου, και τηρείται ή ανωτέρω σημείωσις του Τριωδίου.

δ) Στο Ἅγιον Ὄρος κατά βάσιν τηρείται επίσης ἡ ἀνωτέρω τάξις του Τριωδίου, ἀλλά σέ πολλές ἰ. μονές τόσο του Ἁθωνος ὅσον καί ἐκτός αὐτοῦ, ὅταν στό μέγα ἀπόδειπνο λέγεται κανών του Μηναίου, τό Θεοτοκάριον ψάλλεται στόν ἑσπερινό ἢ παραλείπεται τελείως· ἄν δέν ὑπάρχη κανών του Μηναίου, τότε ψάλλεται τό Θεοτοκάριον στό ἀπόδειπνο.

ε) Στήν μονή τῆς Μεταμορφώσεως ἢ Ἁγ. Αἰκατερίνης, πού βρίσκεται ἐπί του ἱεροῦ Συναίου ὄρους, στό μέγα Ἀπόδειπνο λέγονται μόνον κανόνες του Μηναίου⁴, διότι ὅπως προαναφέρθηκε, δέν ὑπάρχει στήν παράδοσι τῆς μονῆς ἡ χρῆσι του Θεοτοκαρίου. Ἄν ἐξαντληθοῦν οἱ κανόνες του Μηναίου, ἡ ἀκολουθία ψάλλεται χωρίς κανόνα.

Διαπιστώνουμε ποικιλία τυπικῶν διατάξεων γιά τό μέγα ἀπόδειπνο· ἀλλοῦ ψάλλεται χωρίς κανόνα, ἀλλοῦ μέ ἕνα κανόνα ἀπό τό Θεοτοκάριον, ἀλλοῦ μέ ἕνα κανόνα ἀπό τό Μηναιο, ἀλλοῦ καί μέ τούς δύο κανόνες. Αὐτές οἱ διαφοροποιήσεις παρατηροῦνται, διότι τό τυπικό τῆς ἐκκλησίας ἔχει σκοπό νά διευκολύνη τούς ἀνθρώπους νά προσεύχωνται καί νά λατρεύουν τόν Κύριο ὅσο τό δυνατόν περισσότερο καί καλλίτερα ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες τους καί τίς συνθηκες στίς ὁποῖες ζοῦν.

Ὁ βασικός κορμός ὄλων τῶν διατάξεων ποῦ ἐξετάζουμε ἐδῶ εἶναι ἡ τέλεισις του

μεγάλου ἀποδείπνου. Σ' αὐτό τό σημείο ὑπάρχει ὁμοφωνία καί ὁμοιομορφία. Θά λέγαμε ὅτι εἶναι τό ἐλάχιστο ἀπαιτούμενο τῆς τυπικῆς ἀκριβείας. Τό μέγα ἀπόδειπνον εἶναι πλήρες καί χωρίς νά ψαλῆ κάποιος κανόνας· ὁ κανόνας δέν εἶναι ἀπαραίτητο συστατικό στοιχεῖο τῆς συγκεκριμένης ἀκολουθίας. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἐκκλησιαστική κοινότητα. Ἔχουμε ἐνορία ὠργανωμένη, μέ πολὺ ἐκκλησίασμα καί μέ ἔμπειρους ἀνθρώπους νά διακονοῦν ἐπαρκῶς στό ἀναλόγιο; Τότε ψάλλονται καί οἱ ὠρισμένοι κανόνες. Πρόκειται γιά περιοχὴ τῆς Ἑλλάδος ὅπου τό Θεοτοκάριον εἶναι ἰδιαίτερα γνωστό καί λαοφιλέ, ἀλλά ἀγνοοῦν τούς παραλειπόμενους κανόνες του Μηναίου; Ἐφαρμόζουμε αὐτό ἀκριβῶς. Εἴμαστε σέ ἄλλη περιοχὴ ὅπου ἀπό κάποια πιθανή ἐπίδρασι κοντινοῦ μοναστηριοῦ συνηθίζουν νά ψάλλουν μόνον κανόνες του Μηναίου; Κανένα ἀπολύτως πρόβλημα· δέν θά ἐπιβάλουμε καί τό Θεοτοκάριον, πού ἐνδεχομένως δέν τό γνωρίζουν. Ἔχουμε μία μικρὴ ἐνορία, μέ ἐλάχιστο ἐκκλησίασμα, χωρίς ψάλτες, χωρίς ἀνθρώπους νά μποροῦν νά βοηθήσουν στό ἀναλόγιο ἔστω καί διαβάζοντας τήν ἀκολουθία; Δέν μποροῦμε νά ἐπιβάλουμε σ' αὐτήν τήν περίπτωσι στόν ἱερέα νά ψάλλῃ καθημερινῶς στό μέγα ἀπόδειπνο δύο κανόνες μόνος του· κάτι τέτοιο θά ἦταν ἐξουθενωτικό καί ἀπάνθρωπο. Δέν εἶναι αὐτός ὁ σκοπός του ἐκκλησιαστικοῦ τυπικοῦ.

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γιά τίς σχέσεις μεταξύ τῶν ἀκολουθιῶν παννυχίδος, ἀποδείπνου καί μεσονυκτικοῦ βλέπε ἐπίσης τήν εἰσήγησι του ὑποφαινομένου στό ΙΕ' Λειτουργικό Συμπόσιο (Καισαριανή 22-24 Σεπτ. 2014).
2. Τυπικόν τῆς λαύρας του ἁγίου Σάββα, Βενετία 1545, κεφάλαιον λβ'.
3. Ἐνθ' ἀνωτέρω, κεφάλαιον λ', τελευταία παράγραφος.
4. Βλέπε τό Συναϊτικόν Τυπικόν του ἔτους 2015, συνταχθέν ἀπό τόν ὑποφαινομένο, εἰς «Συναϊτικά Δίπτυχα 2015».

Τοῦ Σαββατόβραδου ἡ ἄλλη ἀναμονή (Ποιμαντικοί προβληματισμοί σέ διαπιστωμένες ἐφηβικές συμπεριφορές)

Πρωτ. Κωνσταντίνου Ν. Καλλιανοῦ

Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου, Ἰ. Μ. Χαλκίδος

*Στόν παπα-Βασίλειο Θερμό,
μαθητείας καί σπουδῆς ἔνεκεν*

ΣΤΗ ΜΙΚΡΗ ἐπαρχιακή μας πόλη, ὅλο τό χρονικό διάστημα τοῦ χειμῶνα βλέπει κανεῖς ἀναρτημένες ἀφίσες, οἱ ὁποῖες καί ἀναγγέλουν «πάρτυ» σέ διάφορα νυχτερινά κέντρα. Οἱ ἀφίσες αὐτές ἐμφανίζονται ἀπό τήν Τετάρτη ἤ τήν Πέμπτη καί ἀναρτῶνται σέ κεντρικά σημεία τῆς πόλεως, κυρίως δέ ἀπ' ἔξω ἀπό τίς αἰθουσες τῶν φροντιστηρίων. Ἀναγγέλουν πῶς τό «πάρτυ» τό διαργανώνει ἡ Β' λ.χ ἢ ἡ Γ' Λυκείου, μέ καθορισμένη εἴσοδο τόσα εὐρώ. Ὡς ἐδῶ τά πράγματα εἶναι, ἄς ποῦμε, φυσικά. Ὡστόσο ὑπάρχει καί κάτι ἀκόμα: ἡ ὥρα τῆς εἰσόδου καί συνάμα τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐν λόγω ψυχαγωγικοῦ προγράμματος. Ὡρα μεσονύχτιος ἢ κοντά στό μεσονύχτιο. Εὐνόητη καί ὥρα τῆς λήξεως πού εἶναι, οἱ πρῶτες πρωινές ὥρες γύρω στίς 5 ἢ καί 6 τά χαράματα. Κάποια ἀπό τά παιδιά αὐτά τά συναντᾶ ὁ ἐφημέριος στόν δρόμο, καθώς ὁ ἴδιος πορεύεται γιά τό ναό κι ἐκεῖνα ὀδεύουν γιά τά σπίτια τους, γιά τόν...νυχτερινό τους ὕπνο!!!

Αὐτή ἡ πρωινή συνάντηση δίνει τήν ἀφορμή γιά ξετύλιγμα κάποιων σκέψεων καί προβληματισμοῦ τοῦ ἐφημερίου. Γιατί δέν ξεχνᾶ πῶς τά παιδιά αὐτά κομματί τοῦ ἐνοριακοῦ σώματος εἶναι,

τό ὁποῖο καί τάχτηκε νά διακονήσει. Μέ συνέπεια, ἀξιοπρέπεια καί ἔνθεο ἦθος. Ὅμως ποιά θά εἶναι ἡ ποιμαντική πού ὀφείλει νά ἀσκήσει, ὥστε κάποια ἀπό αὐτά νά τά πλησιάσει περισσότερο; Γιατί, ναι, τά βλέπει στόν Ἐπιτάφιο, στήν Ἀνάσταση, ἄντε καί σέ καμμιᾶ ἄλλη γιορτή –συνήθως τῶν Ἱεραρχῶν– ὅμως δέν ικανοποιεῖται ἀπό αὐτήν τήν τυπική συνάντηση. Ἐπιθυμεῖ νά τά πλησιάσει μήπως καί καταλάβουν ὅτι σιμά στήν ἀναμονή τοῦ Σαββατόβραδου ὑπάρχει κι ἐκεῖνη τῆς Κυριακῆς. Πῶς ὅμως;

Ἡ ἐφηβεία γνωρίζουμε πῶς εἶναι σκληρή, γρανιτένια ἡλικία, γιατί κυριαρχεῖ στήν ψυχὴ τοῦ ἐφήβου ἡ προσπάθεια νά φανεῖ, νά «φιγουράρει», νά προβάλει δηλ. τόν ἑαυτό του μέ τρόπο, τίς περισσότερες φορές, ἀπότομο, αὐθάδη καί προκλητικό. Κι ὄχι γιατί τό θέλει, ἀλλ' ἐπειδὴ μέ τή συμπεριφορά του αὐτή θά κατορθώσει νά κεντρίσει τό ἐνδιαφέρον κάποιων, ὥστε νά τόν προσέξουν, νά καταστεῖ τό κέντρο τῆς κάθε σύναξης. Γι' αὐτό καί συγκρούεται μέ τήν οἰκογένειά του, τούς δασκάλους καί μέ ὅ,τι θεωρεῖται κατεστημένο. Ἀκόμη καί μέ τούς φίλους του προκειμένου νά φανεῖ, νά προβληθεῖ.

Ὡστόσο, ποιά εἶναι ἡ θέση τοῦ ποιμέ-

να και ή στάση πού όφείλει νά διακρατήσεται άπέναντι σ' αὐτές τίς έφηβικές συμπεριφορές; Γιατί τό νά συγκρουσθεϊ μέ όπλο τήν έπιτίμηση τοῦ τύπου, «Δέ ντρεπόσατε παιδιά πού γυρίζετε αὐτήν τήν ώρα στό σπίτι;» και όλα τά συναφῆ, τότε τό μόνο πού θά πετύχει εἶναι τό ν' άνοιξει άκόμα περισσότερο τό χαντάκι πού τούς χωρίζει. Κι ό σκοπός εἶναι άλλος. Νά τόν προσεγγίσεις κι όχι νά τοῦ έναντιωθεῖς. Γι' αὐτό άπαιτεῖται φύχραιμη και προσεκτική στάση, πού και έπιμερίζεται σέ κάποιες ένέργειες άμεσες και έμμεσες τοῦ ποιμένα.

Ἡ πρώτη και πλέον βασική κατά τή γνώμη μου ένέργεια εἶναι ή προσευχή τοῦ ποιμένα γι' αὐτά τά παιδιά. Και δέν εἶναι ύπερβολή αὐτή ή πρόταση, πιστεύω, άφοῦ τήν προτροπή τήν έχουμε μέσα στην ἴδια τή θεία Λειτουργία: «Τή νεότητα παιδαγώγησον», θά μάς θυμίσει ό Μ. Βασίλειος, κι άδικο δέν έχει, άφοῦ σέ ώρα κρίσιμη μέσα στην Εὐχαριστιακή Σύναξη δεόμαστε, άρα παρακαλοῦμε τόν Ποιμένα τῶν ψυχῶν μας, νά συντρέξει και τή νεότητα. Μέ παιδαγωγία, μόρφωση καλλιέργεια, δηλαδή, πρωτίστως τῆς ψυχῆς. Πῶς λοιπόν, νά άδιαφορήσει ό παπάς και νά μήν προσευχηθεϊ και για τά παιδιά αὐτά; Ἄσχετα άν τόν ύπολογίζουν ή όχι. Αὐτό δέν έχει τόση σημασία όση έχει ή εκ βαθέων δέηση τοῦ ιερέα, για νά κατορθώσει ή νεότητα νά βρεῖ τά άπαραίτητα δεκανίκια, ώστε νά ανακαλύψει τόν πραγματικό σκοπό για τόν όποιο βρέθηκε στόν κόσμο αὐτό. Και δέν εἶναι, νομίζω, ύπερβολή νά προσπαθήσουμε νά τῆς θυμίσουμε, κυρίως μέ τό ιερατικό μας ἦθος και ύφος, ότι ή άγιότητα κι όχι ή αγριότητα εἶναι ή μοναδική της έπιλογή. Κι αὐτό για νά παραμείνει

ό Κόσμος και τά έν αὐτῷ «καλά λίαν» (Γεν. 1), όπως, δηλαδή, έξῆλθαν από τό χέρι τοῦ Δημιουργοῦ.

Μιά άλλη ένέργεια τοῦ ποιμένα εἶναι ή προσεκτική, μέ ύπομονή προσπάθεια προσέγγισης τῶν παιδιῶν μέ πρώτο σκαλοπάτι τή συνομιλία του μέ τούς γονεῖς τους. Ὅσοι εκ τῶν γονέων, φυσικά, επιθυμοῦν νά τόν ακούσουν, γιατί δέν εἶναι και λίγοι πού άδιαφοροῦν ή και θεωροῦν αὐτές τίς συμπεριφορές τῶν παιδιῶν τους πολύ φυσικές, επιχειρηματολογώντας ότι «παιδιά εἶναι, θά καταλάβουν...».

Ἄλλά και μέ όσους γονεῖς μπορεῖ νά έλθει σέ επικοινωνία κι εκει θά συναντήσει πολλά εμπόδια, καθώς θά παρεμβάλλεται στίς συζητήσεις και ή άκριτη δικαιολόγηση τῶν ἴδιων ως γονιῶν, μήπως και εκπέσουν στά μάτια τοῦ ιερέα τους. Ὅστόσο ύπάρχουν κι οἱ περιπτώσεις εκείνων τῶν γονιῶν πού χαίρονται αὐτές τίς συναντήσεις και μάλιστα επιμένουν νά έχουν περισσότερη επικοινωνία μέ τόν ιερέα τους, θεωρώντας ως μεγάλη ευλογία αὐτή τήν έν διαλόγω συντυχία.

Ἄλλος δρόμος επικοινωνίας εἶναι και οἱ καθηγητές τῶν Σχολείων πού φοιτοῦν αὐτά τά παιδιά. Παρεμβάλλοντας στό μάθημα και τήν συμβουλευτική τους προτροπή, ώστε νά αναζητοῦν στή ζωή τους τά παιδιά αὐτά πρότυπα ικανά πού θά τά συνδράμουν στην αύριανή τους έξοδο στην κοινωνία, εἶναι κι αὐτό μάθημα και μάλιστα μέγιστο κι από τά πλέον άλλησμόνητα. Ἄρκει νά εξέλισσει ή συμβουλευτική αὐτή μέ έμβιωμένη σοβαρότητα κι όχι μέ προχειρότητα. Και θεωρῶ σημαντική αὐτή τή συνάντηση τοῦ ποιμένα μέ κάποιους εκ αὐτῶν,

κυρίως μέ εκείνους πού εἶναι γονεῖς, γιατί οἱ ἐμπειρίες διδάσκουν περισσότερο καί βοηθοῦν στίς περιπτώσεις αὐτές. Φυσικά κι ἐδῶ τά πράγματα εἶναι δυσχερῆ καί ἀκανθώδη. Γιατί διαπιστώνονται κάποιες συγκρούσεις τοῦ εἴδους «ξέρουμε τή δουλειά μας» ἢ πάλι τό ἄλλο: «Μά, τί νά τούς πείς... Αὐτοί δέν παίρνουν ἀπό λόγια» κ.λπ., πού ἀμβλύνουν τίς ἀποστάσεις καί καταργοῦν τή δυνατότητα πού παρέχεται γιά συνδρομή, διδαχή καί νοθεσία. Τό κύρος ἑνός σοβαροῦ καί ἐντιμου δασκάλου ἔχει ἄλλο εἰδικό βάρος ἀπό ἐκεῖνο π.χ. τοῦ γονιοῦ. Μάλιστα, ἂν ὑπάρξει καί σωστή συνεργασία ποιμένα καί δασκάλου, σέ ἐπίπεδο προσεγμένης συμβουλευτικῆς καί ἐπιμελημένης καθοδήγησης τῶν παιδιῶν, ὥστε ν' ἀποφεύγουν τούς κινδύνους πού παραμονεύουν δίπλα τους – ἄραγε τούς μέτρησε κανένας τους σοβαρά; βλ. ναρκωτικά, ἀλκοόλ, μεταδοτικές ἀσθένειες, σταδιακή ἐξασθένηση τοῦ ὀργανισμοῦ, ροπή πρός τήν ἐπιθετικότητα κ.ἄ– τότε πολλά μποροῦν ν' ἀποφευχθοῦν.

Τρίτο εἶναι ἡ προσέγγιση τοῦ ποιμένα στά παιδιά, χωρίς τήν παρεμβολή ἄλλου. Φυσικά αὐτό ἀποτελεῖ καί εἶναι ἐνέργεια σαφοῦς διακινδύνευσης, ἀλλά καί τόλμη, πού ἐλάχιστοι τήν ἐπιχειροῦν. Γιατί ἔχει κόστος καί μάλιστα ἀπό τά πλέον βεβαρυμένα, μιά κι οἱ δυσκολίες πού προκύπτουν – γλευασμός, ἀπόρριψη, ἀπουσία ἐντιμου διαλόγου, ἀφοῦ ὁ νέος δέν ἐπιθυμεῖ συμβουλές καί πατρικό ἐνδιαφέρον, ἐπειδή τά θεωρεῖ «καταπιεστικά»– ἀκόμη καί βλάσφημες

ἐκφράσεις, εἶναι οἱ γρανιτώδεις ἀσφάλειες πού δέν ἐπιτρέπουν καμμία παραχώρηση στό ναρκισσιστικό ἐγώ νά δεχτεῖ κι αὐτές τίς προτάσεις. Ἐκτός κι ἂν ἐπιμείνει καί δέν ἀπογοητευτεῖ ν' ἀνακαλύψει μέ ὑπομονή μεγάλη καί συνεχῆ ἐπαγρύπνηση τό ὅποιο κρυμμένο, κάτω ἀπό σωρούς ἀλλαζονείας καί ἐπιπολαιότητας, μεταλλεῖο πού ἀσφαλῶς σέ κάθε ψυχή ὑπάρχει. Ὑπάρχει ἀλλά κρύπεται, ὅπως τό τάλαντον τῆς παραβολῆς (Μτθ. 25, 14-30). Ἄπό κεῖ θ' ἀρχίσει καί ἐπιμονα θά προσπαθήσει νά τό καταστήσει ἐνεργό, ἂν φυσικά ἐπιθυμεῖ κι ὁ ἴδιος ὁ νέος καί πολύ περισσότερο ὁ «κύκλος» του. Γιατί αὐτό ἔχει σημασία πολύ μεγάλη ἐπειδή ἀρκετοί γονεῖς καί φίλοι ἐπικροτοῦν τέτοιες συμπεριφορές, ἀφοῦ στό βάθος τῆς συνειδησῆς τους ἀπομένει τό δικό τους ἀνικανοποίητο κατά τήν ἐφηβεία τους. Στό πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ τους ἢ τοῦ δικοῦ τους ἀνθρώπου βλέπουν τόν ἑαυτό τους, ἀγνοώντας πῶς ἡ χρονική ἀπόσταση πού τούς χωρίζει ἦταν τόσο διαφορετική. Μέ λίγα λόγια, ἄλλο τό χθές κι ἄλλο τό σήμερα.

Ἐνα, ὡστόσο, εἶναι τό ζητούμενο καί φυσικά τό ἀξιοπρόσεχτο. Πῶς μπορεῖ νά ἀποτύχει στήν προσπάθειά του ὁ ποιμένας νά ἔχει μεγάλα καί οὐσιαστικά ἀποτελέσματα. Ὅμως αὐτό δέν ἔχει τόση σημασία ὅσο ἔχει τό ὅτι προσπάθησε. Ποιός ξέρει... Ἴσως ὁ σπόρος πού σκόρπισε κάποτε ν' ἀναστήσει καί νά φέρει «καρπὸν ἑκατονταπλασίονα». Κι ἴσως τότε ἡ ἀναμονή τοῦ Σαββατόβραδου νά εἶναι γιά μιά σοβαρή προετοιμασία προσέγγισης τῆς Κυριακῆς. Ποιός ξέρει;

Ἀποστολικοί Κανόνες (γ')

Παναγιώτη Μπούμη

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

(συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο)

3. Ὁ βυζαντινός κανονολόγος Βαλσαμών, σχολιάζοντας τόν κανόνα αὐτόν (β') τῆς Πενθέκτης Οἰκουμ. Συνόδου, λέει: «Τοῦ παρόντος κανόνος μέμνησο διηνεκῶς· ἐπιστομίσεις (= ἀποστομώσεις, ἀνατρέψεις) γάρ ἐξ αὐτοῦ τοὺς λέγοντας μή ἐκτεθῆναι παρά τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανόνας πέ'»¹. Τήν τέτοια ἀποστολική προέλευση τῶν κανόνων αὐτῶν καί ἰδιαίτερος τοῦ τελευταίου πέ' κανόνα δέχεται καί ὁ ἄλλος βυζαντινός κανονολόγος Ζωναράς, ὅταν γράφει, ἐρμη-νεύοντάς τον: «Διαταξάμενοι οἱ σεπτοί Ἀπόστολοι πῶς χρῆ τοὺς πιστοὺς βιοῦν, ἐπήγαγον τελευταῖον, καί τίνα δεῖ αὐτούς ἀναγινώσκειν βιβλία»².

Μέ ἀφορμή τήν ἔκφραση τοῦ β' κανόνα τῆς Πενθέκτης «ἐπ' ὀνόματι τῶν... Ἀποστόλων» πολλοί λένε (ἀπό τό μοναχό Λαυρέντιο Valla καί ἐξῆς) ὅτι οἱ κανόνες αὐτοί δέν εἶναι ἔργο τῶν ἀποστόλων. Τό ἐπιχείρημα αὐτό δέν εἶναι ἀκαταμάχητο. Πρῶτα-πρῶτα, ὅτι δέν γράφτηκαν ἀπό τοὺς ἀποστόλους ἢ ὅτι δέν τέθηκαν ὑπ' ὄψη τους, ὅπως τουλάχιστον εἶναι σήμερα γνωστοί, μπορεῖ νά γίνει δεκτό ἀπό τό γεγονός ὅτι δέν συμπεριλήφθηκαν καί στήν Ἀγία Γραφή.

Ὅτι ὅμως οἱ κανόνες αὐτοί πράγματι ἀντιπροσωπεύουν προφορική διδασκαλία καί ἐντολές τῶν ἀποστόλων, οἱ ὁποῖες καταγράφηκαν ἀπό τοὺς μαθητές τους καί τοὺς διαδόχους τους, δέν μποροῦμε νά τό ἀποκλείσουμε.

Ἔτσι καί μέ αὐτήν τήν προϋπόθεση ἡ ἔννοια τῆς ἐκφράσεως τοῦ β' κανόνα τῆς Πενθέκτης «ἐπ' ὀνόματι τῶν... Ἀποστόλων» καί ὁ σκοπός της μπορεῖ νά εἶναι κάλλιστα βαθύτεροι. Νά θέλει δηλαδή νά διακηρύξει, ἢ καί νά προλάβει, τό ἐξῆς: Καί ἐάν ὑποθεθεῖ ὅτι κάποτε κάποιος κανόνες ἀπό τοὺς 85 ἤθελαν ἀποδειχθεῖ (ἢ ἤθελε γίνει ἀποδεκτό ἀπό κάποιον) ὅτι δέν εἶναι γνήσιοι, κατά λέξη, κανόνες τῶν Ἀποστόλων, καί πάλι πρέπει νά θεωροῦνται ὡς ἐπικυρωμένοι ἀπό τήν Πενθέκτη Οἰκουμ. Σύνοδο καί ἄρα αὐθεντικοί. Δίνουμε αὐτήν τήν ἔννοια στή λέξη «ὀνόματι», γιατί ἐάν ὁ κανόνας ἔλεγε ὅτι ἐπικυρώνουμε «τοὺς ἀποστολικούς» κανόνες καί ἀποδεικνυόταν ὅτι μερικοί ἀπ' αὐτούς δέν εἶναι ἀποστολικοί, θά μποροῦσε νά πεῖ κάποιος ὅτι τότε παύει νά ἰσχύει γι' αὐτούς ἡ ἐπικύρωσή τους ἀπό τήν Πενθέκτη Οἰκ. Σύνοδο. Ἐπομένως ὁ β' κανόνας τῆς Πενθέκτης μέ αὐτήν τήν ἔκφραση θέλει νά προλάβει καί νά διαφυλάξει τό

κῦρος ὄλων τῶν ἀποστολικῶν κανόνων γιά κάθε περίπτωση.

4. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων καί τόσο βάθος ἔχοντος τοῦ β' κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμ. Συνόδου, μποροῦμε νά δεχτοῦμε («νά φανταστοῦμε») τόν Κλήμεντα ὡς γραμματέα ἐνός ἢ περισσοτέρων ἀποστολικῶν συμβουλίων³ ἢ συναντήσεων καί ἀποφάσεων τῶν Ἀποστόλων. Ἐφ' ὅσον μάλιστα σέ αὐτά τά συμβούλια δέν συμμετεῖχαν ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι, ἀλλά τό πιθανότερο εἶναι νά παρευρίσκονταν μόνο δύο ἢ τρεῖς ἀπό αὐτούς, μποροῦμε νά παρομοιάσουμε αὐτές τίς ὀλιγομελεῖς συναντήσεις καί πρός τίς μερικές ἢ τοπικές συνόδους⁴, ὅπως εἶναι καί οἱ τοπικές σύνοδοι π.χ. τῆς Λαοδίκειας καί τῆς Κερθαγένης.

Οἱ ἀποστολικοί κανόνες παρέχουν τίς βάσεις πολλῶν μεταγενέστερων κανόνων τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι θεμελιώδεις καί οὕτως εἰπεῖν συνταγματικές διατάξεις. Γι' αὐτό εἶναι καί ἐπιγραμματικοί καί περιεκτικοί καί γενικοί, εὐρέος φάσματος, ὥστε νά δύνανται νά συμπεριλάβουν στή διατύπωσή τους διάφορες

μεταγενέστερες καί λεπτομερέστερες διατάξεις. Δίνουν τίς πρῶτες ἀρχές καί βάσεις. Δέν εἰσέρχονται σέ πολλές λεπτομέρειες. Αὐτό γίνεται ἀπό μεταγενέστερους κανόνες. Συνέπεια τῆς γενικότητάς τους εἶναι ὅτι διακρίνονται καί γιά τήν εὐρύτητά τους, τή διαχρονικότητά τους καί διατοπικότητά τους. Ὅρίζουν κατά πλάτος καί κατά μήκος (πρός τό μέλλον) τήν πορεία τῶν συλλογικῶν καί φυσικῶν προσώπων τῆς Ἐκκλησίας.

Γιά νά καταδειχθοῦν τά προηγούμενα, παραθέτουμε ἐκτός τῶν γνωστῶν λόγων καί τούς κατά προσέγγιση παράλληλους κανόνες τῶν μεταγενέστερων οἰκουμηνικῶν καί τοπικῶν συνόδων, καθῶς καί τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Καί βεβαίως, ὅπως πολλά χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς κατανοοῦνται καλλίτερα καί μέ τή βοήθεια τῶν κανόνων πού βασίζονται σ' αὐτά, ἔτσι καί οἱ ἀποστολικοί κανόνες κατανοοῦνται καλλίτερα καί μέ αὐτούς τούς παράλληλους κανόνες καί ὅσους τυχόν εἶναι σχετικοί μέ αὐτούς, ἢ ἀποτελοῦν ἀνάπτυξή τους.

(συνεχίζεται)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ράλλη - Ποτλή, Σύνταγμα, τόμ. Β', σελ. 310.
2. Ράλλη - Ποτλή, Σύνταγμα, τόμ. Β', σελ. 110. Πρβλ. καί ἐρμηνεῖα Ζωναρά στό β' κανόνα τῆς Πενθέκτης (στό ἴδιο, σελ. 310) ὅπως καί ἐρμηνεῖα Ἀριστηνοῦ (στό ἴδιο, σελ. 311).
3. Περί τέτοιων ἐπτά καί πλέον «συνόδων ἢ μᾶλλον εἰπεῖν συνελεύσεων ἀπό τούς ἁγίους Ἀποστόλους» μιλάει καί ὁ συγγραφέας τοῦ Πηδάλιου, σελ. κβ' καί 219, ὑποσ. 2, καί ὁ πατριάρχης Δοσίθεος Ἱεροσολύμων στή Δωδεκάβιβλον, ἢ Ἱστορίαν περί τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, Ἐν Βουκουρεστίῳ 1715, σελ. 14 ἐξ., καί ὁ ἀρχιμ. Σπυρ. Μήλιας, Τῶν ἁγίων Συνόδων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας... δαφιλεστάτη συνάθροισις, τόμ. Β', Ἐν Παρισίοις 1761, σελ. 1015 ἐξ.
4. Πρβλ. τό Ματθ. 18,20 καί Κων. Μουρατίδου, Σχέσις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, τόμ. Α', 1, Ἀθήναι 1965, σελ. 65.

Ὁ Ἅγιος Παλλάδιος (Palladius): Πρῶτος Ἀπόστολος Ἰρλανδίας

Ἄρχιμ. Συμεών Αὐγουστάκη, Μ.Θ.

Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Διονυσίου Ἰλίου

Ἰ. Μ. Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καὶ Πετροπόλεως

Ἵπ. Διδάκτορος Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

Ο Ἅγιος Παλλάδιος ἔζησε τό πρῶτο μισό τοῦ 5^{ου} αἰῶνα. Ὑπῆρξε ιεραποστολική προσωπικότητα, μετέδωσε τό μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου στήν Ἰρλανδία καί στή Σκωτία καί θεωρεῖται πρῶτος Ἐπίσκοπος Ἰρλανδίας. Δυστυχῶς τίποτα δέν ἀναφέρεται γιά τά παιδικά καί νεανικά του χρόνια. Ἀπό κώδικες τοῦ 17^{ου} αἰῶνα, ὅπως αὐτοί τῶν Βολλανδιστῶν πατέρων¹, παραδίδεται ὅτι γεννήθηκε καί ἀνατράφηκε στή Μ. Βρετανία. Ἄλλες μαρτυρίες ἀναφέρουν ὅτι γεννήθηκε στή Γαλλία καί στή συνέχεια ἐκδιώχθηκε μέ τήν οἰκογένειά του στή Μ. Βρετανία, ὅτι ἦταν νυμφευμένος καί εἶχε μία κόρη². Πιθανόν οἱ μαρτυρίες αὐτές νά ἀναφέρονται σέ ἄλλη προσωπικότητα μέ ἐκκλησιαστική δράση.

Γιά τή ζωή τοῦ Ἁγίου Παλλαδίου ἔχουμε στοιχεῖα ἀπό τή στιγμή πού φθάνει στή Ρώμη τήν ἐποχή τοῦ Πάπα Ἀγίου Κελεστίνου Α' (Celestine, 422-432)³. Λειτουργῆσε ἀρχικῶς ὡς Διάκονος πλησίον τοῦ Ἀγίου Γερμανοῦ, Ἐπισκόπου Ὠξέρρης (Auxerre, 418-448) στή Γαλλία⁴, καί στή συνέχεια ὡς Ἀρχιδιάκονος τοῦ Πάπα Ἀγίου Κελεστίνου Α'. Ὁ τελευταῖος, ὅπως καί ὁ Ἅγιος Γερμανός, ὑπῆρξαν δεινοί ὑπερασπιστές τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου συμμετέχοντας στήν Γ' Οἰκουμενική Σύνοδο στήν Ἐφεσο τό 431, πολεμώντας τόν Νεστόριο

καί τόν Πελαγιανισμό⁵. Ὁ Παλλάδιος ζώντας καί διακονώντας πλάι σέ αὐτές τίς προσωπικότητες ἀπέκτησε ἐκκλησιαστικό ἦθος καί θεολογική παιδεία.

Ἡ αἵρεση τοῦ Πελαγιανισμοῦ ἔφθασε ὡς καί τή Μ. Βρετανία⁶. Τό 429, ὁ Πελαγιανιστής Ἀγρικόλας (Agricola) ἔλαβε τήν ἄδεια ἀπό τόν Ἐπίσκοπο τῆς Μ. Βρετανίας νά διδάσκει καί νά κηρύττει τίς κακοδοξίες του, μέ σκοπό νά προσηλυτίσει τό πλήρωμα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας στόν Πελαγιανισμό. Τότε στάλθηκε ἀπό τόν Πάπα Ἅγιο Κελεστῖνο Α' ἀντιπροσωπεῖα στή χώρα αὐτή, γιά νά ἀντικρούει τίς κακοδοξίες τοῦ Ἀγρικόλα. Συμμετείχαν οἱ Ἐπίσκοποι ἀπό τή Γαλλία Ἅγιος Γερμανός Ὠξέρρης καί Λοῦπο τῆς Τρουά (Troyes) καί ὁ Διάκονος Παλλάδιος⁷, πού ἀγωνίσθηκαν καί πέτυχαν νά ἐξαφανίσουν τήν αἵρεση μέ τούς πρεσβευτές της ἀπό τή Μ. Βρετανία.

Τό 431, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, διακρίνοντας τίς ἀρετές τοῦ Παλλαδίου, τόν χειροτόνησε πρῶτο Ἐπίσκοπο Ἰρλανδίας καί τόν ἀπέστειλε ἐκεῖ γιά νά κηρύξει τό λόγο τοῦ Εὐαγγελίου. Ὡς τότε δέν εἶχε ἐπισκεφθεῖ τό νησί ἄλλος Ἱεραπόστολος. Ὁ Παλλάδιος ἐγκαταστάθηκε στήν Ἰρλανδία μέ δώδεκα Ἱερεῖς ἀπό τήν Ρώμη, γιά νά τόν βοηθήσουν στόν εὐαγγελισμό τῆς Ἰρλαν-

διάς⁸. Κήρυξε τό Εὐαγγέλιο μέ πάθος καί ἀποτελεσματικότητα. Μέ τόν λόγο του εἰσηλθάν στούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ἑκατοντάδες Ἴρλανδοί, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ βιογράφος του Ἅγιος Πατρίκιος (Patrick), διάδοχός του στήν Ἐπισκοπή Ἴρλανδίας⁹. Ὅταν ἀνέβηκε στόν θρόνο τῆς Ἴρλανδίας ὁ Ντάθι, ἐπειδή δέν συμπαθοῦσε τόν Παλλάδιο, τόν ἐξόρισε στή Σκωτία. Παρέμειναν στήν Ἴρλανδία οἱ τέσσερις ἀπό τούς δώδεκα Ἱερεῖς συνοδούς του, οἱ Αὐγουστίνος, Βενέδικτος, Σίλβεστρος καί Σολίνος, καθῶς καί τά χειρόγραφα καί τά τεμάχια Ἱερῶν Λειψάνων πού εἶχε στήν κατοχή του ὁ Ἅγιος Παλλάδιος¹⁰. Στή Σκωτία, ὁ Ἅγιος, συνέχισε μέ θεῖο ζήλο τό ἱεραποστολικό του ἔργο. Πέραν ἀπό τούς αὐτόχθονες τῆς Σκωτίας συνάντησε ἐκεῖ ἀρκετούς ἱρλανδοὺς μετανάστες καί ἐξοριστοὺς ἀπό τήν πρῶν Ἐπισκοπή του.

Ὁ Ἅγιος Παλλάδιος κοιμήθηκε εἰρηνικά περίπου στίς 6 Ἰουλίου τοῦ 450. Οἱ βιογράφοι του δέν ἀναφέρουν λεπτομέρειες γιά τή δράση του στή Σκωτία, ἐκτός ὅτι ἀνέπτυξε πλούσια ποιμαντική δράση καί ὅτι ἀπό τά χέρια του εἰσηλθε στούς κόλ-

πους τῆς Ἐκκλησίας πλῆθος νέων μελῶν¹¹. Παρέμεινε στό πηδάλιο τῆς Ἐπισκοπῆς Ἴρλανδίας γιά πολύ μικρό χρονικό διάστημα, δύο ἔτη περίπου, ὅμως ἡ συμβολή του στή διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου μέ τόν ἐκχριστιανισμό τῶν Ἴρλανδῶν ἦταν μεγάλη. Διάδοχος τοῦ Ἁγίου Παλλάδιου στήν Ἐπισκοπή Ἴρλανδίας ὑπῆρξε ὁ Ἅγιος Πατρίκιος (Patrick), ὁ ὁποῖος γιά τριάντα χρόνια διεποίμανε τήν τοπική Ἐκκλησία¹². Τά δύο χρόνια ποιμαντορίας τοῦ Ἁγίου Παλλάδιου ἦταν ἀρκετά, ὥστε νά μπορέσει νά βρεῖ ἔδαφος ὁ Ἅγιος Πατρίκιος νά ὀργανώσει καλύτερα τήν Ἐκκλησία τῆς Ἴρλανδίας οἰκοδομώντας ναοὺς καί σχολεῖα, χειροτονώντας νέους Ἱερεῖς καί ἰδρύοντας μοναστικές ἀδελφότητες. Οἱ Ἴρλανδοί ἦταν πλέον λαός, πού ἔφερε πλέον τή σφραγίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀπαλλαγμένος σέ μεγάλο βαθμό ἀπό τή βαρβαρότητα πού τόν χαρακτήριζε ἕως τότε.

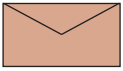
Ὁ Ἅγιος Παλλάδιος θεωρεῖται ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος Ἴρλανδίας, καί ἡ Ἐκκλησία τόν τιμᾷ τήν 6^η Ἰουλίου, ἡμέρα τῆς ἐν Κυρίῳ κοιμήσεώς του.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. A. PALMIERI, *The Catholic Historical Review*, 9/4, (1924, 517-529).
2. ERNST LÜDEMANN, *Palladius im Biografisch-Bibliographischen Kirchenlexikon*, τόμος 6, Herzberg 1993, σελ. 1462-1463.
3. «Καιλεστίνος. Ὁ Ἀ΄ Πάπας Ρώμης», *ΗΘΕ*, τόμος 7^{ος}, Ἀθήνα 1965, στ. 172.
4. «Γερμανός. Ἐπίσκοπος Auxerre (418-448)», *ΗΘΕ*, τόμος 4^{ος}, Ἀθήνα 1964, στ. 377.
5. ΒΛΑΣΙΟΥ ΦΕΙΔΑ, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμος Α΄, Ἀθήνα 2002, σελ. 556-563.
6. ὁ.π., σελ. 561-562.
7. FRIEDRICH WILHELM BAUTZ, *Germanus von Auxerre im Biografisch-Bibliographischen Kirchenlexikon*, τόμος 2, Herzberg 1990, σελ. 225-226.
8. ERNST LÜDEMANN, *Palladius...*, σελ. 1462-1463.
9. ANDREAS GUTSFELD: *Patrick von Irland*, im *Biografisch-Bibliographischen Kirchenlexikon*, τόμος 2, Herzberg 1994, σελ. 9-12.
10. ERNST LÜDEMANN, *Palladius ...*, σελ. 1462-1463.
11. ὁ.π.
12. ANDREAS GUTSFELD: *Patrick von Irland...*, σελ. 9-12.

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

«Προσῆλθεν αὐτῷ (στό Χριστό) ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν» (Μτ. 17:14). «Καί ἔρχεται πρὸς αὐτόν (στό Χριστό) λεπρός παρακαλῶν αὐτόν καί γονυπετῶν αὐτόν» (Μκ. 1:40). «Καί πεσών (ὁ Ἰάειρος) παρά τούς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, παρεκάλει αὐτόν» (Λκ. 8:41). Αὐτό (τό γονατισμα) δέν ἦταν «ἐφεύρεση» τῆς στιγμῆς. Στήν ἀρχαιότητα, στό «Βυζάντιο» καί στήν Τουρκοκρατία ὁ κατώτερος προσκυνοῦσε τόν ἀνώτερο, ἀλλά καί τοῦ ἔθετε τά αἰτήματά του γονατιστός...!

Τό ἴδιο γινόταν καί στόν ἐκκλησιαστικό χῶρο. Ὅταν μοναχοί ἐξ Αἰγύπτου ἐπισκέφθηκαν στήν Κων/πολη τόν Ἅγιο Ἰωάννη τό Χρυσόστομο, «κατά τό τυπικό γονάτισαν μπροστά του, καί διηγήθηκαν ἐν συντομίᾳ τά γεγονότα, πού τούς ἀνάγκασαν νά ἔρθουν στήν Κων/πολη». (D. Amede Thierry: Ἅγιος Ἰω. ὁ Χρυσόστομος, ἔκδοση Β', ἐκδόσεις «Χριστιανική ἔλπις», σελ. 118). Τό ἴδιο ἔκαναν καί οἱ Πατριάρχες μας (!) ὅταν ἐπισκέπτονταν τόν Σουλτάνο...! Ἐπεφταν στά πόδια του (!) καί τόν προσκυνοῦσαν...! Καί γονατιστοί (!) τοῦ ἐξέθεταν τά αἰτήματά τους! (Καί μερικοί σκανδαλίζονται, ὅταν βλέπουν τόν Πατριάρχη μας νά ἀσπάζεται τόν Πάπα!).

Ἄν κάτι τέτοιο ἴσχυε σέ κοσμικό ἐπίπεδο, σκεφθεῖτε τί ἴσχυε σέ πνευματικό. Στήν «ἐπικοινωνία» τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό! Ἦταν αὐτονόητο, ὅτι πρέπει

νά προσεύχονται γονατιστοί! Ἔτσι, στήν Π. Διαθήκη, οἱ Βασιλεῖς, οἱ Προφῆτες, οἱ Ἀρχιερεῖς, οἱ Ἱερεῖς, οἱ Λευῖτες, ὁ λαός προσεύχονταν γονατιστοί (Γ' Βασιλ. 8:54, κ.ἄ). Τό ἴδιο ἴσχυε καί στήν Κ. Διαθήκη. Ὁ Χριστός προσευχόταν γονατιστός (Μτ. 26:39) τό ἴδιο καί ὁ Πέτρος (Πράξ. 9:41), τό ἴδιο καί ὁ πρωτομάρτυρας Στέφανος (Πράξ. 7:60).

Τό «τυπικό» αὐτό εἰσῆλθε καί στή λατρεία μας: καί στή Θ. Λειτουργία: ἀλλά μόνο στή Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων. «Πολλές φορές, ἐνῶ εἶσαι γονατιστός (στό Ναό) «καί τῶν γονάτων σου χαμαί κειμένων», ἀφήνεις τό μυαλό σου καί γυρνᾷ στό σπίτι σου καί στήν ἀγορά» (Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος P.G. 49:199). Καί πάλι: «Γίνεται προσευχή στήν ἐκκλησία, καί βρίσκονται γονατιστοί νέοι καί γέροντες «ἐπί γόνατα κείμενοι» νέοι καί γέροντες» (Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος P.G. 60:190 καί Μ. Βασίλειος P.G. 31:877 καί P.G. 32:764). (Ὅπως κάνουν ἀκόμα οἱ Μουσουλμάνοι. Συνήθεια πού πῆραν ἀπό τήν Ἐκκλησία μας).

Ἐξαίρεση σέ αὐτό ἀποτελοῦσε ἡ Κυριακή. Γιατί τήν ἡμέρα αὐτή γιορτάζουμε τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, καί τό γονατισμα δέν ταιριάζει μέ τήν Ἀνάσταση, γι' αὐτό καί προσευχομάστε ὀρθιοί: «ἐν ἧ καί τρίς εὐχάς ἐστῶτες ἐπιτελοῦμεν» (Διδαχές Δώδεκα Ἀποστόλων P.G. 1:744): «ἐστῶτας τάς εὐχάς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ», ὀρίζει ἡ Ἁγία Ἀ' Οἰκουμενική Σύνοδος (Κανόνας

Κ'). Ἐτσι, καταλάβαιναν τή διαφορά τῆς Κυριακῆς ἀναστασίμου ἡμέρας, ἀπό τίς ἄλλες καθημερινές, μή ἀναστάσιμες ἡμέρες. (Ὁ.πι ἰσχύει γιά τήν Κυριακή ἰσχύει γιά ὅλη τήν ἀναστάσιμη περίοδο τοῦ Πεντηκοσταρίου). (Κ' τῆς Α').

Τό ἴδιο ἰσχύει καί μέ τήν Λειτουργία τῶν Πιστῶν (πού ἀρχίζει ἀπό τό «χερουβικό» καί τελειώνει μέ τό «δι' εὐχῶν»). Λέγεται καί «Ἀναφορά»: ἀπό τό ἄνω-φέρω· «ἄνω σχῶμεν τάς καρδιάς»· πρὸς τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καί γι' αὐτό, ἐνῶ μέχρι τώρα, στή Λειτουργία τῶν Κατηγουμένων τό ἐκκλησιασμα προσευχόταν γονατιστό, κοιτώντας δηλαδή πρὸς τά κάτω, ἀπό τώρα καί στό ἐξῆς προσευχόταν ὄρθιο, κοιτώντας πρὸς τά ἄνω· ἀκόμα καί ὅταν λεγόταν «τά Σά ἐκ τῶν Σῶν»· «ὀρθοί πρὸς Κύριον μετά φόβου καί τρόμου ἐστῶτες». (Διδαχές τῶν Ἀποστόλων Ρ.Γ. 1:1092).

Γι' αὐτό, οἱ «μετανοοῦντες» πού παρακολουθοῦσαν τήν Λειτουργία τῶν Πιστῶν, ἀποκαλοῦντο «συνιστάμενοι» (ἀπό τήν πρόθεση «σύν» καί τό ρῆμα «ἵσταμαι», πού σημαίνει στέκομαι), ἐνῶ ὅσοι ἀπό αὐτούς παρακολουθοῦσαν τήν Λειτουργία τῶν Κατηγουμένων, ἀποκαλοῦντο «ὑποπίπτοντες». (ΙΑ' τῆς Α'). Γι' αὐτό καί ἐνδιάμεσα στήν Λειτουργία τῶν Πιστῶν δέν ὑπάρχει ἡ προτροπή «Σοφία. Ὄρθοί» (ὅπως ὑπάρχει στή Λειτουργία τῶν Κατηγουμένων). Ὑπάρχει μόνο πρὸς τό τέλος, μετά τήν Θ. Κοινωνία· «ὀρθοί οἱ μεταλαβόντες»· γονατίζαν γιά νά δεχθοῦν τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Κυρίου· (γιά τόν ἴδιο λόγο, γιά νά δεχθοῦν τήν ἱερωσύνη, γονατίζουν καί ὁ χειροτονούμενοι). Καί προκειμένου νά εὐχαριστήσουν τόν Κύριο, ἔπρεπε νά σηκωθοῦν ὄρθιοι. Δέν ἐπιτρεπόταν τέτοια ὦρα νά Τόν εὐχαριστήσουν

γονατιστοί· «ὀρθοί οἱ μεταλαβόντες, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ».

Ἄν δέν ἐπιτρέπεται νά προσευχόμαστε γονατιστοί στίς καθημερινές Λειτουργίες (τῶν Πιστῶν), πόσο μᾶλλον ὅταν αὐτές γίνονται στίς Κυριακές ἢ κατὰ τό Πεντηκοστάριο! Ἄλλωστε, ὁ λόγος πού στίς καθημερινές τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς δέν ἐπιτρέπεται ἡ τέλεση τῆς Λειτουργίας τῶν Πιστῶν, εἶναι, ἐπειδή στή Μ. Τεσσαρακοστή «ἐπιβάλλεται» ἡ γονυκλισία, ἐνῶ στήν Λειτουργία τῶν Πιστῶν «ἐπιβάλλεται» ἡ ὀρθοστασία! (Περὶσσότερα στό βιβλίο: Ναός, Ἱερεὺς, Θ. Λειτουργία, Θ. Κοινωνία). Τέλος, ἄλλο προσκύνηση, ἄλλο προσεύχομαι γονατιστός. Ἡ προσκύνηση ἐπιτρέπεται σέ ὅλες τίς Κυριακές καί σέ ὅλες τίς ἡμέρες τοῦ Πεντηκοσταρίου. «Δεῦτε προσκυνήσωμεν καί προσπέσωμεν Χριστῷ» λέμε πάντα στήν Ἐκκλησία μας. Γι' αὐτό, ἂν ἡ Ὑψωση τοῦ Τ. Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου) συμπέσει Κυριακή, ὁ Ἱερεὺς πέφτει καί προσκυνεῖ τόν Σταυρό· «καί βαλὼν μετανοίας τρεῖς, ἐν οἷα ἡμέρα τύχη», ὀρίζει τό τυπικό τῆς ἡμέρας.

Θά εἰπεῖτε, «ὄλα αὐτὰ εἶναι τύπος». Ναί. Τύπος εἶναι. Ὅμως καί ὁ τύπος ἔχει τήν σημασία του. Μᾶς βοηθεῖ νά μπουῦμε στήν οὐσία. Τά σόφλια τοῦ αὐγοῦ (ἔλεγε ὁ ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακόπουλος) εἶναι τύπος. Ἡ οὐσία εἶναι τό ἀσπράδι καί ὁ κρόκος. Ὅμως, ἂν χαθεῖ ὁ τύπος, χάθηκε καί ἡ οὐσία· ἂν δηλαδή λείψουν τά σόφλια, τό ἀσπράδι καί ὁ κρόκος βρώμισαν! Ἄς κρατᾶμε λοιπόν τούς τύπους, πού μᾶς παρέδωσε ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία. Ἄλλωστε, εὐσέβεια σημαίνει τήρηση τῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας μας, καί ὄχι καταφρόνηση.

Εὐχαριστῶ γιά τήν φιλοξενία
Ἄρχιμ. Βασίλειος Μπακογιάννης, Ph. D.

- Κωνσταντίνου Ἀποστολάκη: *Ἐκκλησία Ἑλλάδος. Νεώτερη Ἐκκλησιαστική Νομοθεσία, Νομολογία καί Ἐσωτερικό Δίκαιο*. Ἡράκλειον Κρήτης 2015.

Τούς συγγραφεῖς πού ἔχουν τή δύναμη νά φέρουν σέ πέρας ἔργα, ὅπως αὐτό πού ἀνέλαβε ὁ κ. Ἀποστολάκης, τούς ἀποκαλοῦν «χαλκέντερος» καί τοῦτο διότι χρειάστηκε, ὅπως εἶναι φανερό σ' ἐκεῖνον πού καί μόνον τό διεξέρχεται, μεγάλη ἀντοχή ἀπό κάθε ἀποψη γιά νά ὀλοκληρωθεῖ. Ὅσοι γνωρίζουν τόν τρόπο σύνταξης, διόρθωσης, ἀποστολῆς στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καί τήν δημοσίευσή τους στό περιοδικό Ἐκκλησία τῶν κειμένων πού περιλαμβάνει, μποροῦν νά ἀντιληφθοῦν τή σημασία καί τόν ὄγκο τῆς ἐργασίας. Ὁ μετά χειρας τόμος, ἐνιακοσίων εἴκοσι συνολικά σελίδων, ὁ τελευταῖος τῆς σειρᾶς πού ἄρχισε τό 2006 μέ τόν τιτλοφορούμενο: «*Βασικά Διατάξεις Ἐκκλησιαστικοῦ - Κανονικοῦ Δικαίου καί Νομολογία Ἑλλάδος, Κρήτης, Δωδεκανήσων, Ἁγίου Ὄρους, Κύπρου, Ἀλλοδαπῆς κ.λπ.*», ἀποτελεῖ ὀλοκληρωμένο βοήθημα γιά ὅλους, ὅσοι ἔχουν σχέση μέ ἐκκλησιαστικά θέματα, κληρικούς καί λαϊκούς, κάθε εἰδικότητος. Παρουσιάζει ὅλους τούς νόμους πού ἰσχύουν ἀπό τήν ἀρχή τῆς Β' χιλιετίας στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Περιλαμβάνει α) τόν ἰσχύοντα Καταστατικό Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν.580/1977) μέ ὅλες τίς κατά καιρούς τροποποιήσεις, προσθήκες, ἀναφορές κ.λπ., β) τούς 111 ἰσχύοντες νόμους γιά διάφορα θέματα τῆς Ἐκκλησίας, γ) Νομολογία, δηλαδή διαφορες τελεσίδικες ἀποφάσεις δικαστηρίων τῆς Ἑλλάδος καί τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού ἀφοροῦν στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, δ) 37 Κανονιστικές Διατάξεις τῆς ΔΙΣ διοικητικοῦ, οἰκονομικοῦ καί δημοσιονομικοῦ περιεχομένου, ε) ἐπιλεγμένα 19 Καταστατικά καί Κανονισμούς Ἱ. Μητροπόλεων, Ἱ. Μονῶν, Ἐνοριῶν κ.λπ. Ὁ συγγραφεύς δέν παραθέτει ἀπλῶς τά κείμενα, ἤ συγκέντρωση καί μόνον τῶν ὁποίων εἶναι χρονοβόρα, ἀλλά προσθέτει καί σχόλια ἢ ἀποσπάσματα Νόμων, Κανονιστικῶν Διατάξεων κ.λπ., ὅπου αὐτό κρίνει ἀναγκαῖο, προκειμένου νά ἐξυπηρετήσῃ τόν ἀναγνώστη του παραθέτοντας πληροφορίες γιά τίς ἀλλαγές πού ἐπῆλθαν ὡς τήν ἔκδοση τοῦ πονήματος στά κεφάλαια πού περιλαμβάνει. Εὐχόμεστε στόν συγγραφέα νά συνεχίσει τή σοβαρή, χρήσιμη καί χρηστικότερη ἐργασία του καί σέ ἄλλους σχετικούς τομεῖς τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν ἴδια ἐπιτυχία.

- Ἀγίου Ἀμβροσίου Ἐπισκόπου Μεδιολάνων: *Ἡ Θεία Μυσταγωγία. Τό πρωτότυπον κείμενον μετενεχθέν εἰς τήν ἑλληνικήν ἐκκλησιαστικήν γλῶσσαν. Πρός λειτουργικήν χρῆσιν μετά τοῦ Βίου τοῦ*

Ἁγίου. Ὑπό Αὐγουστίνου Θεοδωροπούλου, Ἀρχιμανδρίτου. Πειραιεύς 2015.

Πολύπτυχη ἐνδιαφέρουσα μελέτη, προσφέρει στὸν ἀναγνώστη τὴν δευτέρη θ. Λειτουργία τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικούς χρόνους, ἢ ὅποια διέφυγε, κατὰ θαυματουργικὸ τρόπο, τὴν καταστροφή ἐπὶ Καρλομάγνου. Πρόκειται γιὰ κείμενο ἀποστολικῶν χαρακτήρα, τὸ ὁποῖο παρουσιάζει θεολογικὸ πλοῦτο καὶ συγγένεια μὲ ἐκεῖνες τῆς ὀρθόδοξης Ἀνατολῆς, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶναι γραμμένο στὰ λατινικά. Τεκμηριωμένη ἱστορικῶς, θεολογικῶς, φιλολογικῶς καὶ λειτουργιολογικῶς, ὅπως τονίζει στὸν πρόλογό του ὁ Σεβ. Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, ἔχει τροποποιηθεῖ ὥστε νὰ στοιχειοθετεῖ τὴ δυνατότητα τελέσεώς της στὴν ἐποχὴ μας, κατὰ τὴν εἰσήγηση τοῦ καθηγητοῦ κ. Φίλια. Ὁ μελετητὴς ἀναφέρει τίς πολλές διαφορὲς ἀπὸ τὸν ρωμαϊκὸ λειτουργικὸ τύπο καὶ διαπιστώνει σύγκλιση μὲ τὸν ὡς σήμερα ἐπικρατοῦντα λατρευτικὸ τύπο τῆς Ὀρθόδοξης Ἀνατολῆς (βυζαντινὸ), ὅπως εἶναι κατάδηλο στὴν τυπικὴ διάταξη τῆς θ. Λειτουργίας. Ἐκτὸς ἀπὸ ἐνδιαφέροντα σχόλια τοῦ συγγραφέως, στὸ α΄ μέρος τῆς μελέτης περιλαμβάνεται ὁ «Βίος τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀμβροσίου Ἐπισκόπου Μεδιολάνων» (337-397), πού συντάχθηκε ἀπὸ τὸν γραμματέα του Παυλίνο. Στὸ β΄ μέρος περιέχεται ἡ κατὰ τὸν Ἅγιο Ἀμβρόσιον Θ. Μυσταγωγία, ὅπως μεταφέρθηκε ἀπὸ τὸ λατινικὸ πρωτότυπο, σὲ παράρτημα τὸ πρωτότυπο λατινικὸ κείμενο, τὸ μεταγλωτισμένο στὴν ἑλληνικὴ ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα μὲ παραπομπές στὴν Ἁγία Γραφή, εὐχές τοῦ «βυζαντινοῦ λειτουργικοῦ τύπου» γιὰ τὴν ἀπόλυση τῶν κατηχουμένων καὶ ἡ ἀρχαιότερη ἀσματικὴ Λειτουργία τοῦ Ἁγίου. Ἐπιστημονικὴ μελέτη, διακρίνεται γιὰ τὴν σαφῆ γραφὴ της, πολῦτιμο θεολογικὸ καὶ λειτουργικὸ ἀπόκτημα κάθε ἐνδιαφερομένου.

- Αἱ Ἀκολουθίαι τῆς Κυριακῆς. Νέα πλήρης ἔκδοσις, ἐπιμελημένη καὶ ἐπηξευμένη περιέχουσα ὅλας τὰς ἰ. ἀκολουθίας. Ἐπιστημονικὴ καὶ ἐκδοτικὴ ἐπιμέλεια: Διονύσιος Μπιλάλης Ἀνατολικιώτης. Ἐκδόσεις Παπαδημητρίου, Ἀθήνα 2015.

Ὅπως σημειώνει στὸν πρόλογο τῆς ἐκδόσεως ὁ ἐπιμελητὴς της καὶ συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ μας, ἡ μοναδικότητα καὶ ἡ σπουδαιότητα τῆς Χριστιανικῆς Κυριακῆς, ἢ ὅποια ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς Κ. Διαθήκης ἀναδείχθηκε καὶ προβλήθηκε ὡς κατ' ἐξοχὴν κατάλληλη ἡμέρα γιὰ τὴν χριστιανικὴ λατρεία, προκάλεσε καὶ τὴν ἀνάπτυξη λατρευτικοῦ καὶ ὕμνολογικοῦ πλοῦτου. Τὸ πολὺ εὐχρηστο τομίδιο-ἐγκόλπιο τῶν ἐκδόσεων Παπαδημητρίου ἀποτελεῖ εἰδικὴ σύνθεση μὲ τμήματα ἀπὸ πολλὰ λειτουργικὰ βιβλία τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται στοὺς ναοὺς κάθε Κυριακῆς στίς Ἀκολουθίες τῆς ἡμέρας, πού καταχωρίζονται κατὰ τίς διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ τῆς Μετ' Ἐκκλησίας (ὑπό Γ. Βιολάκη, Κωνσταντινούπολις 1888), πού σημαίνει ὅτι εἶναι τὸ μόνον πλῆρες καὶ συμβάλλει οὐσιαστικῶς καὶ πρακτικῶς στὴν ἐνσυνείδητη καὶ οὐσιαστικὴ μετοχὴ τοῦ πιστοῦ στὴν λατρεία, ὅπου καὶ νὰ εὐρίσκεται.

- Βαλσαμίδη Πασχάλη Ι.: Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης Βασίλειος Θ. Σταυρίδης. Μία ἱστορικὴ καὶ πνευματικὴ

προσωπικότητα τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἐκδοτικός Οἶκος Ἐδελφῶν Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2013.

Τὴν ζωὴ καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ δρᾶση καὶ προσφορὰ μιᾶς ἀπὸ τὶς σημαντικότερες πνευματικὲς μορφές τοῦ σύγχρονου ἑλληνισμοῦ τῆς Κωνσταντινούπολης, μὲ διεθνή ἀκτινοβολία καὶ λαμπρὸ ἦθος, τοῦ καθ. Βασιλείου Σταυρίδη, παρουσιάζει μὲ τὸν τόμο αὐτόν ὁ Π. Βαλσαμίδης, ἀξιοποιώντας πολύτιμο ἀρχαιολογικὸ ὑλικὸ ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ βιογραφουμένου. Στὶς σελίδες τοῦ βιβλίου ἐξιστορεῖται ἡ καταγωγὴ καὶ τὰ παιδικὰ του χρόνια, οἱ σπουδές, ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ του, ἡ διδακτικὴ καὶ συγγραφικὴ δραστηριότητά του, ἡ μεγάλη διδακτικὴ ἐργασία καὶ προσφορὰ του στὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ἡ συμμετοχὴ του σὲ ἐπιτροπές, πνευματικὲς ἐκδηλώσεις καὶ συνέδρια, καταχωροῦνται πλῆθος χαρακτηριστικῶν φωτογραφιῶν καὶ ἐγγράφων καὶ ἡ ἀνέκδοτη ἱστορικὴ ὁμιλία του στὸν Ἰ. Ν. Ἀγ. Γεωργίου Μακροχωρίου Δέρκων τὴν 1η Ἀπριλίου 2001, ὅποτε ὁ Οἶκ. Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἐπέτρεψε γιὰ πρώτη φορά σὲ λαϊκὸ νὰ κηρύξει σὲ Πατριαρχικὴ Χοροστασία.

○ Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἀγίου Βλασίου Ἱεροθέου: Ἀποστολὴ καὶ Ἱεραποστολὴ στὴν Μέση Ἀνατολή (Λίβανο καὶ Συρία). Ἰ. Μ. Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας) 2015.

Ξαφνιάζει πολὺ εὐχάριστα ὁ τρόπος γραφῆς τοῦ νέου βιβλίου τοῦ Σεβασμιωτάτου. Μὲ ἐκπληκτικὴ ἀμεσότητα, ἐπιγραμματικὴ περιγραφή, παράλληλη πρωτότυπη πνευματικὴ διδασκαλία, ὑπὸ μορφὴ ἡμερολογίου, ἀναπτύσσει τὶς ἐμπειρίες του ἀπὸ τὴν ἐπὶ τρία χρόνια παραμονὴ καὶ διδασκαλία του στὴν πάντοτε φλεγόμενη περιοχὴ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, καὶ μάλιστα στὴν Μπελεμέντιο Θεολογικὴ Σχολὴ «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός» τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, στὴ δευτέρη φάση τοῦ ἐμφυλίου πολέμου στὸν Λίβανο, ὅποτε δίδαξε ἐκεῖ ἀρχαία καὶ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα (1988-1990). Θυμᾶμαι ὅτι συζητούσαμε ἐδῶ τὴν ἐκεῖ παραμονὴ του μὲ δέος, διότι οἱ εἰδήσεις ἦσαν πάντοτε ζοφερές. Ὁ ἴδιος γράφει στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου, ὅτι πέρασε δύσκολες ἡμέρες τότε στὴ Συρία καὶ τὸν Λίβανο καὶ ὅτι τὸν βοήθησε ἀποτελεσματικὰ ἡ ὀρθόδοξη θεολογία, γιὰ τὴν ὁποία ὁμιλοῦσε συνεχῶς, καὶ ἡ συνεχὴς εὐχὴ πού ἔκανε. Αὐτὴ ἡ ἐκμυστηρίευση εἶναι διάχυτη σὲ ὅλο τὸ κείμενο τοῦ βιβλίου, στὴν περιγραφή χώρων, προσώπων, γεγονότων καὶ καταστάσεων, ὅπου διατυπώνονται ἀφηγηματικὰ ἀλλὰ καὶ χωρὶς περιττολογίες, οἱ ἐντυπώσεις, οἱ ἐμπειρίες καὶ τὰ συναισθήματα τοῦ συγγραφέα. Αὐτὸ πού εἶναι τὸ πλέον ἐνδιαφέρον εἶναι οἱ εἰκόνες πού διαγράφονται ἀπὸ μία χριστιανικὴ ὄραση μέσα σὲ μουσουλμανικὸ κράτος, οἱ δυσκολίες ἀλλὰ καὶ ἡ πίστη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν, τὰ προβλήματα τῆς Ὀρθοδοξίας ἐκεῖ, πού ζεῖ μὲ στερήσεις καὶ ἔνδεια ἀγαθῶν ἀλλὰ κρατεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ βαδίζει βιωματικὰ μὲ ταπείνωση. Σὲ ὅλα αὐτὰ νὰ προσθέσουμε τὶς ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ πρόσωπα καὶ τόπους πού ἐπισκέφθηκε κατὰ τὴ θητεία του στὴ Μπελεμέντιο Σχολὴ ὁ Σεβ., τὰ προβλήματα τῶν φοιτητῶν, τὶς ἐκπαιδευτικὲς, θεολογικὲς ἀλλὰ καὶ τὶς πνευματικὲς ἐπαφές πού εἶχε μαζί τους, τὴν κατάστασιν σὲ ἐμπόλεμη οὐσιαστικὰ περιοχὴ, τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα, τὸν τρόπο ζωῆς τῶν κατοίκων, τὰ μαθήματα πού ἀνοίγουν τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ὀρθο-

δοξίας, τά μοναστήρια, τό Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας καθώς καί τή μεγάλη σημασία τῆς διατηρήσεως τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς. Ἕνα διαφορετικό βιβλίο γιά τήν Ἱεραποστολή, στήν πολύπλαγκτη Μ. Ἀνατολή, ἀπό διακεκριμένο θεολόγο καί πνευματικό ποιμένα μέ πολλά ἐνδιαφέροντα καί τή δυνατότητα νά ἐκπλήσσει εὐχάριστα κάθε φορά μέ τά πολυάριθμα καί ξεχωριστά πονήματά του.

- *Ἱερός Ναός Ἀγ. Ἀντωνίου Σπετσῶν 1815-2015. Διακόσια χρόνια συνεχοῦς διακονίας. Σπέτσες 2015.*

Πολύπτυχη, προσεγμένη καί πολύ ἐνδιαφέρουσα συλλογική ἔκδοση μέ τήν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης διακοσίων ἐτῶν ἀπό τήν ἀνέγερση τοῦ ἐνοριακοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Ἀντωνίου Σπετσῶν, πού βρίσκεται θεμελιωμένος στά βράχια τῆς Ντάπιας τῆς ἱστορικής νήσου. Τό ὕλικό χωρίζεται σέ τρία μέρη. Στό α' περιλαμβάνονται ἐκτός ἀπὸ τόν χαιρετισμό τοῦ Σεβ. Ὑδρας κ. Ἐφραίμ καί τίς εὐχαριστίες τοῦ ἡφμερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ π. Ἀνδρέα Κουμπῆ σέ ὄλους τούς συντελεστές τῆς ἔκδοσης, ἀφιέρωμα στόν Ἅγιο Ἀντώνιο μέ τόν βίο του ἀπό τόν Μ. Ἀθανάσιο καί νεοελληνική ἀπόδοση τοῦ Ἀθ. Κοτταδάκη, τόν Ἅγιο Ἀντώνιο στή Δυτική παράδοση, τόν Μ. Ἀντώνιο ὡς θεραπευτή, τόν Ἅγιο Ἀντώνιο ἐν μέσῳ τῶν Ἀγίων, τό προσκύνημα στή Μονή τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου στήν Αἴγυπτο καί τήν Ἱ. Μ. Ἀγίου Ἀντωνίου στήν Ἀριζόνα. Στό β' μέρος καταγράφεται ἡ ἱστορία τῆς ἐνορίας, τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ, οἱ κτίτορες, οἱ ἱερεῖς, περιγράφονται οἱ εἰκόνες τοῦ τέμπλου του, τά ἱστορικά μνημεῖα στόν περιβάλλοντα χῶρο του. Στό γ' μέρος περιλαμβάνονται κείμενα πνευματικοῦ καί γενικότερου ἱστορικοῦ περιεχομένου. Τήν ἔκδοση συμπληρώνει πλούσιο εἰκονογραφικό ὕλικό παλαιό καί νεότερο. Ἐκδοση μέ μεράκι καί ἀγάπη στόν Ἅγιο καί τήν ἐνορία μέ τό ὄνομά του στίς Σπέτσες, μέ ἰθύνοντα νοῦ τόν δραστήριο π. Ἀνδρέα.

- *Doug Patterson: Ζωγραφίζοντας σέ τόπους ἱεροῦς. Ἄθως-Σινά, καί Tim Vyner: Μιά ἐμπειρία ζωῆς στό Ἅγιον Ὄρος. Ἀγιορειτική Ἐστία 2011 καί 2014 ἀντιστοιχῶς.*

Στά πλαίσια τῶν δραστηριοτήτων τῆς Ἀγιορειτικῆς Ἐστίας, πέρα ἀπό τίς ἐκθέσεις στήν Θεσσαλονίκη, στήν Ελλάδα γενικῶς καί στό ἐξωτερικό, τά ἐπιστημονικά συνέδρια καί ἄλλες πνευματικές ἐκδηλώσεις, σημαντικός τομεύς εἶναι ἐκεῖνος τῆς πρωτογενοῦς ἔρευνας στίς ὅποιεςδήποτε σχετικές πηγές, ἐντός καί ἐκτός τοῦ Ἄθω, γιά κρίσιμες πτυχές τῆς ἱστορίας τοῦ πνευματικοῦ βίου, τῆς τέχνης, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του κ.λπ. καί συγχρόνως ἡ καταχώρηση στίς ἐκδόσεις τῆς ἐπιστημονικῶν κειμένων, μέ τά ὅποια προστίθενται νέα στοιχεῖα καί πληροφορίες σχετικά μέ τό Ἅγιον Ὄρος. Τά δύο βιβλία πού ἀντιστοιχοῦν σέ ἐκθέσεις πού ὀργανώθηκαν τά τελευταῖα χρόνια ἀποτελοῦν θαυμάσια παραδείγματα τῆς προσφορᾶς τῆς Ἐστίας, καθώς συνιστοῦν σύννοφη σειράς ἐξαιρετικῶν ἔργων τέχνης πού παρουσιάζει ἐξωτερικές καί ἐσωτερικές ἀπόψεις τῆς Ἀγιορείτικης Πολιτείας μέ τόν χροστῆρα δύο σημαντικῶν καλλιτεχνῶν καί συγχρόνως ἀποτελοῦν πρόκληση καί πρόσκληση σέ καιρούς ἀνυδρους πνευματικά σέ ὄσους θά ἤθελαν νά γνωρίσουν ἀπό κοντά τό Περιβόλι τῆς Παναγίας καί νά ζήσουν ἀπροσδόκητα ὑψηλῆς πνευματικότητας καί ὁμορφιάς ἐμπειρίες.

Ἡ χρονοτριβή στήν καταβολή τοῦ ἐφ' ἅπαξ καί ἡ κατάργηση τοῦ κληρικόσημου

Πρωτοπρ. Γεωργίου Βαμβακίδη
Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Ἰ.Μ. Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου

Συνεχίζοντας τήν ἐνημέρωση πρός τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς μας, γιά τά συνταξιοδοτικά θέματα, διευκρινίζουμε τά ἑξῆς:

1. Εἶναι γνωστό σέ ὅλους ὅτι ἡ κύρια σύνταξη τῶν Ὑπαλλήλων καί Λειτουργῶν Δημοσίου, συνεπῶς καί τῶν Κληρικῶν χορηγεῖται ἀπό τό Γενικό Λογιστήριο τοῦ Κράτους.

2. Σύμφωνα μέ τήν νέα νομοθετική ρύθμιση ἔχουν καταργηθεῖ οἱ λεγόμενες τρίμηνες ἀποδοχές καί καταβάλλεται ἀπό τήν πρώτη ἡμέρα συνταξιοδότησεως τοῦ Κληρικοῦ τό ἥμισυ τῶν ἀποδοχῶν κάθε μήνα ἕως τήν ἔκδοση ἀπό τό Γενικό Λογιστήριο τοῦ Κράτους τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως συνταξιοδότησεως καί καθορίσει, βάσει τῆς Μισθολογικῆς Κατηγορίας, τοῦ μισθοῦ τῆς τελευταίας πενταετίας καί τοῦ χρόνου ὑπηρεσίας, τό ὕψος τῆς σύνταξης πού θά λαμβάνει ὁ Κληρικός.

3. Τό βασικότερο στοιχεῖο τό ὁποῖο πρέπει νά εἶναι καλά συμπληρωμένο γιά νά μήν ὑπάρχει καθυστέρηση στήν ἐκτέλεση τῆς συνταξιοδότησεως εἶναι τό Δ.Α.Υ.Κ. (Δελτίο Ἀτομικῆς Κατάστασης Ὑπαλλήλου-Λειτουργοῦ).

4. Οἱ ὅποιες καθυστερήσεις παρουσιάζονται στό νά ἐκδοθεῖ ταχύτερα ἡ σύντα-

ξη τοῦ κληρικοῦ ὀφείλονται στήν μή σωστή συμπλήρωση τοῦ Δ.Α.Υ.Κ. στό ὁποῖο ἀπαραίτητα πρέπει νά καταγραφοῦν καί οἱ παραμικρές λεπτομέρειες πού ἀφοροῦν στήν ὑπηρεσιακή καί ἀτομική κατάσταση τοῦ κληρικοῦ. Πρέπει π.χ. στίς παρατηρήσεις νά ἀναγράφεται ὁ χρόνος προϋπηρεσίας κάποιου κληρικοῦ, ὅταν αὐτός ἔχει ἀναγνωρίσει ἱεροψαλτική προϋπηρεσία. Τά ἱεροψαλτικά ἔτη προϋπηρεσίας μπορεῖ μέν νά μήν συνυπολογίζονται στό χρόνο γιά τήν σύνταξη, καθορίζουν ὅμως τήν μισθολογική ἐξέλιξη τοῦ συνταξιοθέντος κληρικοῦ, βάσει τῆς ὁποίας συνταξιοδοτεῖται.

5. Πρέπει νά προσκομίζονται μαζί μέ τό Δ.Α.Υ.Κ. καί ὅλα τά συγκεκριμένα δικαιολογητικά πού διευκολύνουν τό Γ.Λ.Κ. νά προβεῖ χωρίς χρονοτριβή στήν ἐκκαθάριση τῆς συντάξεως (στό ἐπόμενο τεῦχος θά παρουσιάσουμε τά πρόσθετα δικαιολογητικά πού ἀπαιτοῦνται).

6. Ἀπαραιτήτως μαζί μέ τήν ἀποστολή τῶν δικαιολογητικῶν ἀποστέλλεται καί ἡ Ὑπεύθυνη Δήλωση, ὑπογεγραμμένη ἀπό τόν παραιτηθέντα Ἐφημέριο ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἑξῆς:

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Τοῦ Αἰδεσίου/του.....

Δηλώνω ὑπεύθυνα, ἔχοντας γνώση τῶν

συνειπειών του νόμου, τὰ ἀκόλουθα:

1. Ὁ χρόνος ὑπηρεσίας μου (μοῦ χρησίμευσε) (δέν μοῦ χρησίμευσε) γιά νά πάρω σύνταξη ἀπό ὅποιονδήποτε ἀσφαλιστικό φορέα. (ἀνάλογα τί ἰσχύει διαγράφουμε αὐτό πού δέν ἰσχύει).

2. Γιά τόν ἴδιο χρόνο (πῆρα) (δέν πῆρα) ἀποζημίωση.

3. (Κατέχω) (δέν κατέχω) θέση στό Δημόσιο ἢ Εὐρύτερο Δημόσιο Τομέα. Σέ καταφατική περίπτωση νά συμπληρωθεῖ ὁ φορέας.....

4. (Παίρνω) (δέν παίρνω) ἄλλη σύνταξη. Σέ καταφατική περίπτωση νά ἐπισυναφθεῖ ἀντίγραφο τῆς συνταξιοδοτικῆς πράξης.

5. (Πῆρα) (δέν πῆρα) στό παρελθόν ἄλλη σύνταξη. Σέ καταφατική περίπτωση νά ἐπισυναφθεῖ ἀντίγραφο τῆς συνταξιοδοτικῆς πράξης.

6. Εἶμαι (ἔγγαμος) (ἄγαμος) (διαζευγμένος) (σέ διάσταση).

7. (Λαμβάνω) (δέν λαμβάνω) οἰκογενειακό ἐπίδομα ἀπό ἄλλη πηγή. Σέ καταφατική περίπτωση νά συμπληρωθεῖ ὁ φορέας.

8. Ὅποιαδήποτε μεταβολή τῆς ἀτομικῆς καί οἰκογενειακῆς μου κατάστασης θά τήν δηλώνω ἄμεσα στόν συνταξιοδοτικό μου φορέα.

9. (Ἐπιθυμῶ) τήν ὑγειονομική μου περίθαλψη στό Δημόσιο.

(Δέν ἐπιθυμῶ) τήν ὑγειονομική μου περίθαλψη τοῦ Δημοσίου, ἀφοῦ καλύπτομαι (γιά περίθαλψη) ἀπό τόν ἐξῆς ἀσφαλιστικό φορέα.....

10. (Ἐπιθυμῶ) (δέν ἐπιθυμῶ) τήν πρόωρη καταβολή σύνταξης, μειωμένη κατὰ.....γιά κάθε μήνα πού ὑπολείπεται ἀπό τήν σημερινή ἡλικία μου ὡς τό ἀντίστοιχο ὄριο ἡλικίας συνταξιοδότησεως.

Ὁ δηλών
(ὑπογραφή)

Προτείνουμε :

Τήν Δευτέρα:

20.00 ΤΟ ΑΛΑΤΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Παραδοσιακή μουσική με τον Λάμπρο Λιάβα.

00.00 ΜΕ ΛΟΓΙΑ ΑΚΡΙΒΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΦΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ

Άποσπάσματα από κείμενα Πατέρων με μουσικές γέφυρες. Με την Κυριακή Αίλιανου.

Τήν Τρίτη:

16.01 Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

Μορφές από την ιστορία της Ψαλτικής.

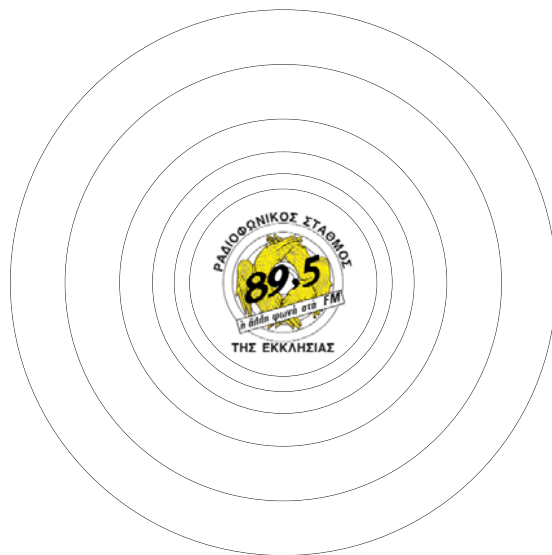
Με τον Δημήτρη Μπαλαγεώργο

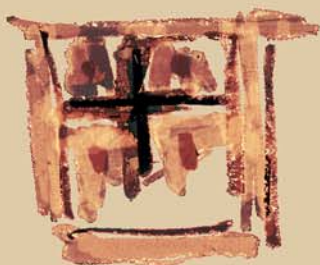
καί τον Γρηγόρη Αναστασίου.

Τήν Κυριακή:

14.30 ΓΝΗΣΙΑ ΡΩΜΑΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Με τον Γιάννη Τσιαμούλη και τον Στέλιο Κατσιάνη.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
Αριθμός Άδειας
10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203